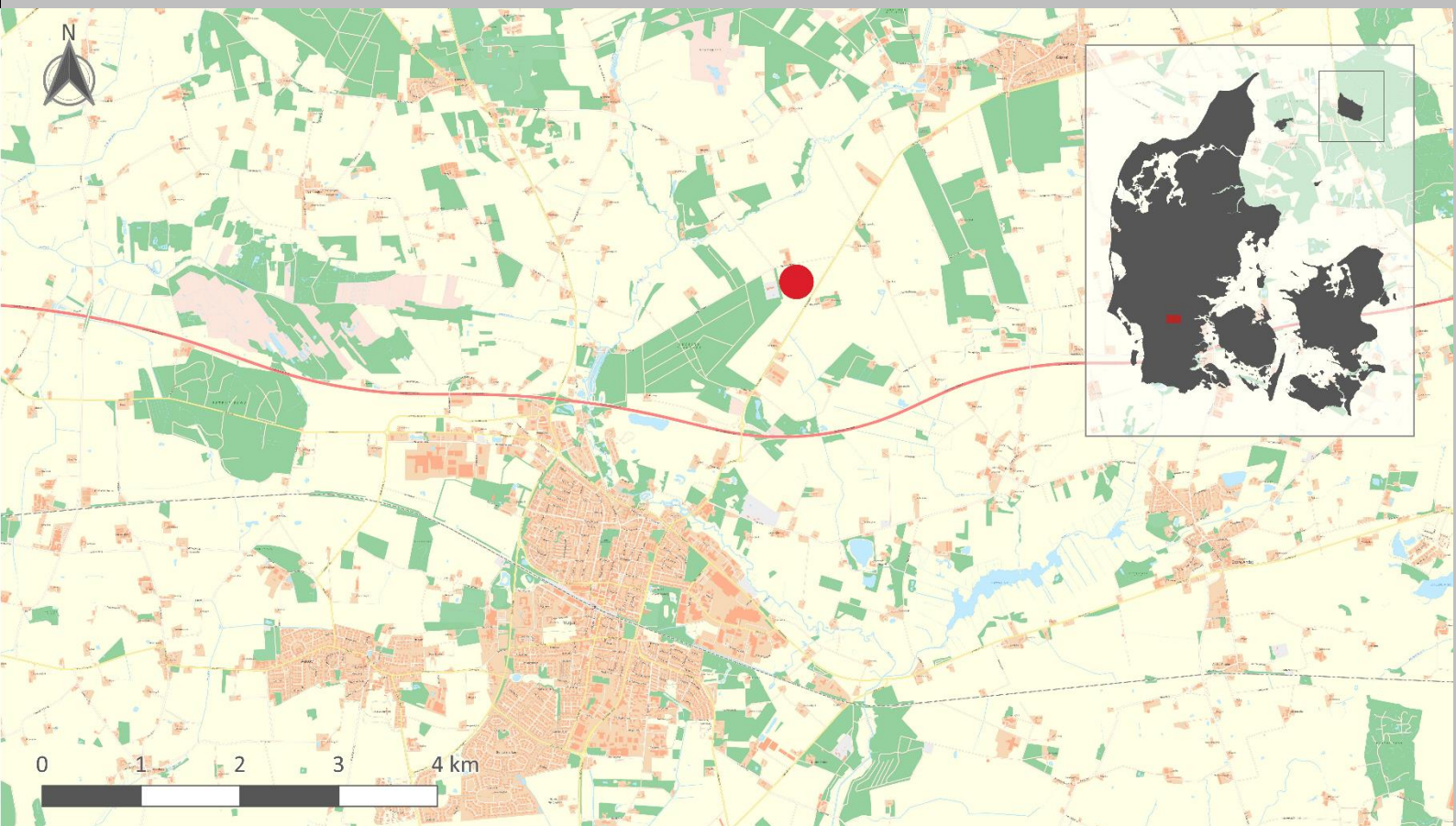

HBV 1809, Revsinggård II (FHM 4296/3290)

Makrofossilanalyser af fire kornholdige gruber
samt et funktionshus med vægforløb og et
kulturlag fra senneolitikum periode I – II

Simone Nørgaard Mehlsen, cand. mag.

Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum

Nr. 6 2023

HBV 1809, Revsinggård II (FHM 4296/3290)

Makrofossilanalyser af fire kornholdige gruber samt et funktionshus med vægforløb og et kulturlag fra senneolitikum periode I – II.

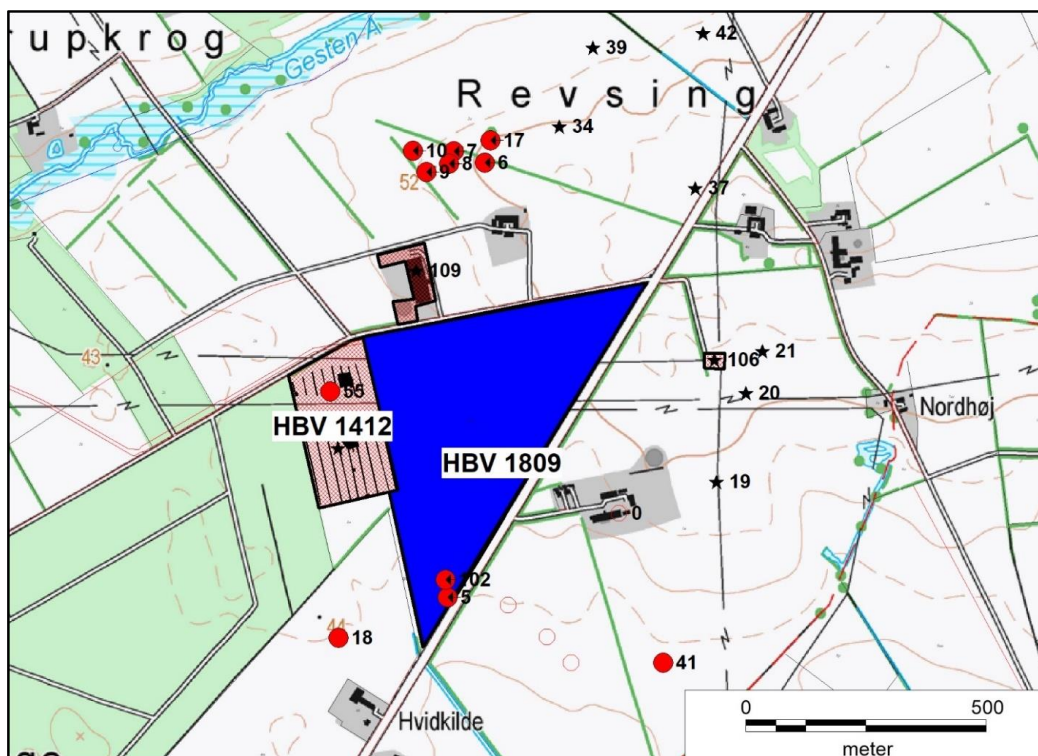
Simone Nørgaard Mehlsen, cand.mag.

Indledning

Mellem marts og juli 2020 udførte Museet Sønderkov en systematisk udgravning på sammenlagt 3,3 hektar ved Revsinggård (HBV 1809)¹ mellem Gesten og Vejen. Undersøgelsen blev udført i forbindelse med Energinets etablering af en større transformerstation øst for den eksisterende transformerstation. Dette er gjort i forbindelse med Viking Link projektet; en 770 km lang el-forbindelse mellem Danmark og Storbritannien. Ved udgravningen blev der i alt registreret 20 konstruktioner i form af hustomter med forsænkninger, grubekonstruktioner, firstolpeanlæg, hybridhus samt to- og treskibede langhuse. Derudover blev der undersøgt korngruber, grubekomplekser, kogegruber og anlæg, der ikke kunne relateres til konstruktionerne. Dateringerne af disse anlæg og konstruktioner varierer primært mellem sen enkeltgravstid og yngre bronzealder (2500-500 f.Kr.). Derudover blev der undersøgt agerrene fra middelalderen eller nyere tid. Udgravningen blev forestået af arkæolog Silja A. Christensen (Christensen 2022). Lokaliteten er kendt fra en tidligere undersøgelse (HBV 1412, Knudsen 2012), da der i 2011 og 2012 blev gennemført en mindre udgravning på i alt 2691 m² nordvest for det nye område (se figur 1). I forbindelse med den daværende udgravning blev der af Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum foretaget makrofossilanalyser af to gruber fra et langhus fra senneolitikum/ældre bronzealder periode I (Andreasen 2017).

Ved udgravning i 2020 blev der i alt udtaget 214 jordprøver til floterings. Prøvetagningen var fordelt over mange forskellige anlægstyper.

¹ HBV 1412, Revsinggård II (FHM 4296/3290). Gesten sogn, Andst herred gl. Ribe amt, Vejen kommune, Region Syddanmark. Sted nr. 190103-117. UTM: 510.411/6.150.935 Zone 32

Figur 1. Hele forundersøgelingsarealet markeret med blå. Det rektangulære areal vest derfor er tidligere undersøgt i forbindelse med etableringen af den eksisterende transformerstation. Røde cirkler angiver registrerede højtømter. Illustration: S. R. Dollar, Museet Sønderkov.

Prøvebehandling

Jordprøverne blev floteret af firmaet Scanflot ved Niels Michaelsen.

Floteringsanlægget består af et anlæg, hvor der tilføres vand gennem flere dyser nederst på en skrånstillet sliske, hvor også jordprøven påhældes. Efterhånden som vandstanden stiger, frigøres elementer i jordprøven, der er lettere end vandet, såsom forkullede planterester, og flyder til sidst ud over den øverste ende af slisken, hvor de opfanges i et stofnet med maskestørrelser på ca. 0,25 mm. Floteringsprøven i stofnettet tørres og er nu klar til gennemsyn, mens den tunge floteringsrest, der ligger tilbage i floteringsmaskinen efter den afsluttede floteringsproces, kan soldes.

Det kursoriske gennemsyn

Resultatet af det efterfølgende arkæobotaniske kursoriske gennemsyn fremgår af tabel 1. Gennemsynet blev foretaget af cand.mag. Simone Nørgaard Mehlsen på Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum.

Gennemsynet viste, at mange af prøverne indeholdt endog meget store mængder forkullede korn, mens andre kun indeholdt få eller slet ingen korn/frø. Mest bemærkelsesværdigt var prøvernes renhed af korn, da der ikke blev fundet store mængder ukrudtsfrø. Den hyppigst forekommende kornsort er nøgen byg (*Hordeum vulgare var. nudum*), mens også emmer/spelt (*Triticum turgidum ssp. dicoccon/Triticum aestivum ssp. spelta*) forekommer i flere prøver. Endvidere er der observeret sporadiske indslag af

brødhvede/durumhvede (*Triticum aestivum* ssp. *aestivum*/*turgidum* ssp. *durum*). Derudover blev der registreret en del avnbaser og aksled.

Der blev generelt kun observeret ganske få forkullede frø i prøverne, der hovedsageligt kunne erkendes som typisk markukrudt. I enkelte af prøverne findes desuden spor efter mulig indsamling i form af agern (*Quercus* sp.) og fragmenter af hasselnøddeskaller (*Corylus avellana*).

På baggrund af det kursoriske gennemsyn blev en lang række af prøverne anbefalet til en egentlig arkæobotanisk analyse, da disse vil kunne give et godt helhedsindtryk af lokalitetens ressourceanvendelse samt sandsynligvis hjælpe med tolkningen af de enkelte kontekster. Endelig vil de muligvis være med til at belyse deponering af korn i gruber i forhold til oplagring i langhuse. I alt 20 prøver blev anbefalet fordelt på forskellige konstruktionstyper.

Metodisk registrering i den arkæobotaniske analyse:

- Kornfragmenter, eventuelle knoglefragmenter, mineralsk slagge og varmedeformeret organisk materiale er kun udsorteret fra >2 mm-fraktionen.
- Indenfor parentes i tabellerne er de optalte korn/frø, hvor det udenfor parentes er det estimerede antal korn/frø.
- Alle tallene i analyserne er omregnet til hele korn, frø og nødder. Desuden er avnbaserne samt aksleddene omregnet til det antal kornkerner, de repræsenterer.
 - o Fragmenterne for Cerealia indet. er omregnet til hele korn., hvor 3 fragmenter omregnes til 1 korn.
 - o Fragmenter for *Hordeum vulgare* er omregnet til hele korn, hvor 2 fragmenter omregnes til 1 korn.
 - o Frøfragmenter er omregnet fra 2 fragmenter til 1 frø.
 - o 3 fragmenter af hasselnøddeskal er omregnet til 1 hasselnød.
 - o 4 agernfragmenter er omregnet til 1 agern.
- Hver jordprøve har fået et prøvenummer, selvom de er fra samme anlæg. Alle prøvenumre er analyseret, men der er gennemset en mindre delprøve af dem hver.

K16 – midtsulehus med vægforløb

Som det eneste af lokalitetens hustomter blev K16 anbefalet til arkæobotanisk analyse. K16 er et muligt toskibet hus uden forsækning med bevarede vægforløb (figur 2). Huset har en bevaret længde på 10,5 m og bredde på 6,5 m. Muligvis forsatte huset mod vest, men der er ikke noget bevaret af denne del af huset. Der kan også være tale om en mindre konstruktion med en enkelt tagbærende stolpe i midten og en åbning mod vest. Hjørnestolperne er de dybeste i vægforløbene, hvilket kunne støtte tolkningen, at der er tale om en mindre konstruktion, hvor tagkonstruktionen har hvilet på væggene i stedet for midtsulen (Christensen 2022).

I hustomtens vestlige ende blev der fundet en kulturlagsrest (A982), hvor der blev observeret brændt korn samt en smule keramik og flint. Fyldet var ca. 20 cm dybt, men der blev ikke observeret noget, der kunne ligne et stolpehul i det. Seks jordprøver blev udtaget fra K16. ¹⁴C-dateringerne viser, at K16 er dateret til senneolitikum periode I, eller mere specifik omkring 2200-1900 f.Kr. (Christensen 2022). Dateringerne ser ud til at bekræfte

teorien om, at kulturlaget med korn, A982 var en del af K16 grundet dens placering i midten af midtsulehuset, da både kulturlaget og huskonstruktionen bliver dateret til samme periode (Christensen 2022).

Vægstolperne A977 (P.nr. 135), A978 (P.nr. 136) og A1168 (P.nr. 138), samt A979 (P.nr. 137) fra den tagbærende midtsule

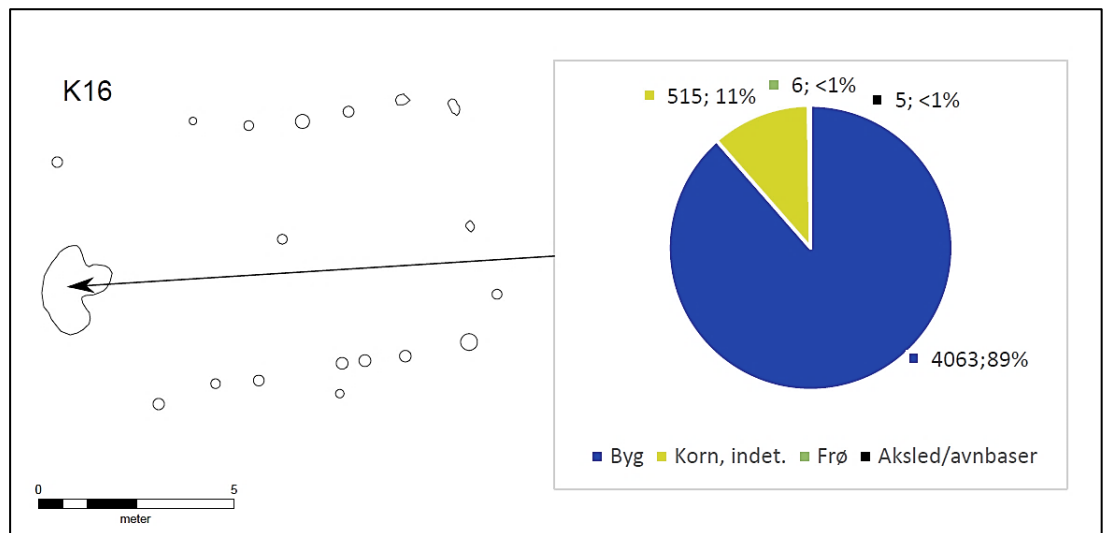
Stolpehullerne i K16 er generelt dybere i det sydlige vægforløb end i det nordlige. Der er derfor kun udtaget jordprøver i det sydlige vægforløb, da der ikke var nok fyld til jordprøver i den nordlige vægstolperække. I jordprøverne fra A977 og A978 blev der kun registreret en ubestemmelig kornkerne (*Cerealia indet.*) og et enkelt kornfragment (tabel 2).

Der er udtaget en jordprøve fra hjørnestolpen A1168, og her blev der fundet nogle avnbaser af hvede, hvor nogle blev artsbestemt til emmer (*Triticum turgidum* ssp. *dicoccon*) (tabel 2). Derudover blev der fundet enkelte frø fra græs-familien (Poaceae). I den tagbærende midtsulestolpe A979 blev der fundet to ubestemmelige kornfragmenter. Analysen af stolpehullerne viser tydeligt et meget lavt antal makrofossiler.

Kulturlaget med korn A982

I modsætning til stolpehullerne i K16 så indeholder kulturlaget A982 i den mulige midterste del/vestligste del af hustomten store mængder korn (se figur 2; tabel 3). Kulturlaget fremstod sort og med tydelige kornkerner samt lidt keramik i fladen. Der blev i alt udtaget to jordprøver (P.nr. 139 og 140) fra A982.

I kulturlagsresten blev der estimeret til at være 4579 kornkerner mod fem frø, et ubestemt aksled og to emmeravnbasen. Cirkeldiagrammet (figur 2) nedenfor viser tydeligt, at det er byg, som er den dominerende kornsort, især i form af nøgen byg (*Hordeum vulgare* var. *nudum*). Byggen udgør i alt 89%, af den samlede kornmængde. De resterende 11 % er næsten alle kornkerner, som ikke kunne bestemmes til sort, men de er med stor sandsynlighed byg set ud fra dennes dominans. Forekomsten af én havrekerne (*Avena* sp.) skal formentligt ses som en form for ukrudt i byggen. Havrekerne fandtes kun sporadisk og i mindre mængde på hele lokaliteten. Sandsynligvis er der tale om ukrudtsarten flyvehavre, da dyrket havre først er dyrket med sikkerhed i Danmark i yngre bronzealder (Robinson 1994). Det skal dog tilføjes, at da det kun er selve havrekerne, der er bevarede, kan der ikke rent morfologisk skelnes mellem dyrket havre og flyve-havre, hvilket kræver bevarede avner (Jacomet et. al. 2006). Der er dermed tale om en næsten ren afgrøde i form af nøgen byg. På grund af den store mængde bygkerner og de meget få forurenende elementer i form af ukrudtsfrø og aksdele ser det ud til, at der er tale om en tærsket og rensset nøgen bygafgrøde, der sandsynligvis er blevet oplagret i gruben. Hvis der havde været tale om udsmid/affald, ville fundet sandsynligvis have været meget mere blandet med større indhold af frø og eventuelt aksdele.

Figur 2. Forholdet mellem korn i forhold til frø og avnbaser/aksled i A982 i K16.

Tolkning af hus K16

Generelt er lokalitetens hustomter relativt fattige på makrofossiler med undtagelse af midtsulehuset K16. Hustomten repræsenterer enten østenden af et dårligt bevaret toskibet langhus eller en mindre bygning med et enkelt centralt tagstolpehul, vægforløb i nord, syd og øst samt en mere eller mindre åben gavl mod vest. Denne åbning i vest kan tolkes som en indgang. På trods af den lave mængde arkæobotanisk materiale i husets stolpehuller, var K16 alligevel det hus med den højeste koncentration af makrofossiler på Revsinggård II på grund af kulturlaget, der indeholdt en stor mængde forkullede kornkerner.

Den lave mængde af forkullede korn og frø i hustomtens stolpehuller kan repræsentere enkelte rester efter dagligdagsaktiviteter i selve huset. Det er også muligt, at makrofossilerne ikke nødvendigvis repræsenterer aktiviteter, der er foregået inde i huset, men i stedet repræsenterer en form for levn fra andre aktiviteter på lokaliteten, dog peger ¹⁴C-resultaterne i retning af, at de tilhører husets aktivitetsperiode. Det er dermed vigtigt at se samlet på alle prøver, der er udtaget fra huset for at kunne få en fornemmelse af husets funktion. Den store mængde af nøgen byg (*Hordeum vulgare var. nudum*) med kun et meget lille indslag af ukrudtsfrø, aksled og avnbaser i kulturlaget viser, at der muligvis har været oplagret en tærsket og rensset nøgen bygafgrøde i umiddelbar nærhed af dette område, som muligvis kan være i husets indgangsparti (se den arkæologiske tolkning foroven).

Manglen på makrofossiler i K16's stolpehuller antyder, at der enten er tale om en brandtomt, og at der ikke har været oplagret afgrøder eller indsamlede planter mm. i resten af huset, eller at der ikke er tale om en brandtomt. Mængden af trækul i alle prøverne er generelt meget lav, hvilket kunne antyde, at der ikke er tale om en reel brandtomt. Hvis der ikke er tale om en brandtomt, så er spørgsmålet, hvordan kornet i gruben så blev forkullet? En mulighed er, at der slet ikke er tale om en oplagring, men at der i stedet er foregået en aktivitet i huset, hvor nøgen byg er blevet tørret inden oplagringen (se punkt 10 på figur 10), og hvor en del af afgrøden således er forkullet ved et uheld (Renfrew & Bahn 1994, s. 235).

Hvis det sidste er tilfældet, bør bygningen nok snarere tolkes som et funktionshus fremfor en opbevaringslade.

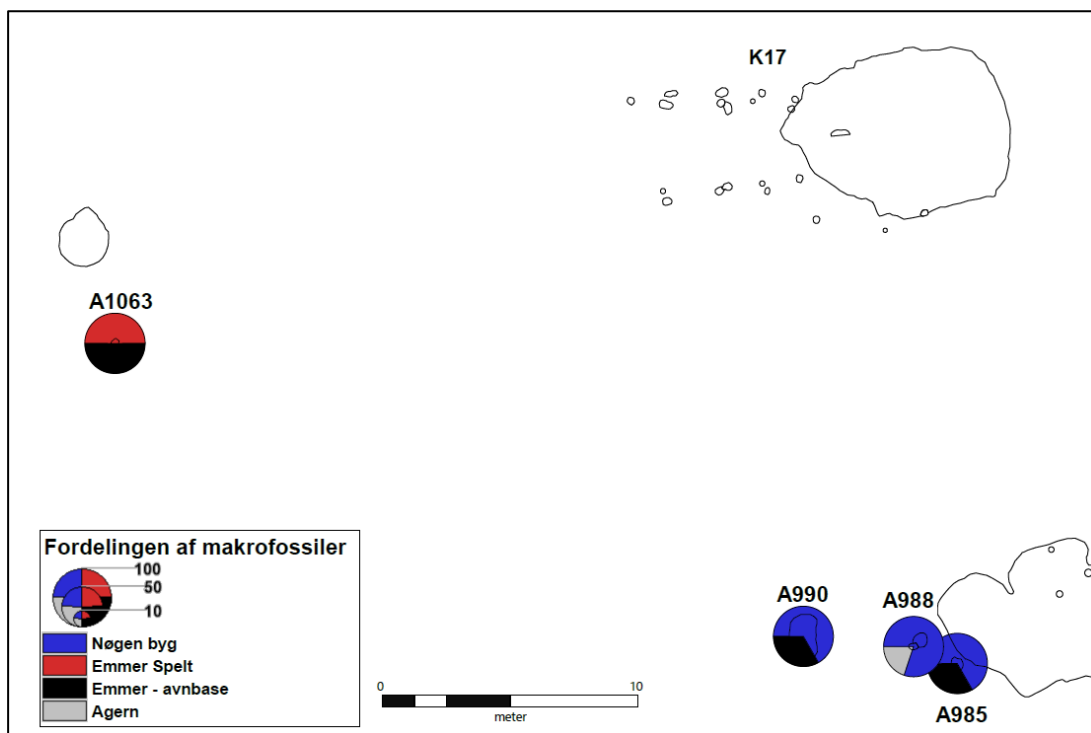
Særligt ved dette fund på Revsinggård II er, at kornet er placeret inde i huset, hvilket er i kontrast til de andre kontekster med korn på lokaliteten. Der findes flere kendte fund fra andre lokaliteter med oplagret korn inde i toskibede huse fra senneolitikum og ældre bronzealder. Et eksempel på et toskibet hus uden forsækning med et indendørs kornlager i østdelen er Hus I fra Hemmed Plantage fra overgangen mellem senneolitikum og ældre bronzealder (Møjbjerg et. al. 2007). Når der arbejdes med senneolitiske hustomter, er det bedst kendte scenarie, at der findes kornlagre i husets østende og eventuelt i midterrummet, men en stor del af disse formodede korndepoter har sandsynligvis ikke været anbragt i gruber, hvilket muligvis også er tilfældet i K16 (f.eks. Robinson 2000; Andreasen 2011; Jensen 2013). Fra Nørregård VIII, der også ligger indenfor Museet Sønderskovs ansvarsområde, blev der i et langhus fra ældre bronzealder periode I også fundet en grube inde i huset. Der var muligvis tale om en grube til oplagring og bearbejdning af agern (Grundvad et. al. 2015). Også på udgravningen vest for Revsinggård II (HBV 1412 Revsinggård) blev der fundet husgruber, hvori der tilsyneladende havde været oplagret korn i form af nøgen byg og en mindre mængde hvede (Andreasen 2017).

Grundet den lette konstruktion, som K16 repræsenterer, er det muligt, at huset ikke blev anvendt til beboelse, som det ses ved de foregående eksempler med gruber indendørs. Det kan derimod have været en form for opbevaringslade, hvor kornet ikke var gravet ned i en grube, fordi afgrøderne var beskyttet mod naturens kræfter af konstruktionen. En anden mulighed er, at der slet ikke er tale om en oplagring, men at der i stedet er foregået en aktivitet i huset, hvor nøgen byg er blevet tørret inden oplagringen, og hvor en del af afgrøden således er forkullet ved et uheld. Hvis det er tilfældet, bør bygningen nok snarere tolkes som et funktionshus fremfor en opbevaringslade.

Korngruberne A990, A1063, A985 og A988

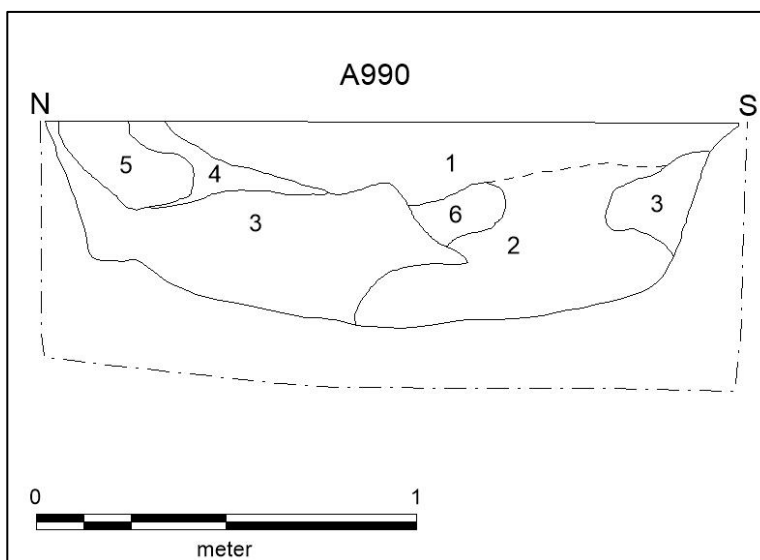
I nærheden af K17 i udgravningsfelt B blev der udgravet fire kornholdige gruber. Selve huset K17 er ikke medtaget i den arkæobotaniske analyse grundet det lave indhold af makrofossiler i husets prøver.

I de fire gruber, der havde forskellige størrelser, blev der opdaget en stor mængde forkullede korn allerede under selve udgravningen. Der er foretaget tre ¹⁴C-dateringer af hver grube, som viser, at de alle skal placeres i senneolitikum. ¹⁴C-dateringerne giver dog ikke så præcise resultater, at det kan konstateres med sikkerhed, om gruberne har været samtidige med hinanden, men de udelukker heller ikke denne mulighed. Et overlap med den ældste fase af det nærliggende hybridhus K17 (afstand 15-20 m) er dermed også en mulighed (se figur 3). Nedenfor beskrives hver enkel korngrube og deres arkæobotaniske indhold.

Figur 3. Plan over felt B med K17 i øverste højre hjørne og udpegning af korngruberne. Cirkeldiagrammerne ovenpå de kornholdige gruber viser forholdet mellem de forskellige kornsorter og agern samt emmer avnbaser.

A990 – Korngrube

Figur 4. Profiltegning af korngrube A990. Der er udtaget fire jordprøver i alt fra gruben, hvor én er taget fra lag 1 (P.nr. 141), to er taget fra lag 2 (P.nr. 142 og 143), og en fra lag 5 (P.nr. 144). Digital tegning: Silja A. Christensen, Museet Sønderkov.

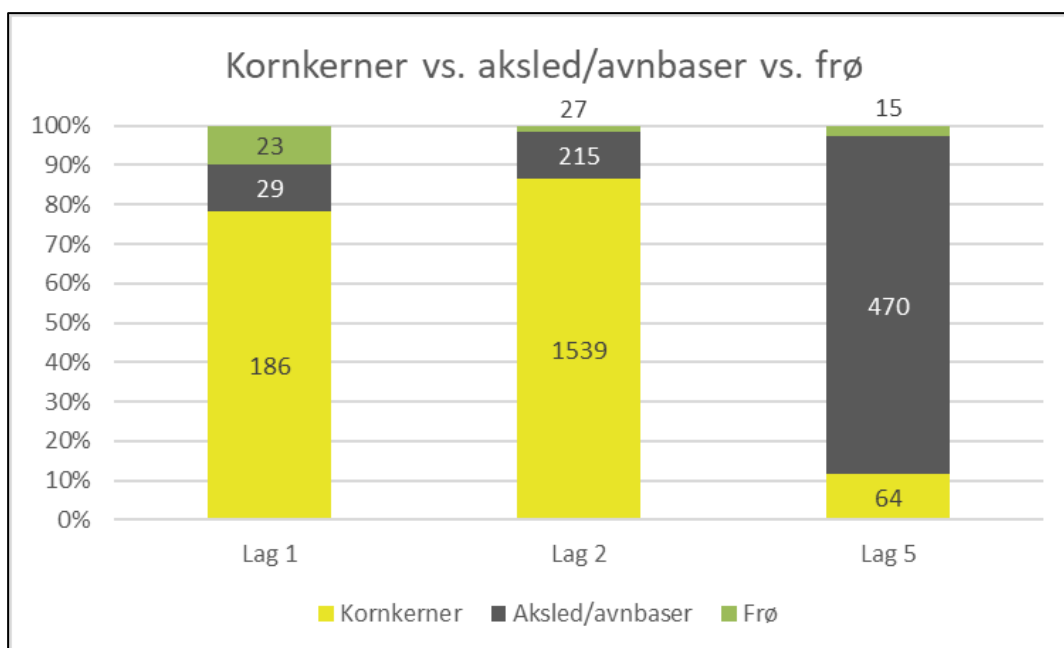

Figur 5. Profilmfoto af korngrube A990. Foto: Silja A. Christensen, Museet Sønderkov.

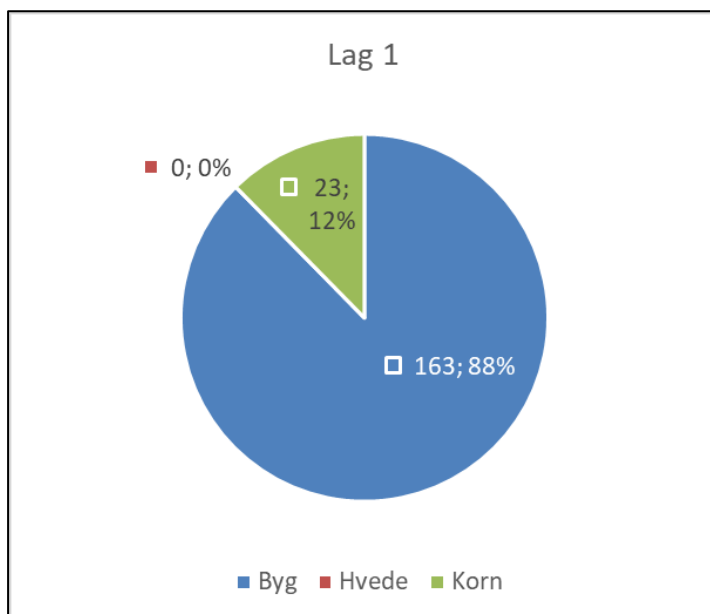
Gruben A990 blev i fladen tolket som værende en rodvælter, men da den blev snittet, blev det tydeligt, at der var tale om en grube med en del bioturbation. I nogle af lagene blev der observeret brændt korn, og der blev gjort fund af flint og keramik (Christensen 2022). Der blev foretaget tre ¹⁴C-dateringer, og de viser en samlet datering til den senere del af senneolitikum periode I og den tidligere del af periode II eller omkring 2100-1800 f.Kr. (Christensen 2022). Der blev taget fire jordprøver (P141-144). Jordprøverne er udtaget fra lag 1, lag 2 (2 stk.) og lag 5. Det sidste lag var mørkest samt med synlige korn og trækulsnister. Denne grube er den største af korngruberne, men er mere forstyrret end de andre.

Lag 1

Laget er det øverste i gruben og det lag med den laveste mængde makrofossiler. Sammenlagt udgør aksled/avnbasen og frø lidt over 20% af makrofossilerne, hvor de resterende ca. 80% udgøres af kornkerner (figur 6; tabel 4).

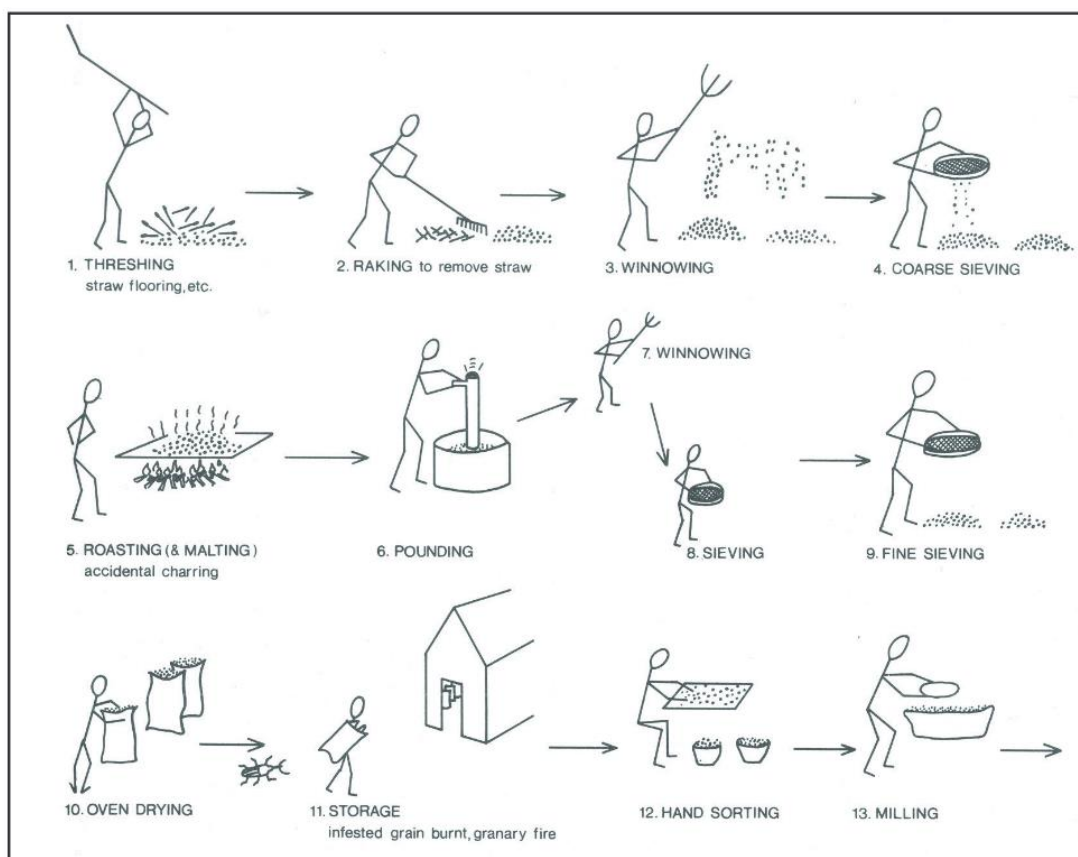
Figur 6. Forholdet mellem kornkerner og aksled/avnbasen samt frø i de forskellige analyserede lag (lag 1, 2 og 5) i A990.

Figur 7. Forholdet mellem kornsorter i lag 1 i A990

I forhold til kornkernerne er byg den eneste identificerede kornsort i laget. Som det kan ses fra cirkeldiagrammet i figur 7, er byg den dominerende kornsort i forhold til uidentificeret korn. De bygkerner, der kunne identificeres til undersort, blev bestemt til nøgen byg eller mulig nøgen byg. I alt er der estimeret til at være 163 bygkerner, hvor to er bestemt til nøgen byg og 21 til mulig nøgen byg. Til gengæld findes der ingen aksled fra byg i laget, mens der er fundet en smule avnbaser fra hvede, som i nogle tilfælde kunne bestemmes til emmer. Fordelingen af makrofossiler i prøven fra gruben peger dermed i retning af, at der er tale om en tærsket og (delvist) rensset nøgen bygafgrøde (figur 6).

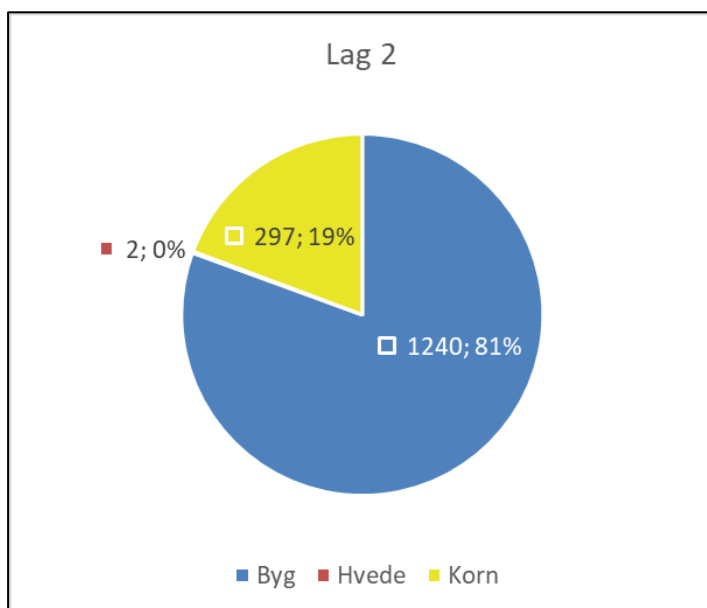
Grunden til den højere tilstedeværelse af avnbaser i lag 1 i forhold til ingen fund af hvedekerner kan være, at der er tale om tærskaffald, men det kan også anses som en tilfældighed i forhold til prøvetagningen, da der kun er fundet avnbaser, der svarer til 29 hvedekerner, og det dermed kan være et tilfælde, at der slet ikke er observeret hvedekerner. Kornrensningprocesserne består af mange forskellige trin, som kendes fra f.eks. Gordon Hillmans etnoarkæologiske studier (figur 8), hvor hvert trin giver en ny sammensætning af plantedele samt et affaldsprodukt, som bliver frasorteret (Hillman 1984). Der kan være færre eller flere trin alt efter hvilken kornsort, der er tale om. Det varierer også fra kornsort til kornsort i hvilket stadie, kornet bliver oplagret. De nøgne typer, som nøgen byg og brødhvede, hvor aksleddene og avnerne sidder relativt løst, bliver f.eks. opbevaret som tærskede og delvist rensede kornkerner, hvor kun den sidste håndrensning mangler. Mens de såkaldte dækkede hvedetyper som enkorn, emmer og spelt bliver opbevaret som tærskede og delvist rensede småaks, hvor avnerne m.m. og de sidste ukrudtsfrø skal fjernes ved hjælp af forskellige processer, før kornet kan bruges i madlavningen (Hillman 1984) (figur 8).

Figur 8. Forarbejdning af afgrøder ud fra etnoarkæologiske studier (Renfrew & Bahn 1994, s. 235).

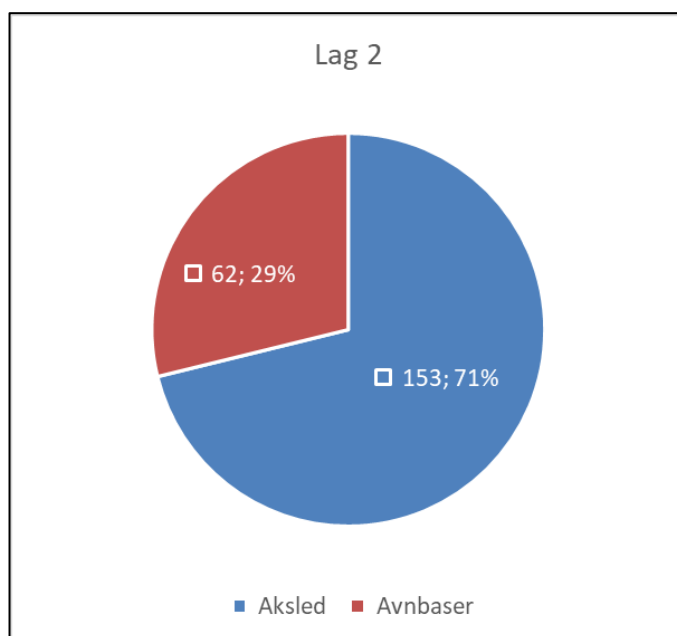
Lag 2

Lag 2 har den største koncentration af makrofossiler i gruben, hvilket ses ved, at laget indeholder det højeste antal makrofossiler pr. liter floteret jord (tabel 4). Prøven indeholder 186,6 makrofossiler pr. liter, mens lag 1 og lag 5 indeholder henholdsvis 47,6 og 134,3 makrofossiler pr. liter. Derved fremstår lag 2 mere kornholdigt end de to andre lag i gruben.

Figur 9. Forholdet mellem kornsorter i lag 2 i A990

Figur 10. Forholdet mellem aksled og avnbaser for lag 2 i A990. Antal avnbaser er omregnet til antal kornkerner, og det samme gælder for aksleddene.

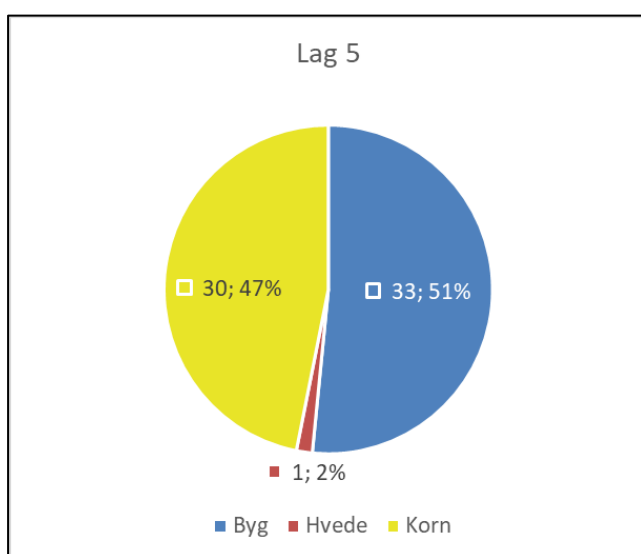
Prøven er domineret af bygkerner (figur 11; tabel 4), hvoraf 7% er bestemt til nøgen byg, og 26% er mulig nøgen byg, mens de resterende bygkerner morfologisk kun kunne bestemmes til byg, men man må antage, at disse højst sandsynligt også er nøgen byg. I modsætning til lag 1 indeholder lag 2 bygaksled, som ovenikøbet dominerer over hvedeavnbaserne (figur 12). De fleste af avnbaserne tilhører hvedesorten emmer (tabel 4). Igen indeholder laget langt flere avnbaser end reelle hvedekerner (figur 11; figur 12).

I det forhistoriske materiale i Danmark er byggen af den seksradede type, hvilket vil sige, at der findes tre kerner pr. aksled (se metodeafsnittet). I utærsket seksradet byg bør antal aksled dermed udgøre 25%, mens kernerne bør udgøre 75%. På hvert aksled vil der, som nævnt, derfor sidde tre bygkerner, så når antal aksled omregnes til antal kerner bør forholdet være 1:1 eller i procent 50% til hver. Når der ses på forholdet mellem bygkerne og aksleddene i laget, udgør aksleddene så lille en andel, at det må formodes, at kernerne ikke

har siddet i akset, og at der dermed er tale om delvist rensset, tærsket byg (figur 9). Det skal bemærkes, at uidentificeret aksled er medregnet i bygaksleddene på trods af, at de i princippet også kan tilhøre rug. Rug er dog ikke en dyrket afgrøde i denne periode, og sorten er slet ikke fundet på lokaliteten, hvorfor det må være forsvarligt at medregne uidentificerede aksled til byg. Hvedeavnbaserne må repræsentere en form for indblanding enten i form af affald eller senere forurening i laget.

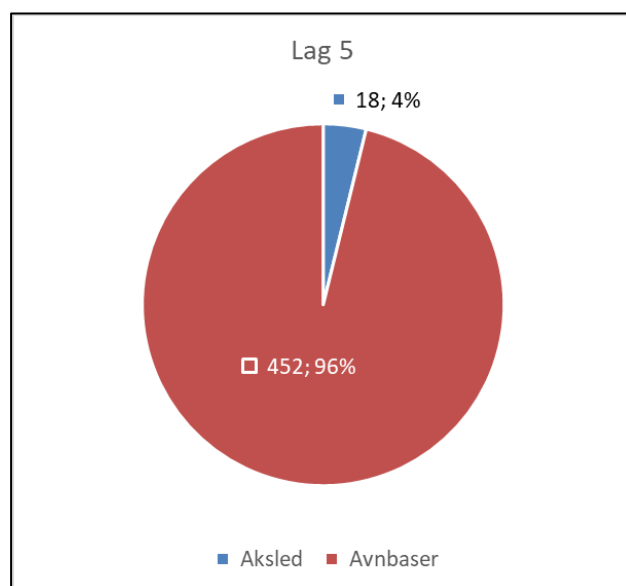
Lag 5

Lag 5 står i kontrast til de to øvrige lag, da der i dette lag er fundet langt flere avnbaser end kornkerner (figur 6; figur 13; figur 14; tabel 4). Igen er byg den dominerende sort blandt kornkernerne med 51%. 47% af kornkerner kunne ikke artsbestemmes, og 2% svarende til én kornkerne kunne bestemmes til emmer/spelt.

Figur 13. Forholdet mellem kornsorter i lag 5 i A990.

Figur 14. Forholdet mellem aksled og avnbaser for lag 5 i A990. Antal avnbaser er omregnet til antal kornkerner, og det samme gælder for aksleddene.

Avnbaser fra hvede udgør 96%, hvor bygaksleddene udgør 4% ud fra de to fundne led. Avnbaserne repræsenterer sandsynligvis tærskaffald, og bygkernerne skal nok også i dette lag ses som rester efter en tidligere afgrøde eller måske mere sandsynligt som frasorteret materiale. Dette skyldes, at kornkernerne generelt er meget små, hvilket også blandt andet er grunden til, at færre kunne identificeres, da kernerne ikke er helt færdigudviklet. Når der i den forbindelse ses på forholdet mellem bygkerner og aksled er det tankevækkende, at aksleddene i denne prøve udgør en større procentvis andel end ved de andre lag. Dette kan skyldes, at bygkernerne i prøven stadig sad på aksene, da de blev deponeret i laget, hvilket ofte vil være tilfældet, hvis kernerne ikke er fuldt modne. At forholdet mellem bygkernerne og -aksleddene ikke er 1:1, kan muligvis tilskrives den omstændighed, at aksled hurtigere vil forsvinde helt i forbindelse med forkulning end kornkerner, hvilket forsøg har vist (Boardman & Jones 1990).

Samlet set ser det dermed ud til, at makrofossilerne i laget repræsenterer frasorteret materiale fra kornrensingsprocesserne i form af små, umodne kerner/aks særligt fra byg og tærskaffald/affald fra kornrensningen af emmer.

A990 samlet

Lag 1 og lag 2 ligner meget hinanden i fordelingen af makrofossilerne, der begge er domineret af kerner fra byg (figur 7; figur 11, tabel 4). Begge lag indeholder også kun en mindre andel af hvedeavnbaser. I modsætning hertil indeholder lag 5 hovedsageligt avnbaser fra hvede (figur 6; figur 13; figur 14, tabel 4). Det virker til, at lag 1 og 2 repræsenterer sammen begivenhed. Dette ses også på profiltegningen, hvor de to lag var svære at skelne fra hinanden (figur 5). Den største forskel er mængden af makrofossiler i de to lag. Den umiddelbare tolkning af disse to lag er, at de repræsenterer tærsket, delvis rensede bygafgrøde iblandet en smule forurening i form af hvedeavnbaser.

Lag 5 derimod er tolket som værende det materiale, som er sorteret fra ved den sidste del af kornrensingsprocessen af hvede/emmer, hvor kernerne bliver skilt fra avnbaserne, og de sidste uønskede elementer bliver fjernet. De forholdsvis få bygkerner skal nok også opfattes som et forureningselement, der har vokset på marken sammen med den egentlige emmerafgrøde.

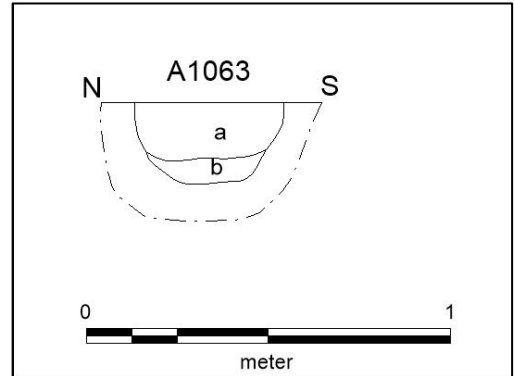
Forskellighederne i makrofossilsammensætningen mellem lag 1+2 og lag 5 sandsynliggør, at der er flere deponeringer repræsenteret i gruben. I den forbindelse er flere tolkninger mulige. Der kan være tale om oplagring af henholdsvis nøgen bygkerner i lag 1 og lag 2 og kornrensingsaffald fra emmer i lag 5. Det kan være sket samtidig i beholdere eller på forskellige tidspunkter. Alternativt kan det være affald i udsmidningslag.

Der er forholdsvis "meget" ukrudt sammen med avnbaser og aksled i prøverne (figur 6; tabel 4), så tærskaffald er den mest oplagte tolkning, men frøene kan selvfølgelig også være tilknyttet den urensede byg. Endeligt kan der også være sket en sammenblanding mellem lag 1 og lag 5, da lag 5 indeholder en høj mængde hvedeavnbaser.

Makrofossilerne i gruben viser, at der er blevet dyrket nøgen byg og emmer i senneolitikum på Revsinggård II.

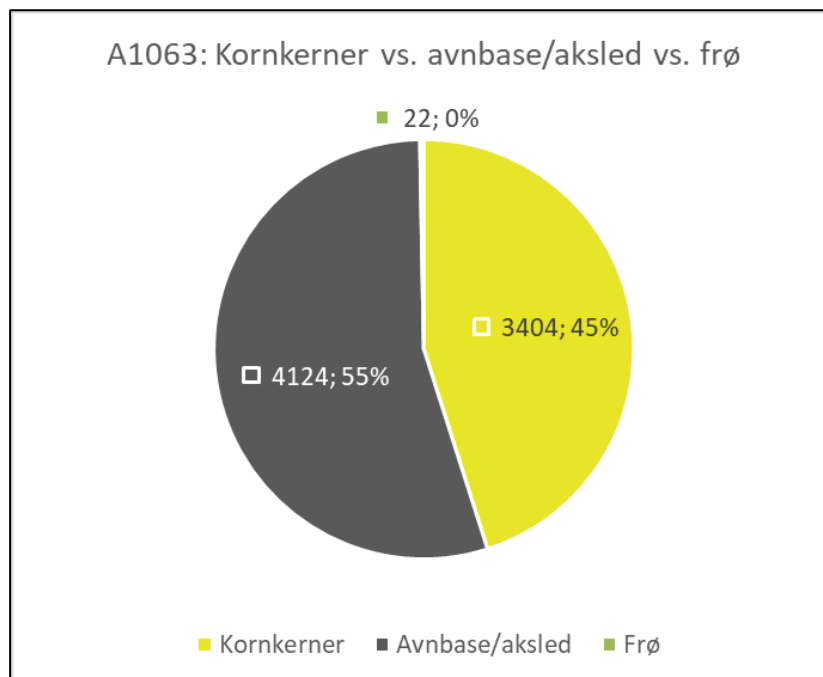
A1063 - Korngrube

Ved denne grube var der særligt i det nederste lag tydelige kornkerner i profilen. De tre ¹⁴C-dateringer viste, at korngruben A1063 er dateret til senneolitikum periode I (ca. 2200-1900 f.Kr.). Der er udtaget to jordprøver fra det nederste mørke lag i gruben (P.nr. 148 og P.nr. 149).

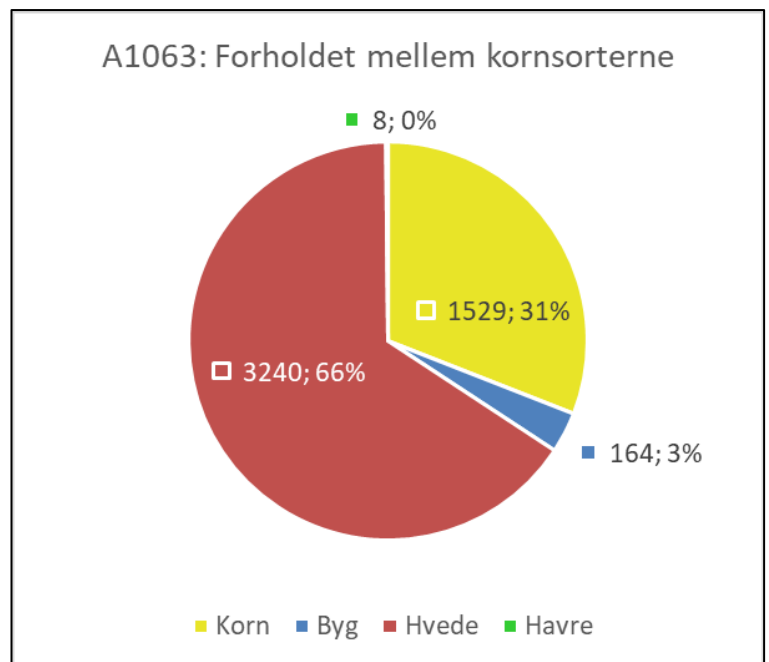
Figur 15. Foto af korngrube A1063 set i profil. Foto: Silja A. Christensen, Museet Sønderkov.
Figur 16. Profilttegning af korngrube A1063. Digital tegning: Silja A. Christensen, Museet Sønderkov.

Modsat lag 1 og lag 2 i grube A990 er hvede klart den dominerende kornsort i A1063 (figur 18; tabel 5). Hveden udgør 66% af kornkernerne i forhold til 3% byg. En større del af kornkernerne kunne dog ikke bestemmes grundet fragmentering, eller at kornkerner har været varmepåvirket i sådan grad, at de er deformerede.

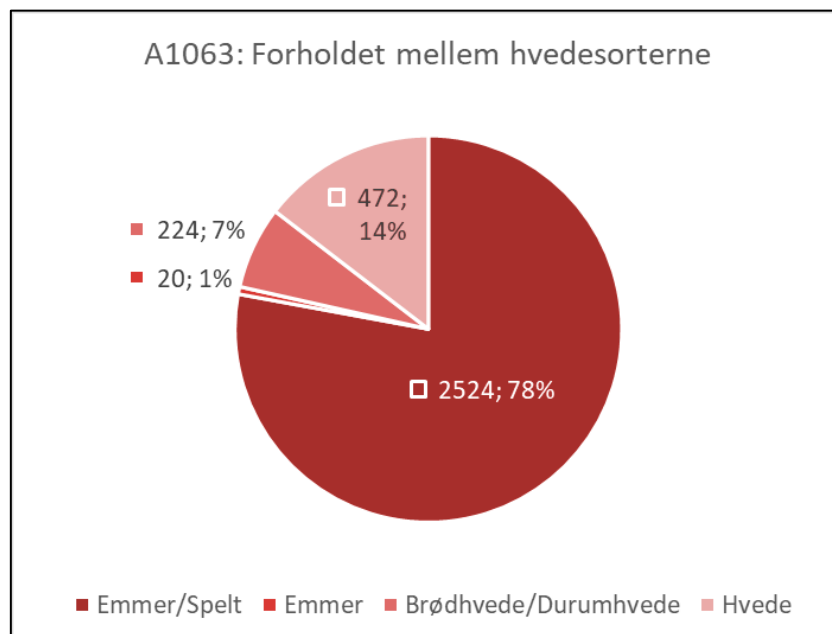

Figur 17. Forholdet mellem kornkerner, avnbaser/aksled og frø i korngrube A1063.

Figur 18. Forholdet mellem kornsorterne i gruben A1063.

Hvis der udelukkende ses på hveden, så er emmer/spelt den dominerende sort med hele 78% af hvedekernerne med et estimeret antal på 2524 kerner. Hovedparten af kernerne er identificeret som emmer/spelt, fordi der rent morfologisk er et stort overlap mellem emmer og spelt, hvilket vanskeliggør en sikker identifikation. Til gengæld kan de to hvedesorters avnbaser lettere adskilles (Jacomet et. al. 2006). Der er 1% af hvedekernerne, hvilket svarer til 20 kornkerner, som er identificeret til emmer grundet deres dråbeform.

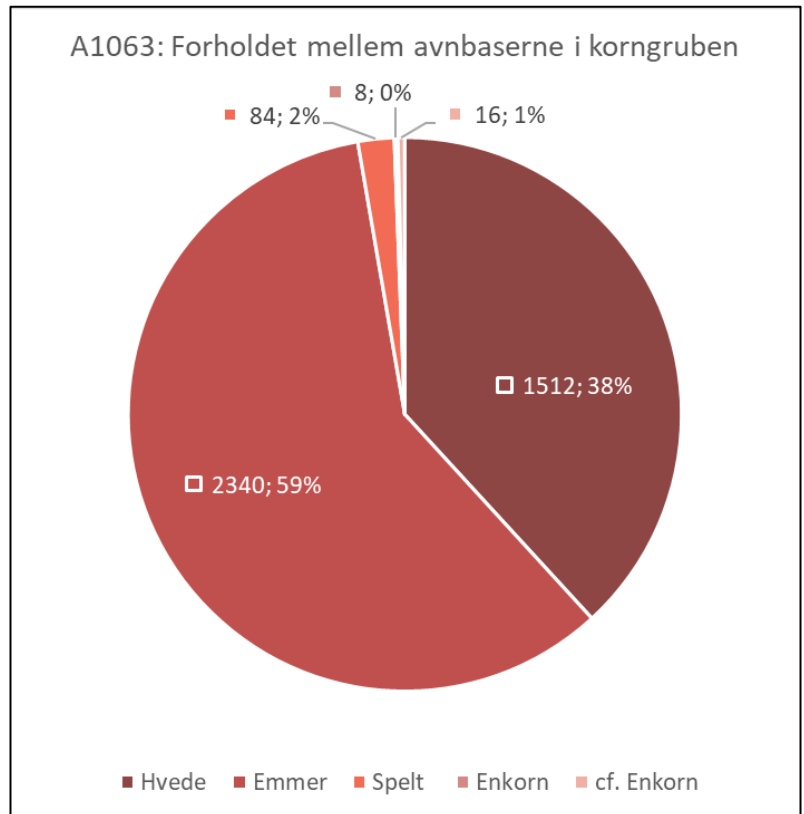

Figur 19. Forholdet mellem hvedesorter i korngrube A1063.

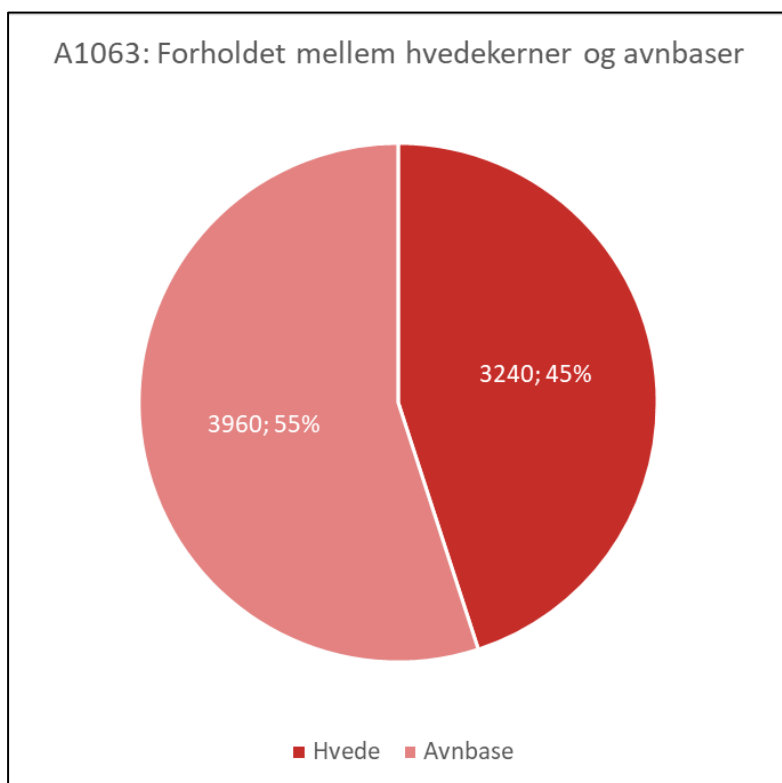
Der blev også fundet en del forkullede kerner fra brødhvede/durumhvede (*Triticum aestivum* ssp. *aestivum*/*Triticum turgidum* ssp. *durum*) i gruben – dog udgør brødhvede/durumhvede

mindre end 10% af hvedekernerne (figur 19; tabel 5). Også i dette tilfælde er det muligt, at enkelte af kernerne måske kan stamme fra emmer, da eksperimenter med forkulning af emmer har vist, at emmerkerner under visse forhold i forbindelse med forkulningen kommer til at ligne brødhvede-/durumhvedekerner meget (Braadbaart 2004), hvilket i nogle tilfælde gør det meget vanskeligt at skelne mellem de to sorter. Hertil skal dog siges, at der er sikre brødhvede-/durumhvedekerner i prøverne.

Figur 20. Forholdet mellem avnbaserne i korngrube A1063. Antal avnbaser er omregnet til antal kornkerner, og det samme gælder for aksleddene.

Det er højst sandsynligt, at langt de fleste kerner fra emmer/spelt kan tilskrives emmer, da 59% af avnbaserne kunne identificeres til undersorten emmer (figur 20; tabel 5). Få kunne bestemmes som enkorn. Grundet deres sporadiske forekomst er der sandsynligvis tale om enten en form for ukrudtsindslag i emmer-afgrøden, eller der kan være tale om avnbaser fra den øverste eller nederste række fra et emmer-aks, da der i disse ofte kun vil være én kerne, som derfor vil minde om enkorn (Cappers & Neef 2012).

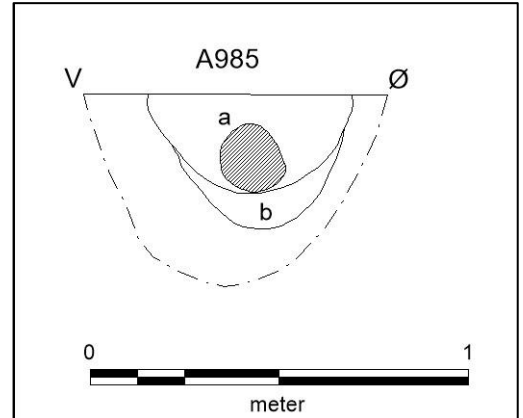
Figur 21. Forholdet mellem hvedekernerne og avnbaserne i korngrube A1063. Antal avnbaser er omregnet til antal kornkerner, og det samme gælder for aksleddene.

Ved hvede, med undtagelse af brødhvede/durumhvede, sidder kernerne forholdsvis fast i avnerne. Avndelene har derfor større sandsynlighed for at følge kornet længere igennem kornrensningprocessen ved hvede end ved byg. Som tidligere nævnt, så har etnoarkæologiske undersøgelser af traditionel korndyrkning påvist, at de dækkede hvedesorter, som inkluderer emmer, spelt og enkorn, ofte vil oplagres som småaks i fugtige geografiske områder som i Danmark, da de således er mere modstandsdygtige overfor råd og svamp (Hillman 1984a; b). Dette kan være årsagen til, at der i denne korngrube findes et stort set lige antal af avnbaser og hvedekerner (figur 21, tabel 5). Der ser dermed ud til at være tale om en emmerafgrøde, der har været oplagret som småaks i gruben.

A985 – Korngrube

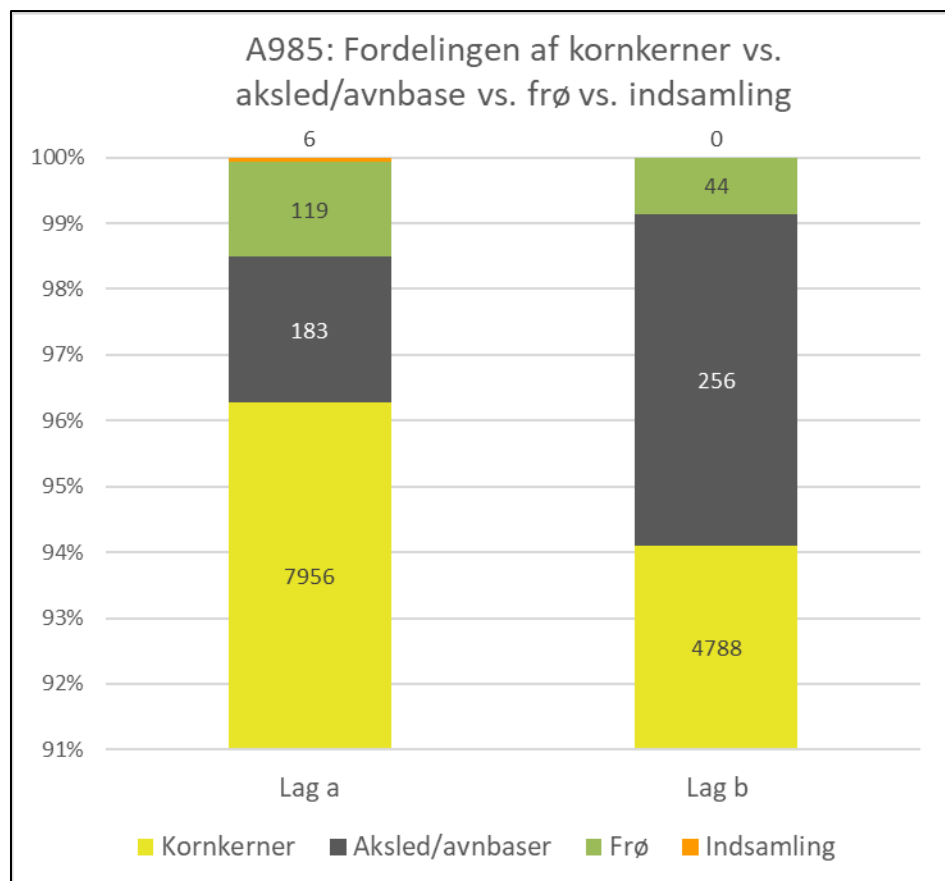

Figur 22. Foto af korngrube A985 i profil. Foto: Silja A. Christensen, Museet Sønderkov.

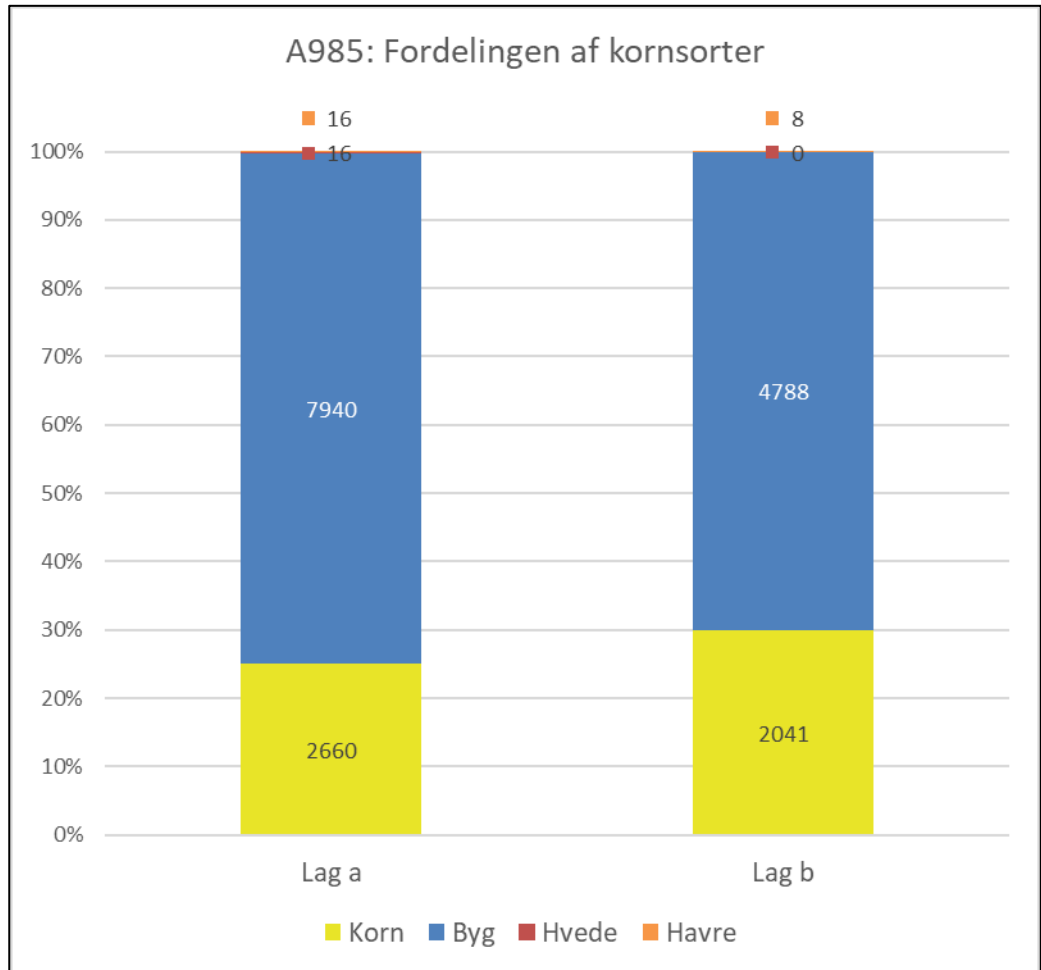
Figur 23. Profiltegning af korngrube A985. Digital tegning: Silja A. Christensen, Museet Sønderkov.

Korngrube A985 er dateret til overgangen mellem senneolitikum periode I og II (ca. 2100-1800 f.Kr.). I alt fem jordprøve blev udtaget, hvor tre jordprøver er fra lag a (P.nr. 161, 162 og 163), og to prøver blev udtaget i lag b (P.nr. 159 og 160) (figur 22; figur 23).

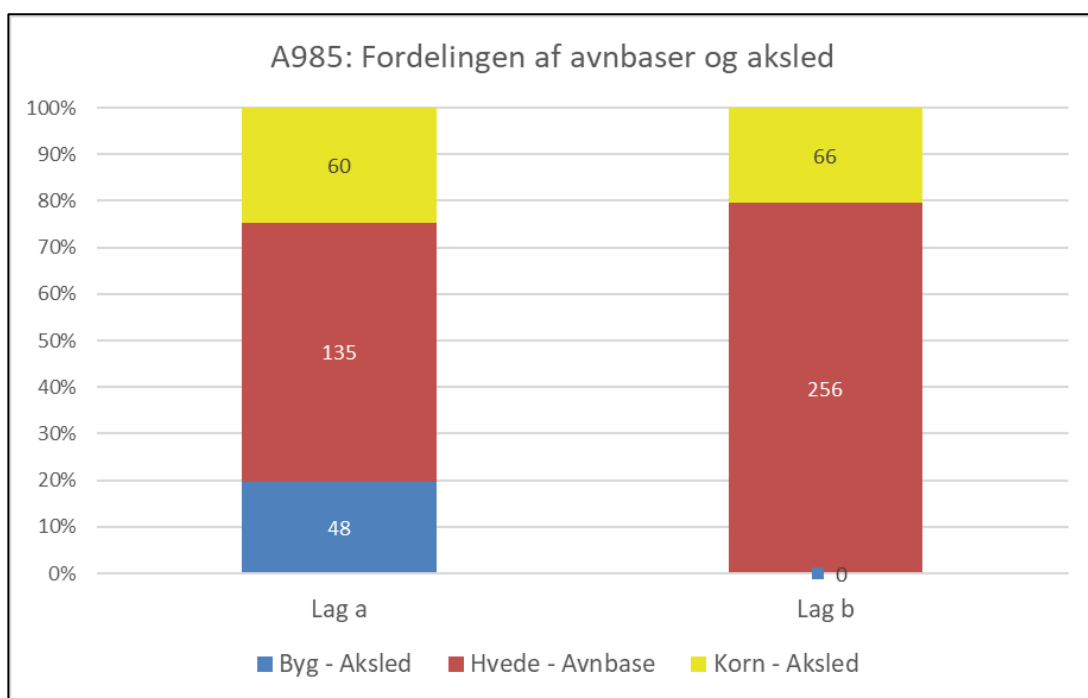

Figur 24. Forholdet mellem kornkerner, tærskaffald (aksled/avnbase), ukrudtsfrø og indsamlede arter for henholdsvis lag a og lag b. BEMÆRK: y-aksen begynder ved 91%

Ved at sammenligne de to lag ser der umiddelbart ud til ikke at være den store forskel på fordelingen af makrofossiler. Kornkerner er tydeligt dominerende i begge lag, hvor byg i form af nøgen byg er den dominerende sort, mens hvede og havre kun udgør ganske få kerner (figur 24; figur 25; tabel 6). Det kunne antyde, at lagene er fra nogenlunde samme tid og muligvis afspejler den samme begivenhed. Der er dog en lille forskel imellem lagene, idet der procentvis er flere aksled i lag a end lag b (figur 26; tabel 6). Dette kan skyldes en statistisk tilfældighed, da aksleddene og avnbaserne udgør under 8% af makrofossilerne i de to lag.

Figur 25. Forholdet mellem kornsorterne for lag a og lag b i korngruben A985.

Figur 26. Forholdet mellem avnbaser og aksled fordelt på kornsorterne. Antal avnbaser er omregnet til antal kornkerner, og det samme gælder for aksleddene.

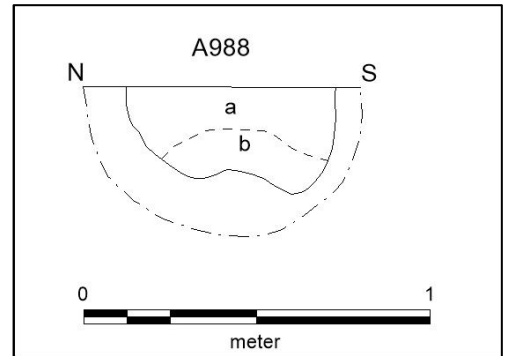
Sammensætningen af makrofossilerne i korngruben antyder, at der er tale om en oplagret bygafgrøde, der kun mangler den sidste håndrensning inden brug.

Udover korn indeholdt gruben også fragmenter af hasselnøddeskaller. Den senneolitiske udnyttelse af planteressourcen, der er bevaret i de arkæologiske udgravninger, afspejler oftest korndyrkningen, men indsamlede planter spillede også en vis rolle. Vigtigheden af de indsamlede planter er dog meget vanskeligt at vurdere. En af vanskelighederne ved at bedømme betydningen af den indsamlede planteressource kan skyldes, at disse arter sjældent udsættes for forkulning, som er hovedårsagen til, at planteresterne bevarer sig til i dag. Grunden til, at der er fundet hasselnøddeskaller i denne grube kan være, at skallerne har været ristet, inden de blev åbnet. På grund af bevidst ristning af skaller fra hasselnødder, vil den være den hyppigst forekommende indsamlede vilde art i senneolitikum såvel som i alle andre forhistoriske perioder. De få fragmenter af en hasselnød ved Revsinggård II viser, at nødder sandsynligvis blev indsamlet på stedet, men ikke hvor vigtig indsamlingen af denne eller andre vilde arter har været.

A988 – Korngrube

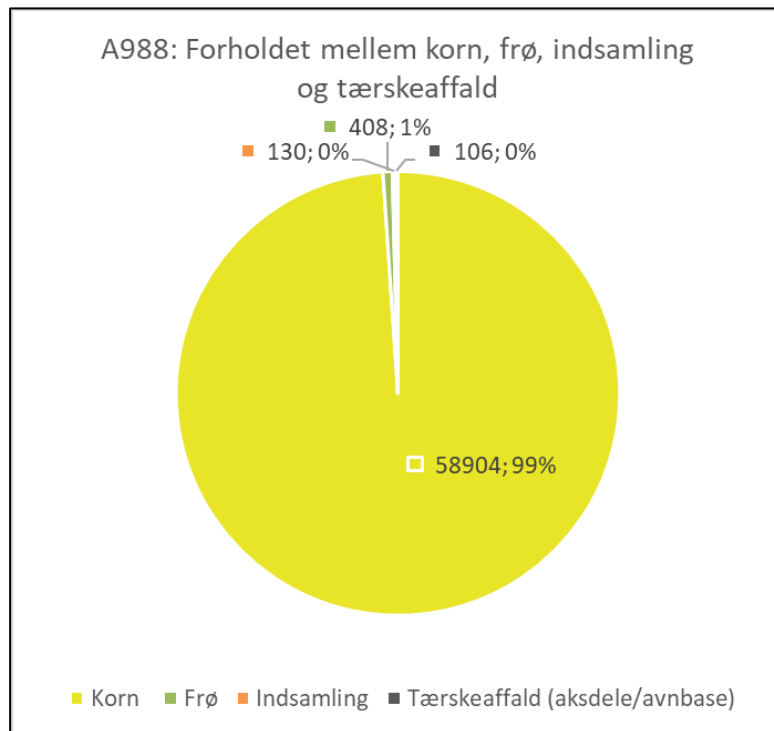

Figur 27. Foto af korngrube A988. Foto: Silja A. Christensen, Museet Sønderkov.

Figur 28. Profiltegning af korngrube A988. Digital tegning: Silja A. Christensen, Museet Sønderkov.

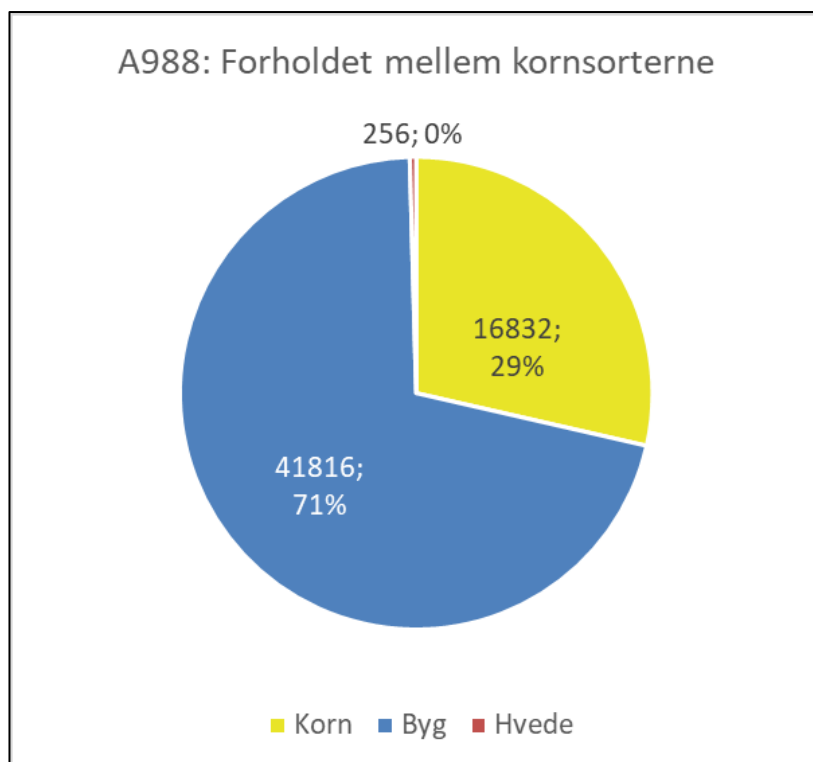
Korngrube A988 er ^{14}C -dateret til overgangen mellem senneolitikum periode I og II (ca. 2000-1800 f.Kr.). Alt jord fra den snittede korngrube blev taget op i fem jordprøveposer (P164-P165). Grundet den utydelige overgang mellem lag a og lag b blev der ikke foretaget en opdeling mellem lagene ved udtagning af jordprøverne.

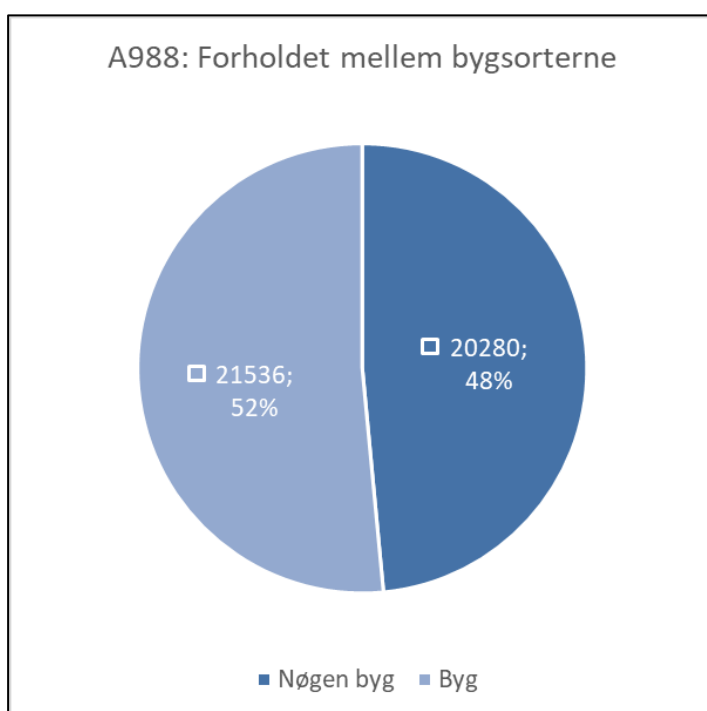
Figur 29. Forholdet mellem korn, frø, tærskaffald (aksdelene og avnbaserne) samt de indsamlede arter herunder nødder.

Denne korngrube indeholder en meget stor mængde korn. Endnu en gang er byg den dominerende hovedsort med et estimeret antal kerner på 41816, som udgør 71% af den samlede mængde kerner (figur 30; tabel 7).

Figur 30. Forholdet mellem de forskellige hovedsorter i korngruben A988.

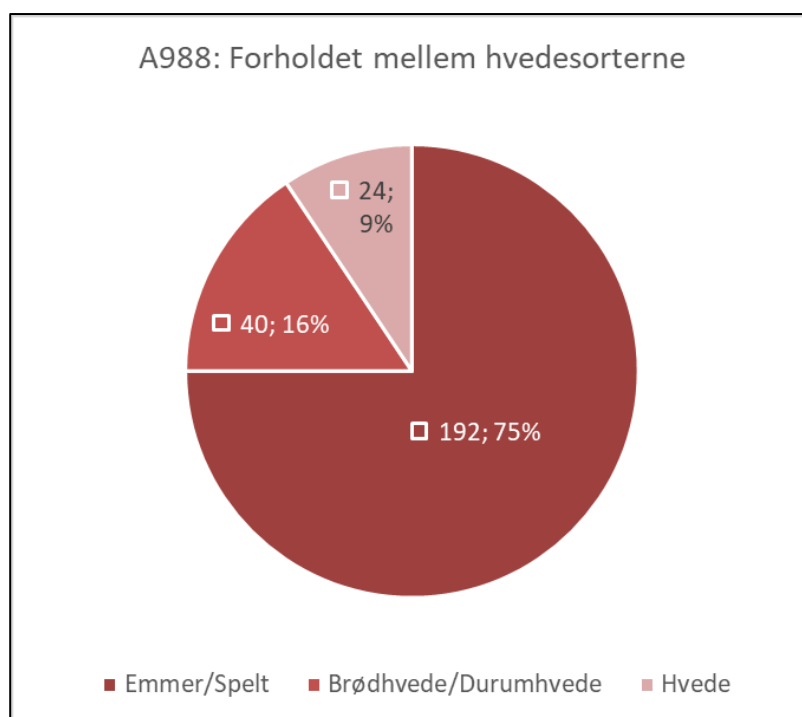

Nøgen byg er den dominerende sort blandt byggen med hele 20280 kerner, og den er den eneste bygsort, som kunne identificeres til undersort (figur 31; tabel 7). Der er kun fundet 8 ubestemmelige aksled, som dog højst sandsynligt skal tilskrives byg.

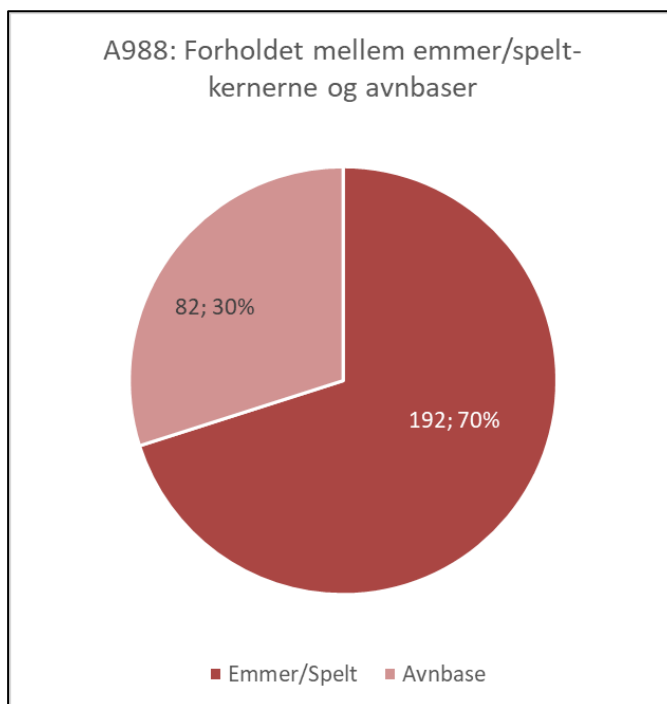
Figur 31. Forholdet mellem bygsorterne i korngruben A988.

Figur 32. Forholdet mellem hvedesorterne i korngruben A988.

Med hensyn til hvedesorterne er der fundet emmer/spelt og brødhvede/durumhvede. Hvedesorterne udgør dog kun under én procent af det samlede antal kerner fra korngruben (figur 30). I denne korngrube er antallet af avnbaser mindre end antallet af kornkerner fra hvede (figur 33). Der skal dog gøre opmærksom på, at der i figur 33 kun er medregnet sikre identificerede emmer/spelt-kerner, mens avnbaserne både repræsenterer sikker identificeret emmer og uidentificerede avnbaser. Dette skyldes, at avnbaserne højst sandsynlig alle skal anses som emmer, da der ikke er identificeret andre sorter via avnbaserne, mens uidentificerede hvedekerner også kan stamme fra brød-/durumhvede.

Denne sammensætning kan muligvis skyldes, at emmerafgrøden er deponeret som småaks, men at avnbaserne letter forsvinder ved en forkulningsproces (Boardman & Jones, 1990).

Figur 33. Forholdet mellem hvedekerner sammenlignet med antallet af avnbaser. Antal avnbaser er omregnet til antal kornkerner.

Gruben indeholder dermed meget rent korn i forhold til tærskningsresten. Renheden kan dog diskuteres, da den også indeholder et større antal forkullede frø af almindelige ukrudtsarter såsom hejre (*Bromus* sp.), frø fra græs-familien (Poaceae), gåsefod (*Chenopodium* sp.), lancet vejbred (*Plantago lanceolata*), frø fra ærteblomst-familien (Fabaceae), bleg/fersken-pileurt (*Persicaria lapathifolia/maculosa*) og en del ubestemmelige frø (figur 29; tabel 7). Årsagerne til, at der findes et større antal frø i makrofossilprøven, kan være både dyrkningsmetoden og rensningsprocessen. De repræsenterede ukrudtsarter peger mere i retning af markukrudt end engukrudt, også frø fra græs-familien, der er godt repræsenteret, kan i mange tilfælde tilskrives markukrudt. Disse markukrudtsplanter har sandsynligvis vokset sammen med kornet på marken og er dermed indhøstet med kornet. I forbindelse med diverse kornrensningprocesser (figur 10) bliver frøene og andet affald fjernet fra kornkernerne inden madlavningen. Det formodes dog ud fra etnoarkæologiske studier, at de sidste frø først fjernes ved den sidste håndrensning af kornet umiddelbart før selve madlavningen, hvilket betyder, at nogle frø bliver oplagret sammen med kornkernerne (Hillman 1984). Nogle af ukrudtfrøene har en størrelse lig kornkernerne og er derfor ud fra tærsknings- og rensningsteknikkerne svære at rense fra kornet.

Ved denne korngrube kan der være tale om oplagret byg og evt. hvede, hvor den sidste håndrensning mangler. Grunden til, at der er færre hvedeavnbasen end emmer/spelt-kerner kan være, at det enten er delvist rensset, eller at avnbaser ikke bevares så let som kerner ved forkulning (Boardman & Jones 1990).

Af indsamlede arter fandtes der mange fragmenter af agern. Arten forekom i form af nødder med et estimeret antal hele agern på 130. Agern består under skallen af to sammenstillede halvdele, der let kan skilles fra hinanden (tabel 7).

I nyere tid har agern hovedsageligt været anvendt til dyrefoder, især til svin (Brøndegaard 1978). I forbindelse med fodring af dyr med agern er den normale fremgangsmåde og det letteste dog at drive dyrene på olden i egeskoven snarere end at indsamle agern til fodring.

Indsamling af agern til vinterfodring af husdyr kendes dog fra nyere tid. Da der dels hersker tvivl om, hvorvidt man har vinteropstaldet sine dyr i senneolitikum, og dels fordi de forkullede agern optræder sammen med korn, vil en sandsynlig tolkning af agernfundet fra Revsinggård II dog være, at det er indsamlet med henblik på menneskeføde. Der kendes adskillige eksempler på anvendelse af agern til menneskeføde fra nyere tid, især fra krisetider (Brøndegaard 1978). Agern indeholder megen stivelse og er ret næringsrige (Jørgensen 1977). Agern er imidlertid bitre i rå tilstand og kræver derfor enten kogning eller anden varmebehandling som f.eks. ristning, inden de er velegnede som menneskeføde. Det er således muligt, at forkulningen af agernfundet fra Revsinggård II er sket som følge af en ristning af et indsamlet fødelager af agern for at fjerne bitterheden. Forkulningen kunne også være sket ved, at korngruben er brændt med al dens indhold. Andre kendte lokaliteter, hvor der er gjort agernfund, er blandt andet fra Gilmoesevej (Jensen 2008), hvor der blev fundet en grube fyldt med forkullet agern, og ved den tidligere udgravning ved Revsinggård I er der yderligere fundet enkelte fragmenter (Andreasen 2017) samt fra Bejsebakken ved Ålborg (Mikkelsen 2001). Dette viser, at agern blev indsamlet i senneolitikum også i det øvrige Danmark.

Tolkning af korngruber:

De arkæobotaniske analyser viser, at der er tale om tre reelle og rene korngruber, hvor to er domineret af korn, og den ene udelukkende indeholder nøgen byg (A985), mens den anden også rummer halve og mere fragmenterede agern (A988). Den tredje grube er domineret af kornkerner fra emmer/spelt samt avnbaser fra emmer (A1063). Kornet i disse gruber er generelt bemærkelsesværdigt rene, idet fundene af nøgen byg rummer meget få aksdele og ukrudtsfrø, mens emmer/spelt-fundet kun indeholder ganske få ukrudtsfrø. Den sidste større grube (A990) har højst sandsynligt fungeret som kornopbevaring med to separate deponeringer af henholdsvis tærsket, delvist rensede bygafgrøde og hvedeavnbaser (figur 34, tabel 4; tabel 5; tabel 6; tabel 7).

Etnoarkæologiske studier viser, at emmer/spelt bliver opbevaret som småaks i fugtige områder, og at nøgen byg generelt bliver oplagret i tærsket og delvist rensede tilstand (Hillman 1984a; b), hvilket også synes at være tilfældet på Revsinggård II.

Nøgen byg må antageligt være hovedafgrøden på lokaliteten, da den er klart dominerende i de øvrige gruber, men makrofossilerne i grube A1063 viser, at også emmer/spelt har været en dyrket afgrøde med en stor betydning. Desuden er det muligt, at også de forholdsvis få kerner fra brødhvede/durumhvede kan afspejle en dyrket afgrøde og ikke kun forurening i de øvrige. Generelt i det sydiskandinaviske område sker der en klar udvikling, hvor emmer og nøgen byg er de vigtigste afgrøder, men hvor der også kan være indslag af andre afgrøder i form af enten spelt, brødhvede/durumhvede og/eller avnklædt byg. Dette kan tyde på, at man i senneolitikum begynder at satse på et mere alsidigt agerbrug, hvor der bliver dyrket flere forskellige afgrøder end tidligere, og det ser ligeledes ud til, at der på de fleste lokaliteter blev dyrket flere forskellige kornsorter samtidigt. Dette er en vigtig nyskabelse, da det mindsker risikoen for, at høsten svigter fuldstændigt (Mølbjerg et. al. 2007).

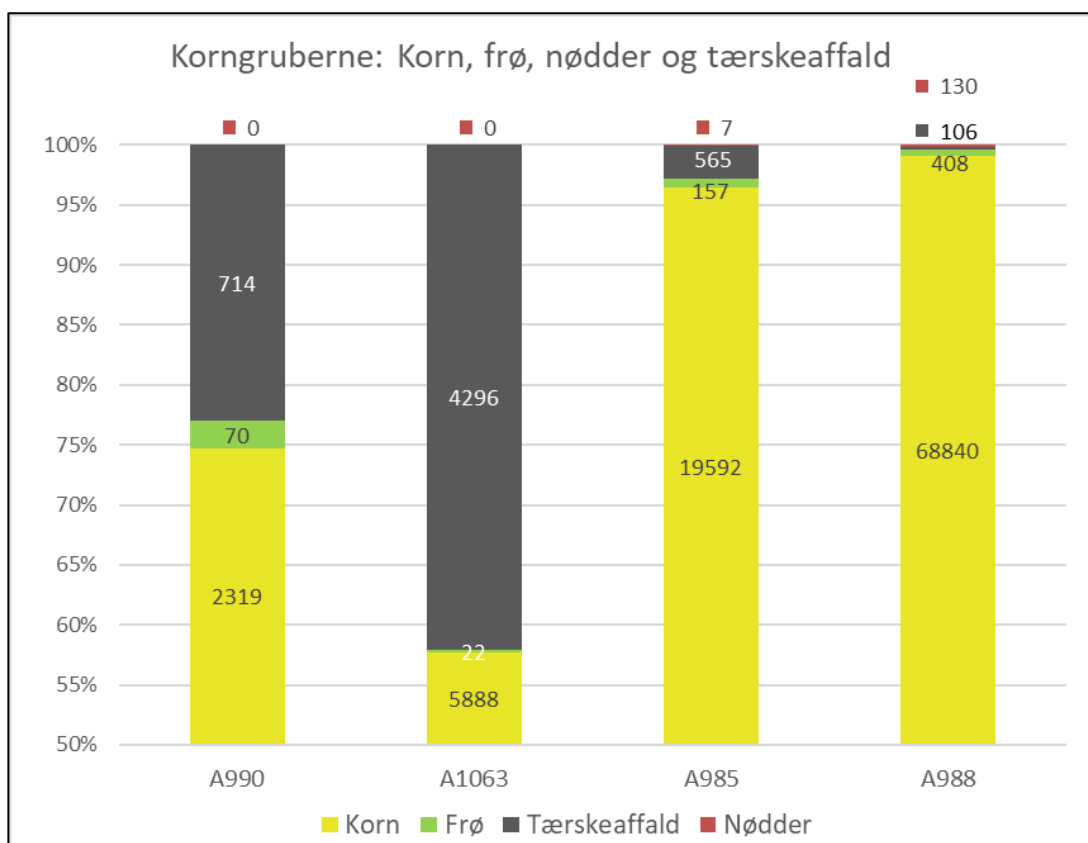
Iblandet nøgen byggen fandtes der halve og mere fragmenterede forkullede agern (*Quercus sp.*) i en af korngruberne. Det er muligt, at agernene var opbevaret i korngruben i

en anden beholder, som ikke er bevaret, eller det kan være deponeret på forskellige tidspunkter. Indsamling fra naturen har dermed også været en anvendt ressource på lokaliteten, men det må formodes, at der var tale om et supplement til afgrøderne (Jensen 2008).

Noget andet er opbevaringen af afgrøderne. I senneolitikum ses korngruber både inde i og udenfor husene. Flere danske fund fra perioden af udendørs korngruber, hvor der tilsyneladende ikke har været nogen beskyttende beholder, har affødt en diskussion omkring disse grubers mulige funktion som kornoplagringsgruber. Her stillede man sig kritisk overfor ideen om udendørs kornopbevaring i jordgruber og påpegede, at kornet heri ville være udsat for fugt og meget eksponeret i forhold til dyr, der kunne grave sig ned til fødelageret. En udendørs opbevaring i én eller anden form for beskyttende beholder udgør naturligvis en anden opbevaringssituation. Det er dog de færreste situationer, hvor spor efter opbevaringsbeholdere er bevaret. Der er dog et eksempel fra den senneolitiske lokaliteten HOM 1509, Petersborg Vest ved Østbirk, hvor der er erkendt rester af nedgravede træbeholdere i husets forsænkning, som alle indeholdt korn (Borup 2019). I forhold til korngruberne ved Revsinggård II kunne det tænkes, at der har været en form for polstring af gruberne inden oplagring, men det er der ikke nogen bevaringsmæssige beviser på. Ved ÅHM 7066, Hørshøjgård fra yngre bronzealder formodes det, at man har ladet spiret korn ligge tilbage i gruben, som en form for polstring, der danner en tæt yderramme. Derefter er den blevet brændt af for at desinficere gruben inden den nye oplagring kan finde sted (Jensen, P. M. & M. B. Thastrup 2021). Forsøg i England har også vist, at kornet som regel opbevares optimalt nede i gruberne, hvis der har været et låg af ler for at holde kornet tørt og beskyttet (Reynolds 1974, 118-131).

Det er et generelt træk, at prøver fra neolitikum er usædvanlig fattige på ukrudtsfrø, mens der i den efterfølgende bronzealder sker en gradvis stigning i ukrudtsmængden i prøverne. I danske plantefund fra senneolitikum ses det relativt ofte, at ukrudt optræder i meget små mængder i forhold til senere tidsperioder. Der kan tænkes forskellige grunde hertil, men det er meget sandsynligt, at de lave ukrudtsmængder simpelthen har at gøre med den generelle struktur på agerbrugssystemet. De markafbrændinger og kortvarige opdykningsperioder, som man kan forestille sig, var praksis i et relativt ekstensivt agerbrugssystem i neolitikum/ældre bronzealder, kunne således betyde, at markukrudt, som er tilpasset jordtyper, der hyppigt omrodes, har svært ved at etablere sig. I de senere perioder, hvor man har mere permanente marker, der ofte pløjes og harves osv., vil disse arter til gengæld have bedre vækstbetingelser og trives. Herudover vil en intensivering i gødsning også kunne betyde en stigning i ukrudtsmængderne på markerne, da dyregødning ofte indeholder store mængder spireklare ukrudtsfrø (Jensen & Andreasen 2011; Jensen & Thastrup 2014).

I alle korngruberne udgør ukrudtet under 3% af det samlede arkæobotaniske materiale i prøverne. Samlet set fylder ukrudtet procentmæssigt mere i A990 end i de tre andre korngruber, selvom 70 ukrudtsfrø ikke er en stor andel set i forhold til det samlede indhold i gruben (figur 34). Som tidligere nævnt var denne korngrube også mere forstyrret, men andelen af korn er også noget lavere end i de andre korngruber.

Figur 34. Korngruberne A990, A1063, A985 og A988. Forholdet mellem korn, frø, tærskaffald (herunder avnbaser, aksled og aksdele) og nødder fra hassel og eg gruberne imellem. Materialet i lagene for de forskellige gruber er lagt sammen for hver enkel grube. Antallet af avnbaser og aksled er omregnet til antal kornkerner.

I korngruberne er ukrudtsarterne såsom hejre (*Bromus sp.*), rødknæ (*Rumex acetosella*), gåsefod (*Chenopodium sp.*), lancet vejbred (*Plantago lanceolata*), frø fra syrefamilien (*Polygonaceae*) og fra græs-familien (*Poaceae*), samt mulige frø fra mulig ærteblomst-familien (cf. *Fabaceae*) og mulig sort natskygge (cf. *Solanum nigrum*) registreret. Arterne er typisk markukrudt, som bliver indhøstet sammen med afgrøden. Disse ukrudtsarter har forskellige højder, og derfor må den samlede konklusion være, at man trods alt ikke har høstet meget højt på strået. Observationer omkring høsthøjder på Revsinggård II må dog tages med store forbehold. Kornet fra pladsen er, som tidligere nævnt, delvist rensat, og i den forbindelse må de fleste små ukrudtsfrø være frasortet i forbindelse med kornbehandlingen i form af sigtning eller kastning. De større frø, der har nogenlunde samme størrelse som kornkernerne, skal sorteres fra i den sidste del af kornrensingsprocessen ved håndrensningen (Renfrew & Bahn 1994). Generelle træk viser, at der er flere kornkerner, som er underudviklet i prøverne eller måske indhøstet, inden alle korn var helt færdigudviklet. En tidligere indhøstning, mens kornkernerne stadigvæk er let umodne, kunne være gjort for at undgå spild, og så de eventuelt kunne eftermodne på strået (Jensen & Andreasen 2011).

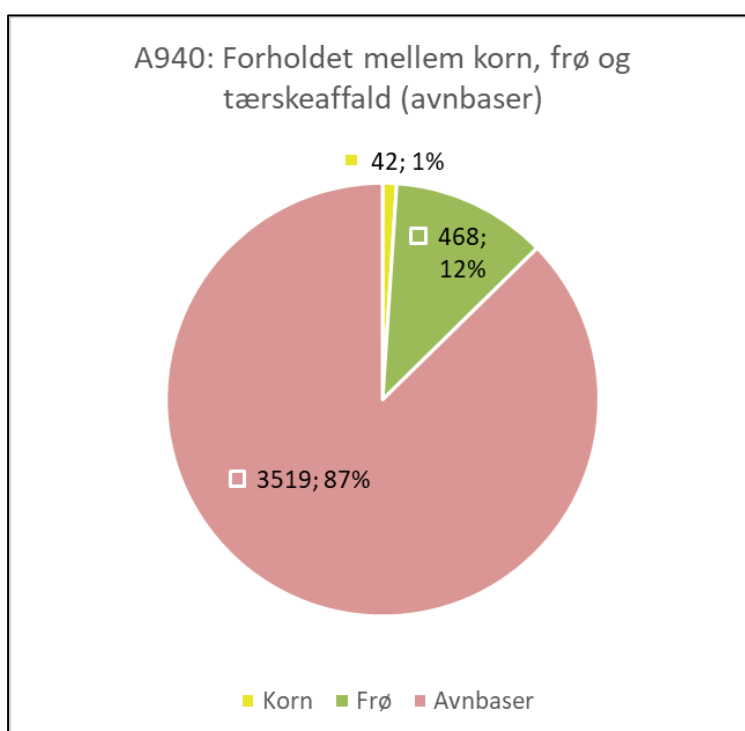
Korngruberne er tolket som en del af aktivitetsområdet i periferien omkring K17. I senneolitikum ses korngruber både inde i og udenfor husene. Der er en tydelig opdeling af korngruberne, hvor det ses, at emmer/spelt er placeret længere mod nordvest i forhold til gruberne med nøgen byg. Gruberne med nøgen byg er placeret cirka 15 meter syd for K17,

hvor emmer/spelt-korngruben ligger cirka 20 meter vest for huset, måske for at undgå sammenblanding (Christensen 2022).

Aktivitetssområdet omkring K17 er dermed stort og illustrerer, hvor meget udgravningsfeltet skal udvides omkring selve hustomterne for at få et helhedsbillede. Der findes flere tolkningsmuligheder for, hvorfor kornet blev opbevaret langt væk fra selve huskonstruktionerne, især da hustomterne selv generelt var fattige på kornfund. En simpel grund kunne være, at man ikke har haft plads i selve huset eller i de nærmeste omgivelser. Det kan også være af sikkerhedsmæssige årsager, så hvis huset skulle brænde ned, gik fødegrundlaget og såsæden ikke tabt. Der er også en vis risiko for, at kornlagre kan selvantænde, hvilket kan være årsagen til, at de større kornmængder skulle anbringes langt væk fra beboelseshusene. Derudover kan det ikke udelukkes, at kornet er gemt væk fra husene for at undgå plyndringer af de værdifulde kornlagre.

P150 (A940) – Stolpehul med avnbaser

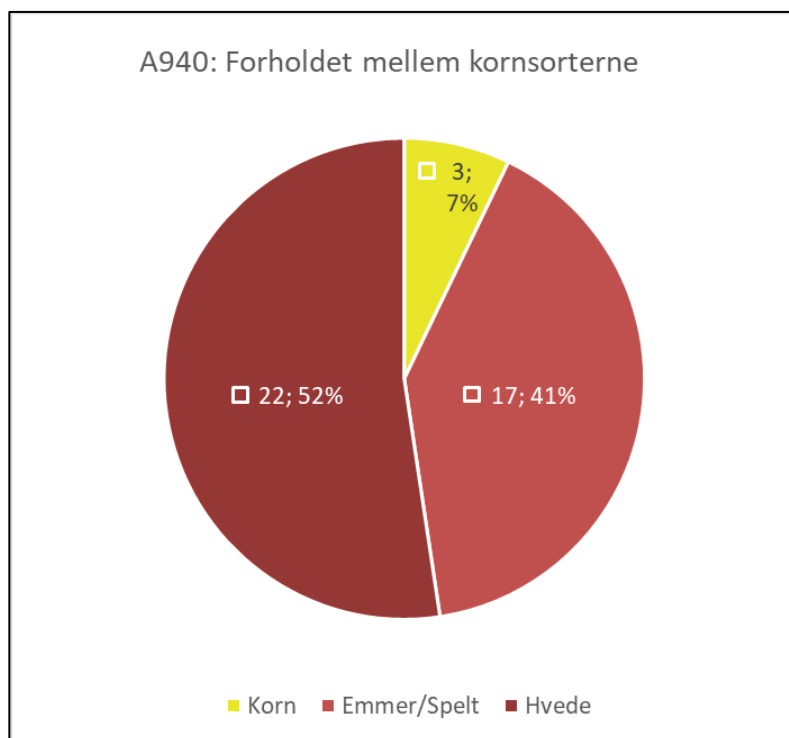
Prøven P150 er udtaget fra et stolpehul A940, som blev tolket som værende en mulig del af et læhegn, der løber syd om korngruberne. Prøven blev udtaget med henblik på at få en datering af dette hegnsforløb, og ¹⁴C-dateringer viser, at prøven højst sandsynligt bør dateres lige omkring overgangen mellem senneolitikum og bronzealderen eller ca. 1750-1600 f.Kr.

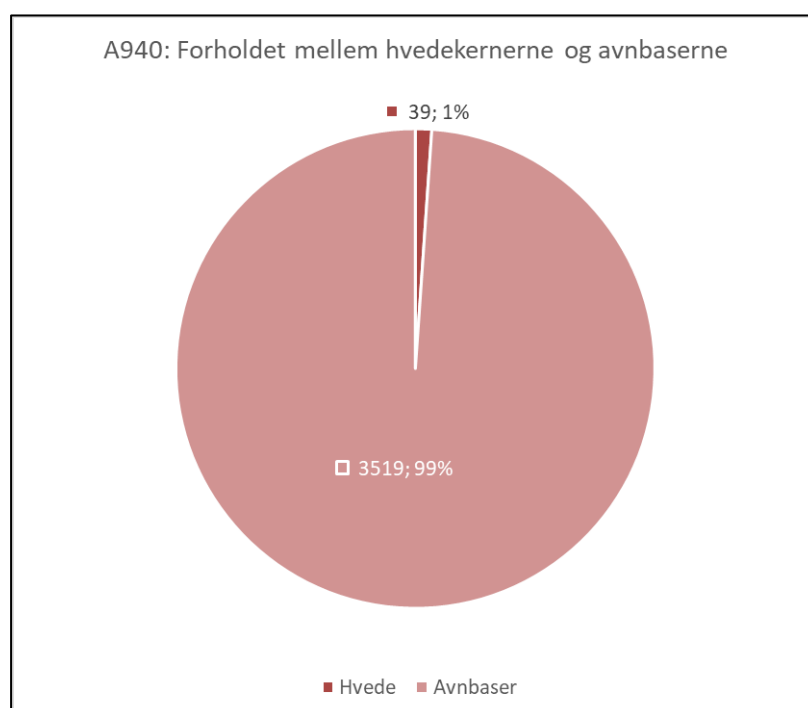
Figur 35. Forholdet mellem korn, frø og tærskaffald i form af avnbaser fra hegnsstolpehul A940. Antal avnbaser er omregnet til antal kornkerner.

Prøven er i høj grad domineret af avnbaser med 87%, mens kornkerner kun udgør 1% og frø 12% (figur 35; tabel 8). Der er udelukkende fundet kerner fra hvede, som højst sandsynlig er emmer/spelt, da denne sort er den eneste identificerede undersort i prøven (figur 36).

Figur 36. Forholdet mellem kornsorterne i A940.

Ved at kigge på fordelingen af hvedekernerne i forhold til avnbaserne er det tydeligt, at der er en klar dominans af hvedeavnbasen, idet de udgør 99% af hveden (figur 35; figur 37).

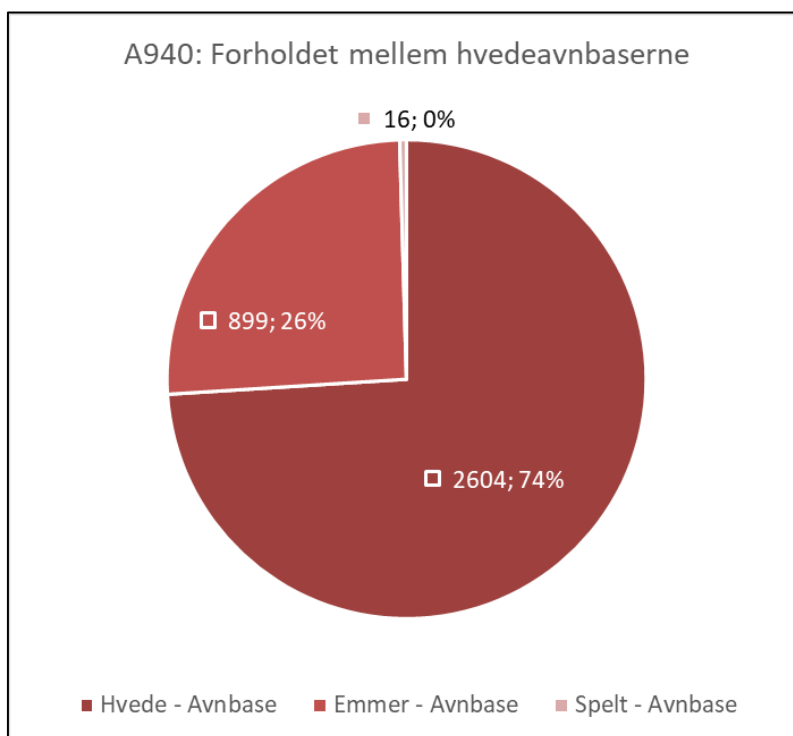

Figur 37. Forholdet mellem henholdsvis kornkernerne og avnbaserne fra hvede. Antal avnbaser er omregnet til antal kornkerner.

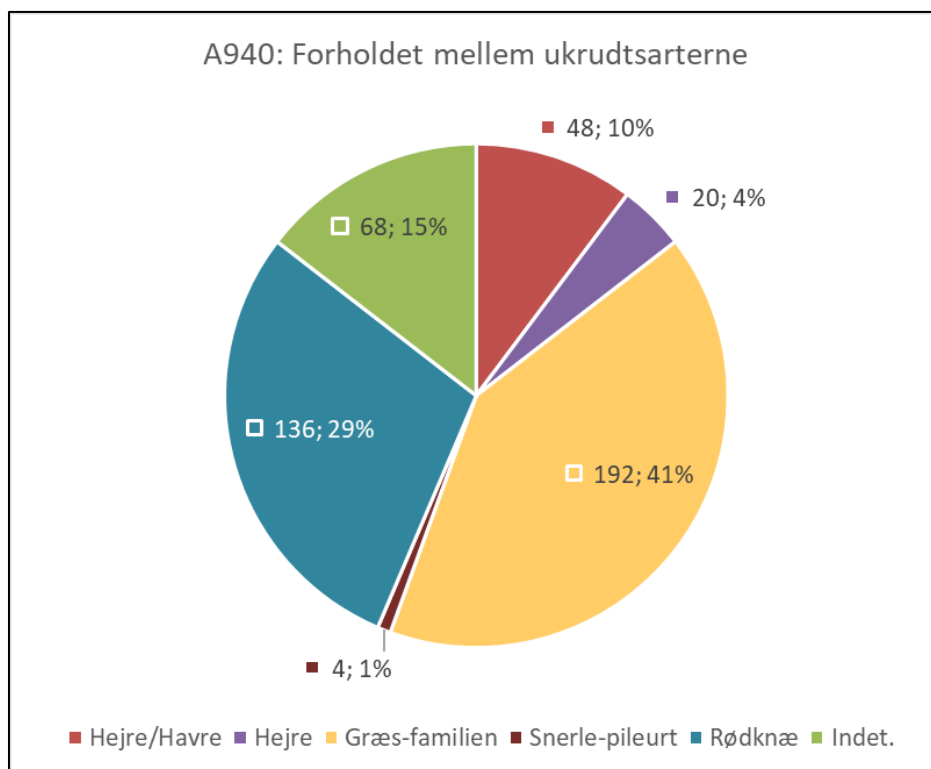
Hvis man kigger specifikt på avnbaserne, er det, som tidligere nævnt, muligt at adskille emmer og spelt (figur 38). Der er en klar overvægt af emmer blandt avnbaserne.

Emmeravnbaserne udgør 74% af det samlede antal avnbaser, mens speltavnbaserne udgør under 1% (figur 38).

Figur 38. Forholdet mellem avnbaserne fra hvedesorterne. Antal avnbaser er omregnet til antal kornkerner.

I anlægget findes den største diversitet af ukrudtsfrø sammenlignet med de ældre anlæg på lokaliteten. I alt 468 ukrudtsfrø blev registreret, hvor græs-familien var størst repræsenteret med 55%. Sammensætningen af ukrudtsfrøene er interessant, idet de arter, som kunne bestemmes nærmere som hejre (*Bromus* sp.), havre (*Avena* sp.), snerle-pileurt (*Fallopia convolvulus*) og rødknæ (*Rumex acetosella*), alle ses som typiske markukrudtsarter (figur 39). Det viser dermed sandsynligvis, at disse arter har været til stede på marken sammen med kornet. Det forøgede antal markukrudtsfrø antyder, at der sker en ændring i markforholdene, der favoriserer øgede mængder ukrudt i kornet. Der skal dog tages forbehold for, at denne øgning også kan skyldes, at prøven repræsenterer det frasorterede materiale fra kornrensningprocesserne.

Figur 39.
Forholdet mellem de forskellige ukrudtsfrø i A940.

Sammensætningen af makrofossilerne viser, at kun en lille del udgøres af kornkerner, mens hovedparten består af henholdsvis ukrudtsfrø og især avnbaser fra emmer (figur 35). Det er tydeligt, at der er tale om affald fra den sidste del af kornrensningprocesserne af emmer, og at der ikke er tale om oplagret korn, eller korn der er afbrændt ved et uheld (Hillman 1984a; b). Blandingen af mange avnbaser, en forholdsvis stor andel af ukrudtsfrø og kun få kornkerner samt den store diversitet i ukrudtsfrø peger i retning af, at der er tale om affald fra de kornrensningprocesser, der normalt foregår mellem oplagring af hveden som småaks, og inden kornet bliver brugt i madlavningen. Det er i løbet af disse trin, at hovedparten af avnbaserne og ukrudtsfrøene ved de dækkede hvedesorter bliver frasorteret ved sigtning/kastning og håndrensning (Hillman 1984a; Viklund 1998). Affaldsprodukterne fra både hvede og byg kan bruges som dyrefoder, nødkost, eventuelt som strøelse eller pudedyld, og det vil derfor ofte blive oplagret til senere brug (Hillman 1984a; Robinson 2000).

Den øgede mængde ukrudtsfrø, der ses i prøven, passer godt ind i den generelle udvikling i perioden, hvor der sker en svag stigning af ukrudtsmængden i kornet fra begyndelsen af bronzealderen, men særligt i yngre bronzealder og ældre jernalder (Robinson 2003; Jensen & Andreasen 2011).

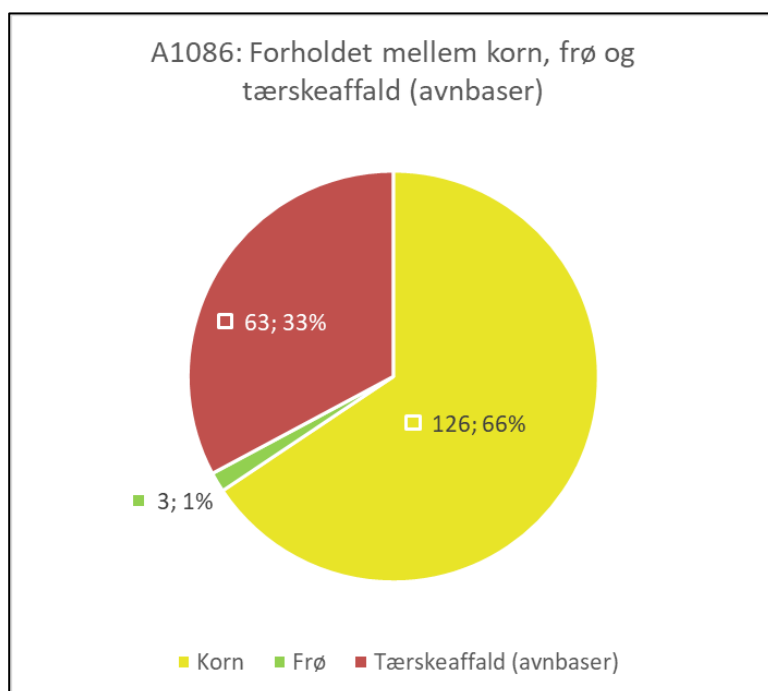
Der er flere mulige tolkninger af prøven i forhold til konteksten. Der er ingen tvivl om, at fundet repræsenterer en rest fra kornrensning af emmer, men spørgsmålet er, hvordan denne rest er havnet i stolpehullet? En mulighed er, at resten blev oplagret i umiddelbar nærhed af stolpehullet/hegnet til senere brug – til for eksempel gulvstrøelse eller foder. Dette forudsætter, at der har været en eller anden form for overdækning over lageret. En anden mulighed kunne være, at der blot er tale om deponeret affald, som tilfældigvis er anbragt op ad hegnet. Hvis der er tale om et hegn, er det ret usædvanligt, at der er store mængder makrofossiler bevaret i denne type kontekst. Det skyldes, at der sjældent er ild og dermed mulighed for forkulning i forbindelse med hegn samtidig med, at der sjældent bliver

udtaget prøver fra lignende kontekster. Hvis der derimod er tale om et læhegn, kan dette have spillet en rolle i kornrensingsprocessen. Avnbaserne kan i processen have pakket sig op imod en af stolperne, hvor de derefter ville have endt i stolpehullet, da læhegnet gik ud af brug. Forkulningen af avnbaserne kunne have fundet sted inden deponering, men det kunne også tænkes, at det er blevet forkullet, hvis hegnet var brændt af.

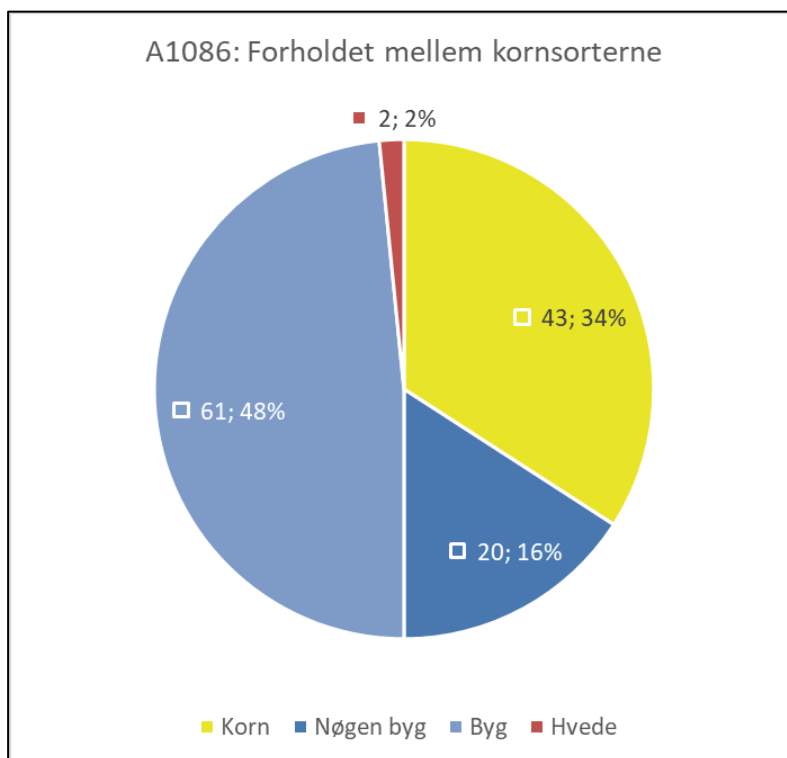
P156 (A1086) - Stolpehul i relation til et formodet affaldslag

P156 stammer fra et stolpehul A1086 i relation til et formodet affaldslag, og den indeholder både korn, avnbaser og frø (figur 40; tabel 9).

Figur 40. Forholdet mellem korn, ukrudtsfrø og tærseaffald herunder avnbaser i anlægget A1086. Antal avnbaser er omregnet til antal kornkerner.

I denne prøve er det byg i form af nøgen byg, som er den dominerende kornsort. Byg udgør 64%, mens 43% ikke kunne bestemmes til sort, og 2% var hvede (figur 41).

Figur 41. Forholdet mellem kornsorterne i A1086.

Avnbaserne fra hvede udgør 33%, mens kornkerner svarer til 66%. 62% af avnbaserne er artsbestemmes til emmer. Af ukrudtsfrø blev der kun registreret tre. Selvom kornkerner udgør den største andel, så repræsenterer avnbaserne og ukrudtsfrøene en større andel set i forhold til de andre analyserede anlæg, hvor byggen var dominerende.

Umiddelbart ser prøven ud til at afspejle to begivenheder, idet der både findes en meget stor andel af (nøgen) byg-kerner og en stor andel af (emmer-) avnbaser. Der ser dermed ud til både at være en rensed afgrøde i form af nøgen byg og et affaldsprodukt fra kornrensningprocesserne i form af emmeravnbasen i prøven. Idet anlægget ligger i relation til et formodet affaldslag, kunne byggen afspejle en ristning, som er gået galt, eller der kan være andre årsager til, at kornet er blevet kasseret. Avnbaserne afspejler højst sandsynligt et kasseret affaldsprodukt, som er blevet afbrændt i forbindelse med affaldshåndteringen.

K18 – Bevaret kulturlag

K18 er et kulturlag med en grube under den nordlige del af laget. Da den nordlige grube blev snittet, kunne to stolpehuller ses i profilen, hvilket antydede, at der var en form for mindre konstruktion bygget over gruben (Christensen 2022).

Figur 42. Hele området først tolket som K18. Kulturlagets form efter fladeskovling er tegnet med grå streger. Illustration: S. A. Christensen, Museet Sønderkov.

Figur 43. Gruben i den nordlige del af kulturlag A923. Illustration: S. A. Christensen, Museet Sønderkov.

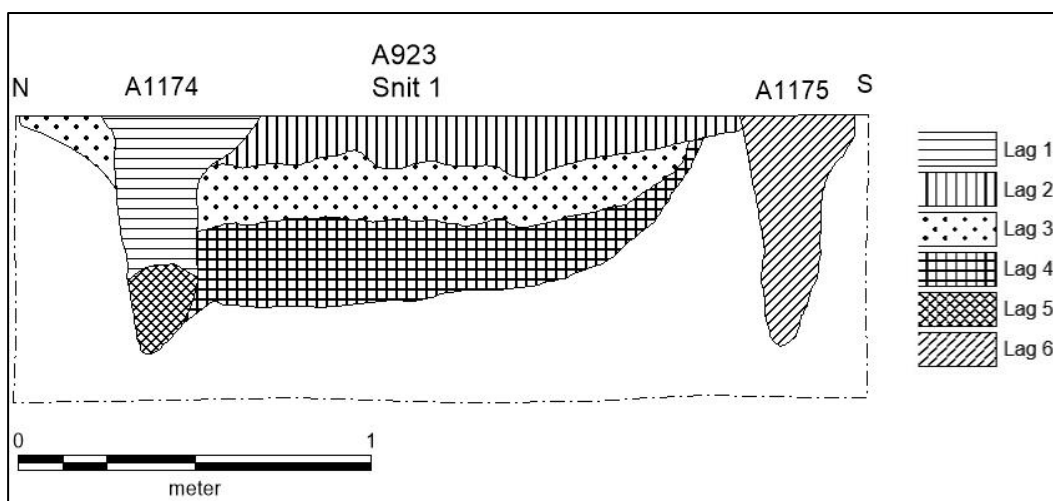

De to stolpehuller (A1174, A1175) overlapper gruben (figur 43; figur 44) hvilket viser, at gruben højst sandsynlig er blevet gravet først. Derefter er stolpehullerne blevet gravet ned i mulig direkte relation til gruben. Begge stolpehuller er over 60 cm dybe. Et mindre stolpehul (A1176) ved den østlige kant af gruben har højst sandsynlige også en relation til gruben på trods af sin begrænsede dybde (10 cm).

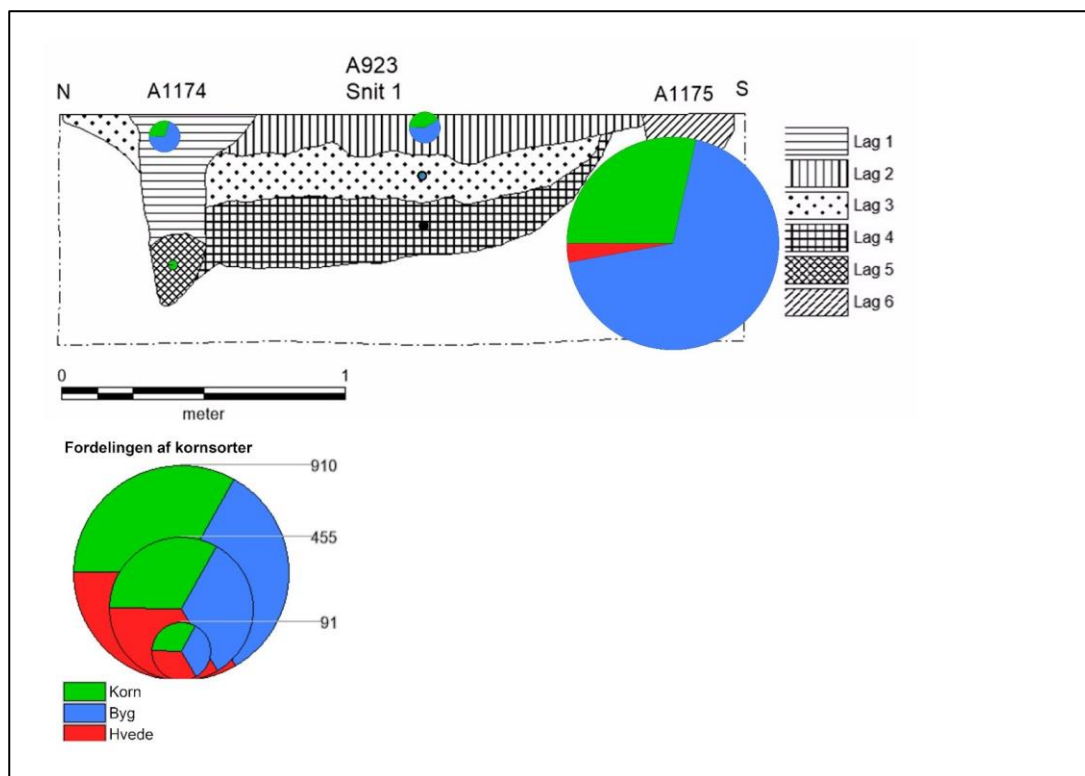

Figur 44. Grubekonstruktionen i A923, A1174 til venstre, A1175 til højre og A1176 i baggrunden. Foto: A.K. Hansen, Museet Sønderkov.

¹⁴C-dateringerne viser, at grubekomplekset er dateret til senneolitikum eller omkring 2200-1700 f.Kr. Tre af prøverne (P171, P174, P175) har en mere ensartet datering på 2200-1900 f.Kr. Den sidste prøve (P172) kommer fra et lag, der er stratigrafisk yngre end prøve P171, så det bringer dateringen på dette lag til terminus post quem 1950 f.Kr. Dermed vil hele komplekset ikke kunne være ældre end omkring 1900 f.Kr. P172 kan derudover ikke være ældre end omkring 2000 f.Kr, og eftersom dette lag er stratigrafisk ældre end de øvrige lag, kan deres dateringer heller ikke være ældre end dette. Derfor er dateringen på grubekomplekset et sted imellem 2000-1900 f.Kr, eller den sidste del senneolitikum periode I (Christensen 2022).

Figur 45. Profiltegning af snit 1 af A923, hvor grubekonstruktionen kan ses. Illustration: S.A. Christensen, Museet Sønderkov.

Figur 46. Illustrationen viser både forholdet mellem kornmængden og -sorterne i de forskellige lag i gruben A 923 og de to stolpehuller A 1174 og A1775.

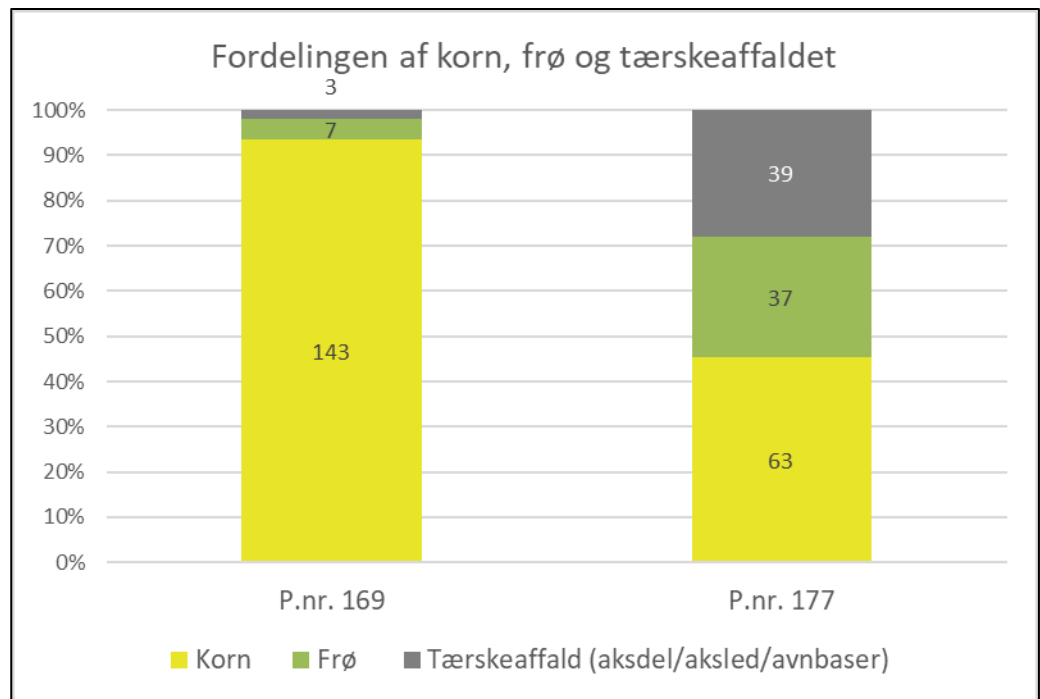
Ni jordprøver blev udtaget, hvilket svarer til en prøve fra hvert enkelt lag. Nedenfor findes et overblik over hvilke lag, kontekster og snit jordprøverne er udtaget fra (tabel 10).

P.nr.	A-nr.	Antal prøver	Snit	Anlæg	Lag
P. nr. 169	A923	1	-	Keramikkoncentration i kulturlaget	-
P. nr. 170	A1174	1	1	Stolpehul	1
P. nr. 171	A923	1	1	Kulturlag	2
P. nr. 172	A923	1	1	Kulturlag	3
P. nr. 173	A923	1	1	Kulturlag	4
P. nr. 174	A1174	1	1	Stolpehul	5
P. nr. 175	A1175	1	1	Stolpehul	6
P. nr. 176	A923	1	2	Kulturlag	1
P. nr. 177	A923	1	4	Rest af kulturlaget	-

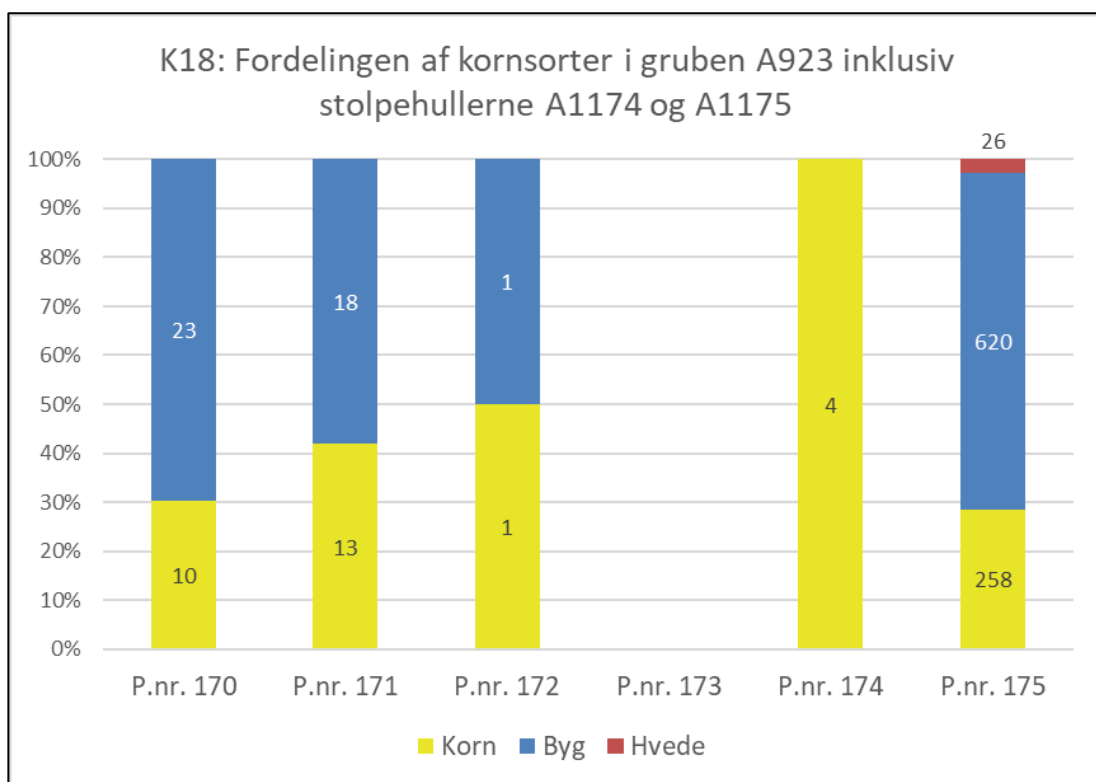
Tabel 10. Overblik over jordprøverne udtaget fra K18.

P.nr. 169 er udtaget fra den keramikkoncentration, som blev fundet i den vestlige del af gruben A923 nær bunden. Selvom der i det nederste lag i gruben A923 (P. nr. 173) ikke blev fundet makrofossiler (figur 46), blev der alligevel omkring keramikkoncentrationen erkendt en del kornkerner, hvoraf 66 kunne identificeres som byg, mens en del ikke kunne bestemmes til sort. Nærheden og manglen på makrofossiler i resten af laget kunne tyde på, at kornet har relation til keramikken.

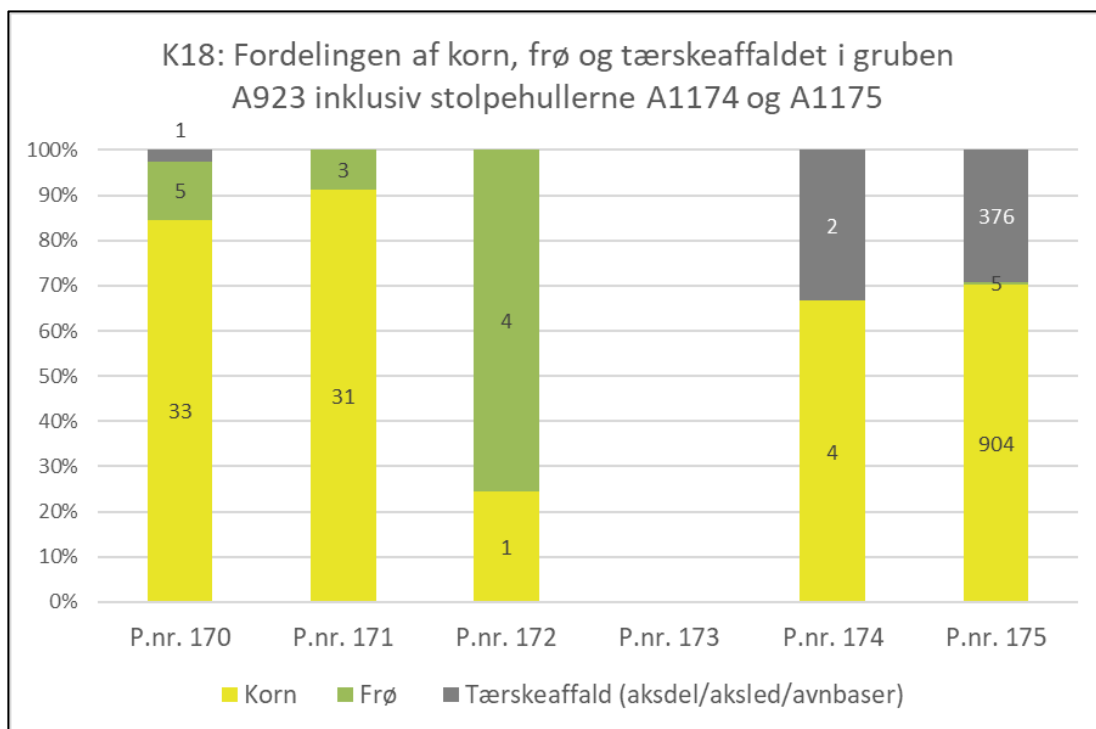
Nedenfor i figur 47 (tabel 11) ses fordelingen af korn, ukrudtsfrø og tærskaffald i form af aksdele, aksled og avnbaser for henholdsvis P.nr. 169 fra keramikkoncentration og P.nr. 177 fra kulturlaget. Det er tydeligt at se, hvor forholdsvis rent kornet er rensset ved keramikkoncentrationen i forhold til denne kulturlagsrest, som keramikken med kornet er placeret i. Sammensætningen af makrofossilerne i kulturlaget viser en mere urensset bygafgrøde, der nok nærmere skal ses som affald eller en form for aktivitetsrest fra husholdningen end en opbevaring af en bygafgrøde.

Figur 47. Forholdet mellem korn, frø og tærskaffald i form af avnbaser og aksled i P.nr. 169 fra keramikkoncentration og P.nr. 177 fra kulturlag. Antal avnbaser er omregnet til antal kornkerner, og det samme gælder for aksleddene.

Figur 48. Forholdet mellem kornsorterne i K18 herunder gruben A923 (P.nr. 171, P.nr. 172, P.nr. 173) og stolpehullerne A1174 (P-nr. 170, P.nr. 174) og A1175 (P.nr. 175).

Figur 49. Forholdet mellem korn, frø og tærskaffald (avnbasler, aksled og aksdele) i K18 herunder gruben A923 (P.nr. 171, P.nr. 172, P.nr. 173) og stolpehullerne A1174 (P-nr. 170, P.nr. 174) og A1175 (P.nr. 175). Antal avnbaser er omregnet til antal kornkerner, og det samme gælder for aksleddene.

Der kan være tale om, at kornet har været opbevaret i krukken i forbindelse med dette aktivitetsområde, og at kornet og krukken er brændt samtidigt.

Figur 48 og 49 tager udgangspunkt i A923 inklusive stolpehullerne A1174 og A1175. P.nr. 170 og 176 er lagt sammen, da de begge er udtaget fra lag 1. I forhold til fordelingen af kornsorter ser lag 1 (P.nr. 170) og lag 2 (P.nr. 171) meget ens ud. Begge lag er domineret af byg, hvorimod mængden af både tærskaffald i form af avnbaser og ukrudtsfrø er meget begrænset og delvist ikke eksisterende i lagene. Farven på de to lag er meget ens, og det er derfor sandsynligt, at stolpen har været taget op eller rådnet væk, og at noget af fyldet fra lag 2 er havnet i lag 1.

Lag 3 (P.nr. 173) og lag 4 (P.nr. 174) er noget mere fattige på forkullede makrofossiler med udtagelse fra keramikkoncentrationen. Lagene er også markant lysere i farven og har en lavt trækulsindhold (se figur 44). Lag 5 (P.nr. 174) indeholder tre ubestemmelige kornkerner samt to fragmenter. Derudover er der registeret en avnbase af emmer og to aksdele. Trækulsmængden var middel, selvom laget var mere sort end resten af anlægget. Som det ses, har lag 6 (P.nr. 175), som stammer fra stolpehul A1175, også en mørk farve med et højt indhold af trækul (se figur 44). Der er estimeret til at være 904 kornkerner, hvilket er betydeligt mere end de andre lag. 68,6% af kornkerner er bestemt til nøgen byg, mens 28,5% ikke kunne bestemmes. Både kerner fra emmer/spelt og brødhvede/durumhvede udgør 2,8% og optræder i denne prøve som det eneste sted i K18. Stolpehullet har også iøjefaldende flere forkullede makrofossiler end de andre lag. Prøven har et mindre indslag af aksled, avnbaser og ukrudtsfrø, og der er derfor formodentlig tale om et kornlager af ikke helt færdigrenset nøgen byg, som har ligget i nærheden af denne stolpe (figur 48; figur 49; tabel 11).

Tolkning af K18

Fordelingen af det arkæobotaniske materiale viser tydeligt, at hovedkoncentrationen af makrofossiler ligger i det sydlige stolpehul (lag 6, se figur 46). Det øverste lag i gruben (lag 2) og det nordlige stolpehul (lag 1) ligner meget hinanden i forhold til sammensætningen af makrofossilerne. Ved at se nærmere på denne sammensætning i de forskellige lag, ligner lag 6 både lag 1 og 2, dog med en betydelig større mængde korn. Derfor kunne det tænkes, at lag 1 og 2 er forurening fra begivenheden, som lag 6 stammer fra. Prøven fra lag 6 er domineret af kerner fra nøgen byg med et mindre indslag af aksled, avnbaser og ukrudtsfrø, og der er derfor formodentlig tale om et kornlager af ikke helt færdigrenset nøgen byg, som har ligget i nærheden af stolpen A1175. Nøgen byggen er sandsynligvis endt nede i stolpehullet, da stolpen blev taget op eller brændt/rådnet væk. Noget kunne tyde på, at stolpen har været afbrændt grundet det høje trækulsindhold, hvilket også stemmer fint overens med kornets forkulning.

De to nederste lag i gruben (lag 3 og 4) havde stort set ingen makrofossiler, hvilket tyder på, at brugen af gruben stammer fra perioden, før kornet blev tilknyttet anlægget, og de få makrofossiler afspejler forurening fra andre aktiviteter på lokaliteten. Dette stemmer overens med de stratigrafiske forhold med det nordlige stolpehul A1174.

Det arkæobotaniske materiale kan i denne sammenhæng hjælpe med at forstå stratigrafien af gruben og de forskellige deponeringer, der har fundet sted i løbet af grubens brugsperiode. Gruben ser ud til at have været fyldt op, inden deponeringen af kornet fandt

sted. Hvis der var tale om et lager af nøgen byg, vil det kræve en form for overdækning af korndepotet i form af et muligt to-stolpe anlæg, som stemmer fint overens med stolpehullerne.

Der må være tale om en opbevaring af korn i dette aktivitetsområde. Keramikkrugken med kornet peger også i denne retning. Forkulningen af kornet i krukken har sandsynligvis fundet sted samtidig med den resterende afbrænding af K18.

Opsamling

Analysen af de fundne planterester på Revsinggård II har givet et indblik i planteøkonomien samt viden om afgrødehåndtering i senneolitikum periode I-II. De identificerede makrofossiler efterlader ingen tvivl om, at det er nøgen byg, der er den dyrkede bygsort på Revsinggård II og er dominerende på lokaliteten sammen med emmer. Der sker et skifte i agerbruget ved overgangen til senneolitikum i det sydiskandinaviske område, hvor agerbruget i stigende grad bliver mere alsidigt med dyrkning af flere afgrøder på samme tid. I de fleste tilfælde ser det ud til, at der både blev dyrket nøgen byg og den ene eller anden hvedesort. Denne alsidighed kunne tyde på, at agerbrugets betydning blev større i forhold til dyreholdet og måske særligt i forhold til udnyttelsen af de naturlige ressourcer. Samtidig spredte man risikoen for fejlslagen høst og fik dermed et mere stabilt fødegrundlag. Flere undersøgelser indikerer desuden, at de enkelte afgrøder har været dyrket som separate afgrøder, muligvis i en eller anden form for rotationsdyrkning (Mølbjerg et. al. 2007). Den lave ukrudtsmængde, som ses i korngruberne fra Revsinggård II, er typisk for det neolitiske og til dels ældre bronzealderlige materiale fra det sydiskandinaviske område (Andreasen 2009).

Den senneolitiske udnyttelse af planteressourcerne var efter al sandsynlighed overvejende baseret på korndyrkning, men indsamlede planter kan dog også have spillet en vis rolle i økonomien (Andreasen 2009). Dette kan ses på eksemplet af de indsamlede agern fra en af korngruberne på pladsen. Derudover er der fundet få skaller af hasselnødder i nogle andre anlæg fra pladsen.

Revsinggård II viser også flere aspekter i den senneolitiske og ældre bronzealderlige afgrødehåndtering i forhold til forskellige opbevaringsmuligheder i og udenfor konstruktionerne samt nogle af de affaldsprodukter, der fremkommer ved en kornrensning.

Den brede prøveudtagningsstrategi på udgravningen har givet et større indblik i størrelsen på aktivitetsområderne omkring hustomterne. Derudover har det været muligt at udforske tre forskellige former for kornopbevaring: nedgravede gruber, et mindre to-stolpe anlæg over et kornlager og en opbevaringslade/funktionshus. Det store aktivitetsområde viser også nødvendigheden af at afdække store flader rundt om de påviste konstruktioner fra forundersøgelser, især når der er tale om pladser fra senneolitikum og bronzealder. Konteksterne med korn vil dermed ofte kun blive fundet, hvis der er fokus på disse større områder, både i form af udgravning, prøveudtagning og prioritering til ¹⁴C-datering.

Dominansen af nøgen byg og emmer blandt i dyrkede kornsorter stemmer fint overens med, hvad der ellers kendes fra perioden, hvor nøgen byg og emmer/spelt er de dominerende afgrøder – eventuelt suppleret eller erstattet på nogle lokaliteter med brødhvede (Andreasen 2009; Robinson 2000; Robinson et al 2009). Det stemmer også fint overens med, at der på samtidige lokaliteter blev satset på minimum to afgrøder. Der kan

være flere årsager til den formodede ændring fra dyrkning af en afgrødesort mod et agerbrug baseret på dyrkning af 2-3 forskellige afgrøder på hver lokalitet. Hvis man udelukkende dyrker en enkelt afgrøde, øges risikoen for, at høsten slår fejl på grund af sygdomme, vejret mm.. Herved øges sårbarheden i dyrkningssystemet. Hvis man derimod dyrker flere forskellige arter, er der også en mulighed for at udnytte varierende jordtyper. Selvom de dyrkede kornsorter er tolerante i forhold til vækstbetingelserne i marken, er der alligevel forskelle i krav til f.eks. næringsindhold. Det betyder, at en afgrøderotation mellem flere forskellige afgrøder øger muligheden for at udnytte jordens næringsindhold med det resultat, at man vil kunne opdyrke den samme mark i flere sæsoner, inden braklægning er nødvendig (Møbjerg et. al. 2007). Endelig giver dyrkningen af flere afgrøder en større dyrkningsmæssig sikkerhed. Hvis dyrkningen af én afgrøde slår fejl, vil en anden afgrøde måske lykkes (Andreasen 2009).

Prøverne indeholder kun ganske få ukrudtsfrø, som hovedsageligt stammer fra typiske markukrudsplanter. Det lave antal ukrudtsfrø kan skyldes flere ting. Det er muligt, at kornet er blevet meget grundigt rensset, men da der findes aksled og avnbaser i nogle af prøverne, forekommer det ikke så sandsynligt. Det er mere sandsynligt, at det lave antal ukrudtsfrø snarere skyldes dyrkningsmetoden frem for indhøstningsmetoden. Der har formentlig været meget lidt ukrudt på kornmarkerne, hvilket kan skyldes, at de kun har været dyrket i en kort årrække inden braklægning. Dermed når der ikke at ophobe sig en frøbank i jorden, som giver store mængder ukrudt i kornet. Den lave mængde ukrudtsfrø i prøver er generelt set også meget typisk for det neolitiske og til dels ældre bronzealder materiale fra det sydiskandinaviske område (Andreasen 2009).

Forekomsten af undertiden store mængder forkullet korn i udendørsgruber, hvor der tilsyneladende ikke har været nogen beskyttende beholder, har affødt en diskussion omkring disse grubers mulige funktion som kornoplagringsgruber (Møbjerg et. al. 2007; Henriksen 2000). Her stillede man sig kritisk overfor ideen om udendørs kornopbevaring i jordgruber og påpegede, at kornet heri ville udsættes for fugt og være meget eksponeret i forhold til dyr, der kunne grave sig ned til fødelageret. En udendørs opbevaring i en eller anden form for beskyttende beholder udgør naturligvis en anden opbevaringssituation. Det er dog de færreste situationer, hvor spor efter opbevaringsbeholdere er bevaret. Det har dog krævet en form for låg for at holde kornet tørt og beskyttet (Reynolds 1974).

Alle tre korngruber overlapper dateringsmæssigt med den ældre del af K17, hvilket støtter teorien om, at gruberne hørte til huset. Det har derfor formentligt været et tab, at korngruberne er brændt, det er dog også muligt, at man har rensset nedgravningen med ild mellem oplagringer for at gøre gruben klar til næste oplagring. Herved er tilbageværende rester af korn i gruben blevet forkullet. Alternativt kan forkulningen af kornet i gruberne også enten afspejle rituelle deponeringer eller simpelthen regulært planteaffald, der er forkullet andetsteds som følge af uheld, for efterfølgende at blive deponeret i gruben. En stor del af korn- og plantefundene i gruber tyder netop på, at de repræsenterer affald, især fordi der ikke er tydelige indikationer på særlige, rituelle aspekter i de arkæologiske og arkæobotaniske fund (Jensen & Pedersen 2008, Møbjerg et. al. 2007). Gruberne med korn ligner mere et brændt kornlager end de andre muligheder. Forkulningen kan være sket ved en selvantændelse af kornet, ved en bevidst afbrænding eller, at kornet er brændt ved et uheld. Det kan også være derfor, at kornet er bevaret langt væk fra selve huskonstruktionerne. En simpel grund kunne være, at man ikke har haft plads i selve huset

eller i de nærmeste omgivelser. Det kan også være af sikkerhedsmæssige årsager, hvis huset skulle brænde ned, så fødegrundlaget og såsæden ikke gik tabt. Der er også en vis risiko for, at kornlagre kan selvantænde, hvilket kan være årsagen til, at de større kornmængder skulle anbringes langt væk fra beboelseshusene. Derudover kan det ikke udelukkes, at kornet er gemt væk fra husene for at undgå plyndringer af de værdifulde kornlagre. Som nævnt, kan korngruber være brandfarlige og ville af denne grund ikke være placeret meget tæt på huse, hvor folk boede. Men de ville højst sandsynligt heller ikke være placeret i for stor afstand til huset, da de skulle være tilgængelige, når kornet skulle bruges.

Lokaliteten er et godt eksempel på, hvor meget yderområderne af gårdstomterne kan give. Det er sigende ved Revsingård II, at hvis der ikke blev udtaget prøver fra aktivitetsområderne og gruberne, var hele perspektivet omkring ressourcegrundlaget for lokaliteten gået tabt. Prøvetagningsstrategien og de arkæobotaniske analyser har givet en bedre forståelse af hustomterne og deres aktivitetsområder samt af dens størrelse. Hvis ikke vi havde taget prøverne, havde vi ikke kunnet lave disse daterings- og tolkningsmæssige relationer.

Litteraturliste

- Andreasen, M. H. 2009: Agerbruget i enkeltgravskultur, senneolitikum og ældre bronzealder i Jylland – belyst ud fra plantemakrofossiler. *Kuml* 2009, s. 9-55
- Andreasen, M. H. 2011: Makrofossilanalyser fra en røse/gravhøj fra sen-neolitikum/ældre bronzealder og en række hustomter fra ældre bronzealder periode II. HBV 1302, Kongehøj I og HBV 1275, Kongehøj II (FHM 4296/670 og 690). *Moesgårds Konserverings- og Naturvidenskabelige afdeling. Nr. 3*, 2011.
- Andreasen, M. H. 2017: Makrofossilanalyser af to gruber fra et langhus fra senneolitikum/ældre bronzealder periode I. *Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum. Nr. 2* 2017
- Boardman, S. & G. Jones. 1990: Experiments on the effect of charring on cereal plant components. *Journal of Archaeological Science* 17, s. 1-11
- Borup, P. 2019: Østbirk - a strategic settlement at the end of the Neolithic. I: *Journal of Neolithic Archaeology. Jungstein ITE*, s. 111-115
- Braadbaart, F. 2004: A laboratory study. Carbonization of peas and wheat – a window into the past. Leiden
- Brøndegaard, V. J. 1978: *Folk og Flora – Dansk Etnobotanik*. Rosekilde og Bagger
- Cappers, R. T.J. & R. Neef 2012: *Handbook of Plant Palaeoecology*. Groningen
- Christensen in press: S. A. Christensen, HBV 1809 Revsingård II, Revsing by, Gesten sogn, Andst herred, Ribe amt. Stednr: 190103, sbnr. 117. Udgravningsberetning.
- Grundvad, L., M. E. Poulsen & M. H. Andreasen 2015: Et monumentalt midsulehus ved Nørre Holsted i Sydjylland - Analyse af et langhus fra ældre bronzealder periode I. *Kuml* 2015, 49-75.
- Henriksen, P. S. 2000: Agerbruget i senneolitikum og bronzealderen på Djursland. Arkæobotaniske analyser af forkullet materiale fra Hemmed Kirke DJM 2215 (NNU-nr. A6864), Hemmed Plantage DJM 2049 (NNU-nr. A7170, Glesborg DJM 1909 (NNU-nr. 8007) og Selkær DJM 2745 (NNU-nr. 8088). Nationalmuseets Naturvidenskabelige Undersøgelser. *NNU Rapport nr. 7*, 2000, 1-19.

- Hillman, G. 1984a: Interpretation of archaeological plant remains: The application of ethnographic models from Turkey, s. 1-41 I: W. van Zeist & W.A. Casparie (eds.): *Plants and ancient Man*. Rotterdam
- Hillman, G. 1984b: Traditional husbandry and processing of archaic cereals in recent times: The operation, products and equipment which might feature in Sumerian text. Part I: The Glume Wheats. *Bulletin on Sumerian Agriculture* I, s. 114-152
- Jacomet, S. & collaborators 2006: *Identification of cereal remains from archaeological sites*. 2nd edition. Archaeobotany Lab IPAS, Basel University
- Jensen, P. M. 2008: Makrofossilanalyser af to gruber fra et langhus fra senneolitikum/ældre bronzealder periode I. *Konserverings- og Naturvidenskabeligafdeling Nr. 2*, Moesgaard Museum 2008
- Jensen, P. M. 2013: Arkæobotaniske analyser af fem to-skibede huse fra senneolitikum/ældre bronzealder. Makrofossilanalyse fra TAK 1449, Jasonsminde (FHM 4296/1056). *Moesgårds Konserverings- og Naturvidenskabelige afdeling, Nr. 6*, 2013.
- Jensen, P.M. & M. H. Andreasen 2011: Det levede man af (Afsnit om agerbruget), s. 127-152 I: M.H. Nielsen (red.), M.B. Lundø & K.G. Therkelsen: *Fyn i Fortiden – Det levede liv 500 f.Kr.-150 e.Kr.* Forlaget Odense Bys Museer
- Jensen, P.M. & V. J. Pedersen 2008: Agern og korn fra Gilmoosevej. Nyt om udnyttelse af planter i tidlig bronzealder. *Midtjyske Fortællinger* 2008. Herning Museum. s. 103-114.
- Jensen, P. M. & Thastrup, M. B. 2014. Arkæobotaniske analyser af senneolitiske gruber samt hustomter fra romersk/germansk jernalder. *Afdeling for Konservering og Naturvidenskab. Moesgaard Museum. Nr. 5* 2014
- Jensen, P. M. & M. B. Thastrup 2021. ÅHM 7066, Hørshøjgård (FHM 4296/3005) - Arkæobotanisk analyse af makrofossiler fra en yngre bronzealder korngrube. *Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum, Nr. 12* 2021
- Jørgensen, G. 1977: Acorns as a food source in the late stone age. *Acta Archaeologica* 48: s. 233-238
- Knudsen, T. R. 2012: HBV1412 Revsinggård Sys, matr. 3o & 1ad, Gesten sogn, Andst Herred, Region Syddanmark. Stednr. 190103-94, 2010-7.24.02/HBV-0005. Beretning for Museet på Sønderskov
- Mikkelsen, P.H. 2001: Makrofossilundersøgelser fra lokaliteten ÅHM 3984, Bejsebakken. *NNU Rapport nr. 25*, 2001
- Mølbjerg, T., P. M. Jensen & P. H. Mikkelsen 2007: Enkehøj – En boplads med klokkebægerkeramik og korn. *Kuml* 2007, s. 9-45.
- Renfrew, C. & P. Bahn 1994: *Archaeology. Theories, Methods and Practice*. Genoptryk fra 1991. London
- Reynolds, P. J. 1974: Experimental Iron Storage Pits: An Interim report. *Proceedings of the Prehistoric Society* 40, 1974, 118-131
- Robinson, D. E. 1994: Crop plants in Danish prehistory / Dyrkede planter fra Danmarks forhistorie. *Arkæologiske udgravninger i Danmark* 1993, s. 20-39
- Robinson, D. E. 2000: Det slesvigske agerbrug i yngre stenalder og bronzealder, s. 281-298 I: P. Ethelberg, E. Jørgensen & D.E. Robinson: *Det sønderjyske Agerbrugs Historie – Sten- og Bronzealder*. Haderslev Museum
- Robinson, D. E. 2003: Neolithic and Bronze Age Agriculture in Southern Scandinavia – Recent Archaeobotanical Evidence from Denmark. *Environmental Archaeology* 8, 2003, 145-165

- Robinson, D. E., P. H. Mikkelsen & C. Malmros 2009: Agerbrug, driftsformer og planteressourcer i jernalder og vikingetid (500 f.Kr.-1100 e.Kr.), s. 117-142 I: Bent Odgaard & Jørgen Rydén Rømer (red.): *Danske landbrugslandskaber gennem 2000 år. Fra digevoldinger til støtteordninger*. Århus
- Viklund, K. 1998: Cereals, Weeds and Crop Processing in Iron Age Sweden. *Archaeology and Environment* 14. University of Umeå.

Planter fundet i prøverne

Planterne – de dyrkede og indsamlede arter

- Avena sativa* L. Almindelig Havre. 60-120 cm høj. Optræder ofte sammen med Flyvehavre (Hansen 1993).
- Hordeum vulgare* L. Seksradet byg (nøgen + avnklædt). 60-120 cm høj. Højden kan have ændret sig på grund af avling (Mossberg, Stenberg & Stenberg 2005).
- Triticum aestivum* ssp. *aestivum* L. Brødhvede. *Triticum turgidum* ssp. *Durum*. Durumhvede. *Triticum turgidum* ssp. *dicoccon* L. Emmer. *Triticum aestivum* ssp. *spelta* L. Spelt. *Triticum monococcum* L. Enkorn. Højde 90-120 cm (Hansen 1993).
- Corylus avellana* Hasselnød. Busk, op til 10 m, oftest mangestammet. Marts-april. Næringsrig bund i lyse skove, skovbryn, krat og hegn. Almindelig dog sjældent i Vestjylland (Hansen 1993)
- Quercus* sp. Eg, bærer frø i form af agern. Træ op til 35 m. Maj-juni. Oprindeligt almindeligt i løvskove, krat og hegn (Hansen 1993)

Identificerede planter

- Chenopodium album* L. Hvidmelet Gåsefod. 25-80 cm høj (30-70 cm), gennemsnitlig omkring 3.100 frø pr. plante, dog frodige eksemplarer helt op til 40.000 frø. Blomstrer og frømodning juni-oktober. Udpræget sommerannual, meget skadelig ukrudt i vårsædsmarker. Især på velgødet jord. Omkring bebyggelse, agerjord og ruderater. (Melander 1998, Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993, Jessen & Lind 1922)
- Fallopia convolvulus* L. Snerle-pileurt. 15-100 cm lange stængler, som enten er nedliggende eller slynger sig op om stængler, strå og blade fra andre planter, omkring 140-200 frø pr. plante. Blomstrer og frømodning juli-september. Udpræget sommerannual, modnes sammen med korn og hør. Knyttet til kornmarkerne og forekommer almindeligt i vårsæd, hvor den er mest generende samt i hør, kan fremme lejesæd i kornet. Agerjord, ved bebyggelse (Melander 1998, Frederiksen et al. 1950).
- Rumex acetosella* L. Rødknæ. 15-30 cm høj, omkring 1.000 frø pr. plante. Flerårig. Udpræget vegetativ formering. Optræder som ukrudt i alle afgrøder på magre kalkfattige sandjorder og tørre humusagtige jorder. Grå klit, strandoverdrev, sandede overdrev og vedvarende græsmarker, vejkanter, skovrydninger, agerjord (Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993, Jessen & Lind 1922).
- Plantago lanceolata* L. Lancet-vejbred. 10-40 cm (10-30 cm) langt blomsterskaft, omkring 1.500 frø pr. plante, dog 15.000 på en stor plante. Blomstrer maj-juni, frømodning august-oktober. Flerårig. Overdrev, skrænter, marker, vedvarende græsmarker og ruderater. (Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993). Forsøg har vist at planten også vokser glimrende på marker, der bliver dyrket på jernaldermaner (Henriksen 1991; 2000)

cf. *Solanum nigrum* L. Mulig Sort natskygge. 15-50 cm. Blomstrer juni-oktober. Bær mat sort eller grønt, saftigt. Agerjord, haver, ruderaer (Hansen 1993)

cf. *Viburnum opulus* L. Mulig Almindelig kvalkved. Busk op til 4 m. Frugt rød med et fladt frø, ofte blivende til langt hen på vinteren. Næringsrig, ofte våd bund. Ellesumpe, skove, krat (Hansen 1993)

Svært adskillelige planter

Persicaria maculosa L. Fersken-pileurt. 25-60 cm høj, omkring 200-800 frø pr. plante. Blomstrer og frømodner juli-september. Rent sommerannual (kan også forekomme i vintersæd, Melander 1998). Forholder sig som *Persicaria lapathifolia*. Agerjord, ofte vandlidende, ruderaer. (Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993, Jessen & Lind 1922)

og

Persicaria lapathifolia L. Bleg pileurt. 30-60 cm (25-80 cm) høj, omkring 800-850 frø pr. plante. Blomstrer og modner frø i juli-september. Udpræget sommerannual plante. Kan være meget skadelig i vårsæden, især i lave noget vandlidende marker, hvor den kan forekomme meget talrigt, kan også forekomme i vintersæden. (Melander 1998, Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993)

Planter identificeret til slægt eller familie

Amaranthaceae. Amarant-familien

Avena sp. Havre

Bromus sp. Hejre

Carex sp. Star

Caryophyllaceae. Nellike-familien

Chenopodium sp. Gåsefod

Fabaceae. Ærteblomsfamilien

Poaceae. Græs-familien

Polygonaceae. Syrefamilien

Prunella sp. Brunelle

Trifolium sp. Kløver

Litteraturliste

Frederiksen, H. & P. Grøntved, H.I. Petersen 1950: *Ukrudt og ukrudtsbekæmpelse*. Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab. København

Hansen, K. 1993: *Dansk feltflora*. 1. udgave, 6. oplag. København

Jessen, K. & J. Lind 1922: *Det Danske Markukrudts Historie*. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Skrifter, naturvidensk. og mathem. Afd., 8 Række, VIII. København

Melander, B. 1998: Beskrivelse af ukrudtsplanterne. I: *Ukrudtsbekæmpelse i landbruget*. Forskningscenter Flakkebjerg. Afdeling for Plantebeskyttelse. 3. udgave. p. 41-190

Appendix:

1. Skema for kursorisk gennemsyn
2. Skema for den arkæobotaniske analyse

X-NR	EGNET TIL			ANTAL		TRÆKUL	ØVRIGE BEMÆRKNINGER
	MAKROFOSSIL ANALYSE?	VEDANALYSE?	¹⁴ C-DATERING	KORN	FRØ		
P.nr. 1	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	Ét fragment af organisk materiale
P.nr. 2	Nej	Ja	Evt.	0	<5	XXXXX	
P.nr. 3	Nej	Ja	Evt.	0	<5	XXXX	
P.nr. 4	Nej	Ja	Ja	<10	0	XXXXX	Byg
P.nr. 5	Nej	Nej	Evt.	0	1*	XXX	*Hassel nøddeskal (Corylus avellana)
P.nr. 6	Nej	Ja	Evt.	1-2f*	<10	XXXXX	*Ikke nok til C14. Fallopa convolvulus, Poaceae
P.nr. 7	Nej	Ja	Ja	<40	<50	XXXXX	Byg - dårligt bevaret, Persicaria lapathifolia/maculosa
P.nr. 8	Nej	Ja	Ja	<5 + 2f	1*	XXXX	Byg, *Hassel nøddeskal (Corylus avellana)
P.nr. 9	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	
P.nr. 10	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 11	Nej	Nej	Ja	4	<5	XX	Nøgen byg, Persicaria lapathifolia/maculosa
P.nr. 12	Nej	Nej	Ja	1 + 4f	<3	XXX	Byg
P.nr. 13	Nej	Nej	Evt.	0	<30	XX	Fallopa convolvulus, Persicaria lapathifolia/maculosa, Galium sp.
P.nr. 14	Nej	Ja	Evt.	0	20	XXXX	Fallopa convolvulus, Galium sp.
P.nr. 15	Nej	Ja	Evt.	1f*	0	XXXXX	*Ikke nok til C14. Fallopa convolvulus, Galium sp. + knop
P.nr. 16	Nej	Nej	Evt.	0	20-40	XXX	Fallopa convolvulus, Persicaria lapathifolia/maculosa, Galium sp., Plantago lanceolata
P.nr. 17	Nej	Nej	Ja	1	<10	XXX	Emmer/Spelt, Galium sp.
P.nr. 18	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P.nr. 19	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P.nr. 20	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*Få mulige daterbare stykker
P.nr. 21	Nej	Nej	Evt.	1f* + 1**	<5	XX	*Ikke nok til C14, **avnbasert: Emmer, Galeopsis sp., Rumex acetosella + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 22	Nej	Nej	Ja	1f	<5 + 3f*	XXX	cf. Byg, Fallopa convolvulus, Persicaria lapathifolia/maculosa, *Hassel nøddeskal (Corylus avellana)
P.nr. 23	Nej	Nej	Ja	1	0	X	
P.nr. 24	Nej	Nej	Evt.	0	<10 + 1f*	XX	Plantago lanceolata, Spargula arvensis, *Hassel nøddeskaller (Corylus avellana) + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 25	Nej	Nej	Evt.	0	<20	XXX	Persicaria lapathifolia/maculosa, Galium sp.
P.nr. 26	Nej	Nej	Evt.	1f	<10	XXX	Byg - ikke nok til C14, Chenopodium sp., Persicaria lapathifolia/maculosa
P.nr. 27	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*Lyngstængel
P.nr. 28	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	cf. Chenopodium sp. (indmad) + stråled
P.nr. 29	Nej	Nej	Evt.	0	1f*	XX	*Rodknold fra knoldet draphavre (Arrhenatherum elatius var. bulbosum) + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 30	Nej	Nej	Evt.	0	cf. 1	XX*	cf. Fabaceae, *1-2 mulige daterbare stykker

P.nr. 31	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 32	Nej	Nej	Ja	1	<5	XX	Emmer/Spelt, Galium sp. + lyngstængler + knæled fra halm
P.nr. 33	Nej	Nej	Evt.	0	<5	XXX	Persicaria lapathifolia/maculosa + lyngstængler + knæled fra halm + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 34	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1-3 mulige daterbare stykker
P.nr. 35	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 36	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	Opvarmet deformeret organisk materiale, *1-2 mulige daterbare stykker + lyngstængler
P.nr. 37	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	Opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 38	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX*	*Flagede trækul + opvarmet deformeret organisk materiale + mineralsk slagge
P.nr. 39	Nej	Nej	Evt.	0	1*	XX	*Hassel nøddeskal (Corylus avellana)
P.nr. 40	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Opvarmet deformeret organisk materiale + mineralsk slagge
P.nr. 41	Nej	Nej	Evt.	0	<15	XX*	Persicaria lapathifolia/maculosa, Fallopia convolvulus, Chenopodium sp., Sparganium angustifolium, *1 muligt daterbart stykke + opvarmet deformeret organisk materiale + mineralsk slagge
P.nr. 42	Nej	Ja	Evt.	0	<10	XXXXX	Persicaria lapathifolia/maculosa
P.nr. 43	Nej	Nej	Evt.	0	1*	XX**	*Hassel nøddeskal (Corylus avellana), **1-2 mulige daterbare stykker, cf. lyngstængler
P.nr. 44	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*,	*1 muligt daterbart stykke + lyngstængel
P.nr. 45	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 46	Nej	Nej	Evt.	0	<5	XX	Persicaria lapathifolia/maculosa + lyngstængler + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 47	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P.nr. 48	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 49	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 50	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1-2 mulige daterbare stykker
P.nr. 51	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 52	Nej	Nej	Evt.	0	<5	XXX*	Rubus sp., *flagede trækul
P.nr. 53	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1 muligt daterbart stykke
P.nr. 54	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 55	Nej	Nej	Ja	1	0	XX*	Byg, *1 muligt daterbart stykke
P.nr. 56	Nej	Nej	Nej	0	0	XX*	*1 muligt daterbart stykke + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 57	Nej	Nej	Nej	0	1	X	Plantago lanceolata
P.nr. 58	Nej	Nej	Nej	0	0	X	Ét muligt lille fragment af emalje fra tand
P.nr. 59	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	
P.nr. 60	Nej	Nej	Ja	6	0	XX*	Nøgen byg, *1-3 mulige daterbare stykker + knop? + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 61	Nej	Nej	Evt.	1f*	<5	XXX	*Ikke nok til C14, cf. Rubus sp., Plantago lanceolata + lyngstængler

							+ opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 62	Nej	Nej	Ja	1	1	XX*	Nøgen byg, Persicaria lapathifolia/maculosa, *cf. lyngstængler
P.nr. 63	Nej	Nej	Evt.	1	0	XXX	Byg - ikke nok til C14 + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 64	Nej	Nej	Evt.	0	1	XXX	Chenopodium sp. + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 65	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	
P.nr. 66	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 67	Nej	Nej	Evt.	1f	0	XXX	cf. Emmer/Spelt - ikke nok til C14 + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 68	Nej	Nej	Evt.	0	1	XX	Opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 69	Nej	Nej	Evt.	1f*	0	XX	*Ikke nok til C14 + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 70	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1-3 mulige daterbare stykker
P.nr. 71	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1 muligt daterbart stykke + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 72	Nej	Nej	Evt.	1*	0	XXX	*Avnbase: Emmer - ikke nok til C14 + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 73	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	Lyngstængler
P.nr. 74	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	
P.nr. 75	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P.nr. 76	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	
P.nr. 77	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	Knop
P.nr. 78	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Knæled fra halm
P.nr. 79	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 80	Nej	Nej	Evt.	0	<5	XXXXX	Chenopodium sp.
P.nr. 81	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1 muligt daterbart stykke + lyngstængler
P.nr. 82	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1-2 mulige daterbare stykker + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 83	Nej	Nej	Ja	2 + 2f	0	X	Byg
P.nr. 84	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1-2 mulige daterbare stykker + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 85	Nej	Nej	Evt.	1	0	XXX	cf. Enkorn - ikke nok til C14, Plantago lanceolata + mange forkullet musseekskekrementer
P.nr. 86	Nej	Nej	Evt.	0	2	XX	cf. Persicaria lapathifolia/maculosa
P.nr. 87	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P.nr. 88	Nej	Nej	Evt.	0	<5	XXX	Rumex sp. + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 89	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1-3 mulige daterbare stykker
P.nr. 90	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P.nr. 91	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1-2 mulige daterbare stykker
P.nr. 92	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1 muligt daterbart stykke
P.nr. 93	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	cf. Lyngstængel + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 94	Nej	Nej	Evt.	1f*	0	XX	*Ikke nok til C14

P.nr. 95	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P.nr. 96	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 97	Nej	Nej	Evt.	0	<5	XX*	Persicaria lapathifolia/maculosa, *1-2 mulige daterbare stykker + cf. Lyngstængel + rod
P.nr. 98	Nej	Nej	Nej	0	0	X	Rod
P.nr. 99	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 100	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1-3 mulige daterbare stykker
P.nr. 101	Nej	Nej	Ja	1	0	XX	Byg
P.nr. 102	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 103	Nej	Nej	Nej	0	0	X	Lyngstængler
P.nr. 104	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 105	Nej	Nej	Ja	3 + 1f	0	XXX	Nøgen byg
P.nr. 106	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Knop
P.nr. 107	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	cf. Lyngstængel, *1 muligt daterbart stykke
P.nr. 108	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 109	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX**,**	Lyngstængler, *1-2 mulige daterbare stykker, ** flagede trækul
P.nr. 110	Nej	Nej	Ja	1 +3f	<5	XXX	Brødhvede/Durumhvede, Persicaria lapathifolia/maculosa
P.nr. 111	Nej	Nej	Ja	2	0	XXX	Nøgen byg
P.nr. 112	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	Opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 113	Nej	Nej	Evt.	1f*	0	XXX	*Ikke nok til C14
P.nr. 114	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1-2 mulige daterbare stykker
P.nr. 115	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	
P.nr. 116	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 117	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1-2 mulige daterbare stykker
P.nr. 118	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 119	Nej	Nej	Ja	2 + 1f	<5	XXX	Byg, Persicaria lapathifolia/maculosa + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 120	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P.nr. 121	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1-2 mulige daterbare stykker
P.nr. 122	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	
P.nr. 123	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P.nr. 124	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 125	Nej	Nej	Evt.	0	<5	XXX	Persicaria lapathifolia/maculosa, cf. Hyoscyamus niger, cf. Panicum miliaceum
P.nr. 126	Nej	Nej	Evt.	1f*	<15	XXX	*Ikke nok til C14, Persicaria lapathifolia/maculosa, Solanum sp.
P.nr. 127	Nej	Nej	Evt.	1f*	<10	XXX	*Ikke nok til C14, Persicaria lapathifolia/maculosa, Poaceae, Plantago lanceolata + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 128	Nej	Nej	Evt.	1*	<5	XX	*Avnbase: cf. Enkorn - ikke nok til C14, Persicaria lapathifolia/maculosa + lyngstængler + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 129	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 130	Nej	Nej	Nej	0	0	X	

P.nr. 131	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1-2 mulige daterbare stykker + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 132	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 133	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1-2 mulige daterbare stykker + lyngstængler
P.nr. 134	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*flagede trækul
P.nr. 135	Nej	Nej	Nej	1*	0	X	*Ikke nok til C14
P.nr. 136	Nej	Nej	Evt.	1f*	0	XXX**	*Ikke nok til C14, **Flagede trækul
P.nr. 137	Nej	Nej	Evt.	1f*	0	XX	*Ikke nok til C14
P.nr. 138	Nej	Nej	Evt.	13*	0	XX	*Avnbaser: Emmer - ikke nok til C14
P.nr. 139	Ja	Nej	Ja	<1200 + f	<10	XXX	Nøgen byg, Bromus sp.
P.nr. 140	Ja	Nej	Ja	<1800 + f	<10	XXX	Nøgen byg, Bromus sp.
P.nr. 141	Ja	Ja	Ja	<150 + f	<5	XXXX*	Nøgen byg, *flagede trækul
P.nr. 142	Ja	Ja	Ja	<800 + f	<5	XXXX	Nøgen byg + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 143	Ja	Ja	Ja	<340 + f + 5*	<20	XXXX	Nøgen byg, Hvede, *avnbasen: Emmer, cf. Bromus sp., Chenopodium sp., Persicaria lapathifolia/maculosa + aksled + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 144	Evt.	Ja	Ja	<50 + f + >30*	<10	XXXX	Nøgen byg, cf. Havre, *avnbasen: Emmer, Chenopodium sp., cf. Bromus sp.
P.nr. 145	Nej	Nej	Nej	0	0	X	Lyngstængler
P.nr. 146	Nej	Nej	Evt.	1f*	0	XX	*Ikke nok til C14 + rod
P.nr. 147	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1-2 mulige daterbare stykker
P.nr. 148	Ja	Ja	Ja	<1080 + f + * <66	0	XXXX	Brødhvede/Durumhvede, Emmer/Spelt, *avnbasen: Emmer og Spelt, kerne i avnbase
P.nr. 149	Ja	Nej	Ja	<110 ml + ca. 500*	<10	XXX	Emmer/Spelt, Brødhvede/Durumhvede, *avnbasen: Emmer og Spelt og Emmer/Enkorn - kornkernen ligner Emmer og avnbasen minder om enkorn, Poaceae + Opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 150	Ja	Nej	Ja	<30 + f + ca. 32 ml.*	<60	XX	Emmer/Spelt, *avnbasen: Emmer og Spelt, Bromus sp., Rumex acetosella, Persicaria lapathifolia/maculosa
P.nr. 151	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 152	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 153	Nej	Nej	Evt.	2*	1	XX**	*Avnbaser: Emmer/Spelt, Bromus sp., ** 1-2 mulige daterbare stykker
P.nr. 154	Nej	Nej	Ja	1 + 1f	0	XXX	
P.nr. 155	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Lyngstængler
P.nr. 156	Ja	Nej	Ja	<120 + f + <20*	<5	XXX	Nøgen byg, *avnbasen: Emmer, Persicaria lapathifolia/maculosa, Bromus sp. + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 157	Nej	Nej	Ja	<5 + <10f	0	XX	cf. Nøgen byg
P.nr. 159	Ja	Nej	Ja	<1440 + f	<10 + 2f*	XXX	Nøgen byg, cf. Bromus sp., *Agerfragter (Quercus sp.)
P.nr. 160	Ja	Nej	Ja	<1200 + f	<60 + <5f*	XX	Nøgen byg, cf. Bromus sp., *Agerfragter (Quercus sp.)

P.nr. 161	Ja	Nej	Ja	<88 ml inkl. f	0	XXX	Nøgen byg
P.nr. 162	Ja	Nej	Ja	<52 ml inkl. f	0	XXX	Nøgen byg
P.nr. 163	Ja	Nej	Ja	<210 ml inkl. f	0	XXX	Nøgen byg, Nøgen byg/Rug
P.nr. 164	Ja	Nej	Ja	<360 ml inkl. f	<20*	XXX**	Nøgen byg, *Agern, **Trækulsmængden er et skøn, da der ca. er 3-5 stykker i hvert kaffefilter, men generelt mange flere kornkerne en trækul
P.nr. 165	Ja	Ja	Ja	<220 ml inkl. f	<15*	XXXX	Nøgen byg, Brødhvede/Durumhvede, *Agernfragmenter (Quercus sp.)
P.nr. 166	Ja	Nej	Ja	<240 ml inkl. f	<15*	XXX	Nøgen byg, *Agernfragmenter (Quercus sp.)
P.nr. 167	Ja	Nej	Ja	<294 ml inkl. f	<15*	XXX	Nøgen byg, Emmer/Spelt, *Agernfragmenter (Quercus sp.)
P.nr. 168	Ja	Evt.	Ja	<510 ml inkl. f	<15*	XXX**	Nøgen byg, *Agernfragmenter (Quercus sp.), **Vedanalyse kan muligvis foretages, men mængden af korn er langt større end trækulsmængden
P.nr. 169	Evt.	Nej	Ja	70-100 + f	<10	XXX	Nøgen byg, Rumex sp.
P.nr. 170	Nej	Nej	Ja	4 + f*	<5	XX	Byg, *mange små fragmenter, Persicaria lapathifolia/maculosa, cf. Poaceae
P.nr. 171	Nej	Nej	Ja	27 + f	<5	XX	cf. Nøgen byg
P.nr. 172	Nej	Nej	Ja	1	0	XX	Byg
P.nr. 173	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P.nr. 174	Nej	Nej	Ja	1 + 3f + 1*	1	XXX	Nøgen byg, *avnbase: Emmer, cf. Bromus sp.
P.nr. 175	Ja	Ja	Ja	>500 + f	0	XXXXX	Nøgen byg - flere små end store set ift. de andre gennemsete prøver + aksled
P.nr. 176	Nej	Nej	Ja	24 + f	<5	XX	Byg, Persicaria lapathifolia/maculosa
P.nr. 177	Evt.	Ja	Ja	>50 + f + <5*	<20 + 1**	XXXX	Nøgen byg, *avnbase: Emmer, Persicaria lapathifolia/maculosa, Plantago lanceolata, Potentilla sp. + ** mulig Agernfragment (cf. Quercus sp.)
P.nr. 178	Nej	Ja	Ja	<5 + f	<30	XXXX	Byg, Persicaria lapathifolia/maculosa, Chenopodium sp., Poaceae, cf. Trifolium sp. + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 179	Nej	Nej	Evt.	5*	<20	XXX	*Avnbaser: Emmer og Spelt, Persicaria lapathifolia/maculosa, Poaceae, Chenopodium sp. (indmad), Fabaceae, Plantago lanceolata + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 180	Nej	Nej	Evt.	1* + f + 1**	<25	XXX	*Ikke nok til C14, **avnbase: Emmer, Persicaria lapathifolia/maculosa, Poaceae + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 181	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 182	Nej	Nej	Nej	0	2	X	Persicaria lapathifolia/maculosa, Rubus sp.
P.nr. 183	Nej	Nej	Evt.	1	0	XXX	Byg - ikke nok til C14
P.nr. 184	Nej	Ja	Ja	3 + 1f	0	XXXX	cf. Nøgen byg
P.nr. 185	Nej	Nej	Nej	0	0	X	

P.nr. 186	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P.nr. 187	Nej	Nej	Evt.	1*	0	XX**	*Avnbase – ikke nok til C14, **1-2 mulige daterbare stykker
P.nr. 188	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 189	Nej	Nej	Evt.	0	0	X	
P.nr. 190	Nej	Nej	Nej	1	0	XX*	*1 muligt daterbart stykke
P.nr. 191	Nej	Nej	Ja	2	0	XX	
P.nr. 192	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 193	Nej	Nej	Nej	1 + 1f	0	XXX	Byg
P.nr. 194	Nej	Nej	Evt.	0	2	XX*	Fallopia convolvulus, *1-2 daterbare stykker
P.nr. 195	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 196	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	*1-2 mulige daterbare stykker
P.nr. 197	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 198	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 199	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P.nr. 200	Nej	Nej	Evt.	0	<5	XX	Persicaria lapathifolia/maculosa
P.nr. 201	Nej	Nej	Evt.	0	<5	XXX	Persicaria lapathifolia/maculosa, Fallopia convolvulus, Bromus sp. + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 202	Nej	Nej	Ja	1 + 1*	0	XXX	cf. Byg, *avnbase: cf. Emmer + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 203	Nej	Nej	Ja	1 + 1f + 1*	<15	XXX	*Avnbase, Persicaria lapathifolia/maculosa, Fallopia convolvulus, Galium sp., Poaceae, Plantago lanceolata + opvarmet deformeret organisk materiale + mineralsk slagge
P.nr. 204	Nej	Nej	Evt.	1*	<10	XXX	*Avnbase: cf. Emmer, Persicaria lapathifolia/maculosa, Fallopia convolvulus, Chenopodium sp. + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 205	Nej	Nej	Evt.	2f* + 8**	<10	XXX	*Ikke nok til C14, **avnbase: Spelt og Emmer/Spelt, Persicaria lapathifolia/maculosa, Fallopia convolvulus + knob + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 206	Nej	Nej	Ja	3 + 1f	<5	XXX	Byg, Persicaria lapathifolia/maculosa (indmad) + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 207	Nej	Nej	Ja	1	<10	XXX	Fallopia convolvulus, Rubus idaeus/caesius + knob + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 208	Nej	Nej	Ja	10 + f	<5	XXX	Byg, Persicaria lapathifolia/maculosa, Fallopia convolvulus + rod + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 209	Nej	Nej	Evt.	cf. 1	<10	XXX	Muligt korn - meget beskidt: ikke nok til C14, Chenopodium sp., Fallopia convolvulus + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 210	Nej	Nej	Nej	1*	<10 + 1**	XXX	*Ikke nok til C14, Persicaria lapathifolia/maculosa, Fallopia convolvulus + **Hasselnøddeskaller (Corylus avellana) + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 211	Nej	Nej	Evt.	0	<80	XXX	Persicaria lapathifolia/maculosa, Chenopodium sp., Poaceae,

							Fallopia convolvulus + opvarmet deformeret organisk materiale
P.nr. 212	Nej	Nej	Evt.	1f* + 2**	1	XXX	*Ikke nok til C14, **avnbaser: Emmer og cf. Spelt, Persicaria lapathifolia/maculosa
P.nr. 213	Nej	Nej	Evt.	2*	0	XX	*Avnbaser: Emmer
P.nr. 214	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P.nr. 215	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX*	**1 muligt daterbart stykke + lyngstængler + opvarmet deformeret organisk materiale

Tabel 1. Resultatet af det kursoriske gennemsyn af prøverne fra HBV 1809, Revsinggård II. Trækul er subjektivt vurderet med 1-5 Xér. X=meget lidt trækul og XXXXX=rigtig meget trækul.

P-nr.	135	136	137	138	P-nr.
A-nr.	977	978	979	1168	A-nr.
Anlægstype	Stolpehul	Stolpehul	Stolpehul	Stolpehul	Anlægstype
K-nr.	16	16	16	16	K-nr.
Floteret (L)	3	3	3	2	Floteret (L)
Færdig prøve (ml)	1,6	7	1,8	1,8	Færdig prøve (ml)
Cerealia indet.	1	0	0	0	Korn
Cerealia indet., fragment	0	1	2	0	Korn, fragment
Triticum sp. - Avnbase (antal/antal kornkerner)	0	0	0	9/11	Hvede - Avnbase (antal/antal kornkerner)
Triticum turgidum ssp. dicoccon - Avnbase (antal/antal kornkerner)	0	0	0	6/6	Emmer - Avnbase (antal/antal kornkerner)
Poaceae	0	0	0	2	Græs-familien
Bemærkninger	Flere svampesporer (recente) i prøven. Prøven er ikke delt op i delprøver.	Svampesporer (recente) og prøven er forstyrret af recente rødder. Primært trækul i prøven.	Recente svampesporer	En del sandkorn og lidt opvarmet deformeret organisk materiale (småt)	Bemærkninger
Note 1. Kornfragmenter, eventuelle knoglefragmenter, mineralisk slagge og varmedeformeret organisk materiale er kun udsortet fra >2 mm-fraktionen					

Tabel 2. Analyseskema for K16.

P-nr.	139	140	Samlet 139+140	P-nr.
A-nr.	982	982	982	A-nr.
Anlægstype	Kulturlag med korn	Kulturlag med korn	Kulturlag med korn	Anlægstype
K-nr.	-	-	-	K-nr.
Floteret (L)	4	5	9	Floteret (L)
Færdig prøve (ml)	50	100	150	Færdig prøve (ml)
Cerealia indet	38	168	206	Korn
Cerealia indet, fragment	239	688 (172)	927 (411)	Korn, fragment
Hordeum vulgare var. nudum	495	1049 (308)	1544 (803)	Nøgen byg
cf. Hordeum vulgare var. nudum	205	495 (177)	700 (382)	mulig Nøgen byg
Hordeum vulgare	529	1135 (712)	1664 (1241)	Byg
Hordeum vulgare, fragment	293	16 (4)	309 (297)	Byg, fragment
Triticum turgidum ssp. dicoccon/ Triticum aestivum ssp. spelta	0	2	2	Emmer/spelt
Avena sp.	0	8 (2)	8 (2)	Havre
Cerealia indet. - Aksled (antal/antal led)	0	1	1	Cerealia indet. - Aksled (antal/antal led)
Triticum turgidum ssp. dicoccon - Avnbase (antal/antal kornkerner)	0	1/2	1/2	Emmer - Avnbase (antal/antal kornkerner)
Persicaria lapathifolia/maculosa	1	1	2	Bleg-/fersken pileurt
cf. Persicaria lapathifolia/maculosa	1f	0	1f	mulig Bleg-/fersken pileurt
cf. Fabaceae	1	0	1	mulig Ærteblomst-familien
Carex sp.	0	1	1	Star
Opvarmet deformeret organisk materiale	1	0	1	Opvarmet deformeret organisk materiale
Bemærkninger	Flere svampesporer (recente) i prøven. Prøven er ikke delt op i delprøver.	Svampesporer (recente) og prøven er forstyrret af recente rødder. Primært trækul i prøven.	Der er udtaget to jordprøver fra samme anlæg (A982), men de har fået hver deres P.nr., men skal betragtes som en samlet prøve.	Bemærkninger

Note 1. Kornfragmenter, eventuelle knoglefragmenter, mineralsk slagge og varmedeformeret organisk materiale er kun udsortet fra >2 mm-fraktionen. Det inden for parentes er de optalte, hvor det uden for parentes er det estimerede.

Tabel 3. Analyseskema for det kornholdige kulturlag A982 i K16.

P-nr.	141	142	143	142+143	144	P-nr.
A-nr.	990	990	990	990	990	A-nr.
Lag	1	2	2	2	5	Lag
Anlægstype	Korngrube	Korngrube	Korngrube	Korngrube	Korngrube	Anlægstype
K-nr.	-	-	-	-	-	K-nr.
Floteret (L)	5	5	4	9	4	Floteret (L)
Færdig prøve (ml)	60	50	37	87	33	Færdig prøve (ml)
Cerealia indet.	9	160 (76)	37	197 (113)	28	Korn
Cerealia indet., fragment	42	248 (62)	53	301 (115)	6	Korn, fragment
Hordeum vulgare var. nudum	2	80 (20)	7	87 (27)	5	Nøgen byg
cf. Hordeum vulgare var. nudum	21	226 (71)	91	317 (162)	0	cf. Nøgen byg
Hordeum vulgare	138	870 (246)	168	1038 (414)	28	Byg
Hordeum vulgare, fragment	3	84 (21)	10	94 (31)	0	Byg, fragment
Triticum turgidum ssp. dicoccon/ Triticum aestivum ssp. spelta	0	0	2	2	1	Emmer/Spelt
Triticum sp. - Avnbase (antal/antal kornkerner)	5/5	8/11	14/17	22/28	255/288	Hvede – Avnbase (antal/antal kornkerner)
Triticum turgidum ssp. dicoccon - Avnbase (antal/antal kornkerner)	10/11	17/18	13/16	30/34	135/164	Emmer – Avnbase (antal/antal kornkerner)
Cerealia indet – Aksled (antal/antal led)	1/3	0	2/3	2/3	6/6	Korn - Aksled (antal/antal led)
Hordeum vulgare – Aksled (antal/antal led)	0	0	5/6	5/6	0	Byg - Aksled (antal/antal led)
cf. Hordeum vulgare - Aksled (antal/antal led)	0	21/42 (7/14)	0	21/42 (7/14)	0	cf. Byg – Akedled (antal/antal led)
Persicaria lapathifolia/maculosa	8	4 (3)	3	7 (6)	0	Bleg-/Fersken pileurt
Chenopodium sp.	10	5 + 1f	8	13 + 9f	0	Gåsefod
Prunella sp.	1	0	0	0	0	Brunelle
Rumex acetosella	1	0	0	0	0	Rødknæ
Poaceae	0	3	0	3	0	Græs-familien

cf. Solanum nigrum	0	0	1	1	0	Sort natskygge
Polygonaceae	0	0	0	0	1	Syre-familien
Amaranthaceae	0	0	0	0	10	Amarant-familien
Indet.	3	0	3	3	4	Ubestemmeligt
Sammensmeltet klump af korn	1/2	0	0	0	0	Sammensmeltet klump af korn
Opvarmet deformeret organisk materiale	17	6	0	6	0	Opvarmet deformeret organisk materiale
Bemærkninger	<0,5 mm: flere svampesporer og små sandkorn. 1 aksled er lig 3 kerner.		Hvede avnbaser kan være et tegn på rensningsrest.	Der er udtaget to jordprøver fra samme anlæg (A982), men de har fået hver deres P.nr., men skal betragtes som en samlet prøve.	Generelt meget små kornkerner. Mange avnbaser ift. kornkerner.	Bemærkninger

Note 1. Kornfragmenter, eventuelle knoglefragmenter, mineralsk slagge og varmedeformeret organisk materiale er kun udsortet fra >2 mm-fraktionen. Det inden for parentes er de optalte, hvor det uden for parentes er det estimerede.

Tabel 4. Analyseskema for korngrube A990.

P-nr.	148	149	Samlet 148 + 149	P-nr.
A-nr.	1063	1063	1063	A-nr.
Anlægstype	Korngrube	Korngrube	Korngrube	Anlægstype
K-nr.	-	-	-	K-nr.
Floteret (L)	3	4	7	Floteret (L)
Færdig prøve (ml)	80	130	210	Færdig prøve (ml)
Cerealia indet.	528 (132)	528 (66)	1056 (198)	Korn
Cerealia indet, fragment	588 (147)	832 (104)	1420 (251)	Korn, fragment
Hordeum vulgare var. nudum	60 (15)	8 (1)	68 (16)	Nøgen byg
Hordeum vulgare	64 (16)	32 (4)	96 (20)	Byg
Triticum turgidum ssp. dicoccon/Triticum aestivum ssp. spelta	916 (229)	1608 (201)	2524 (430)	Emmer/Spelt
Triticum turgidum ssp. dicoccon	20 (5)	0	20 (5)	Emmer

Triticum aestivum ssp. aestivum/Triticum turgidum ssp. durum	136 (34)	88 (11)	224 (45)	Brødhvede/Durumhvede
Triticum sp	200 (50)	272 (34)	472 (84)	Hvede
Avena sp.	8 (2)	0	8 (2)	Havre
Triticum sp - Avnbase (antal/ antal kornkerner)	244/320 (61/80)	888/1192 (111/149)	1132/1512 (172/229)	Hvede - Avnbase (antal/ antal kornkerner)
Triticum turgidum ssp. dicoccon - Avnbase (antal/ antal kornkerner)	476/676 (61/80)	1080/1664 (135/208)	1556/2340 (196/288)	Emmer – Avnbase (antal/ antal kornkerner)
Triticum aestivum ssp. spelta - Avnbase (antal/ antal kornkerner)	16/20 (4/5)	56/64 (7/8)	72/84 (11/13)	Spelt - Avnbase (antal/ antal kornkerner)
Triticum monococcum ssp. monococcum - Avnbase (antal/ antal kornkerner)	0	8/8 (1/1)	8/8 (1/1)	Enkorn - Avnbase (antal/ antal kornkerner)
cf. Triticum monococcum ssp. monococcum – Avnbase (antal/ antal kornkerner)	0	16/16 (2/2)	16/16 (2/2)	mulig Enkorn - Avnbase (antal/ antal kornkerner)
Cerealia indet. - Aksled (antal/ antal led)	16/16 (4/4)	80/80 (10/10)	112/112 (14/14)	Cerealia indet. - Aksled (antal/ antal led)
cf. Viburnum opulus	4 (1)	0	4 (1)	mulig Almindelig kvalkved
Poaceae	0	8 (1)	8 (1)	Græs-familien
Plantago lanceolata	0	8 (1)	8 (1)	Lancet-vejbred
Indet.	2 (1)	0	2 (1)	Ubestemmelig
Opvarmet deformeret organisk materiale	40 (10)	0	40 (10)	Opvarmet deformeret organisk materiale
Bemærkninger	Emmer er identificeret pga. dråbeform.	<0,5 mm: igen fund af makrofosiler, små svampesporer og flere små kornspirere (kimen som er faldet af kornkerne).	Der er udtaget to jordprøver fra samme anlæg (A1063), men de har fået hver deres P.nr., men skal betragtes som en samlet prøve.	Bemærkninger

Note 1. Kornfragmenter, eventuelle knoglefragmenter, mineralsk slagge og varmedeformeret organisk materiale er kun udsortet fra >2 mm-fraktionen. Det inden for parentes er de optalte, hvor det uden for parentes er det estimerede.

Tabel 5. Analyseskema for korngrube A1063.

P-nr.	159	160	159 + 160	161	162	163	161 + 162 + 163	P-nr.
A-nr.	985	985	985	985	985	985	985	A-nr.
Anlægstype	Korngrube	Korngrube	Korngrube	Korngrube - sort lag	Korngrube - sort lag	Korngrube - sort lag	Korngrube - sort lag	Anlægstype
K-nr.	-	-	-	-	-	-	-	K-nr.
Floteret (L)	5	5	10	5	5	5	15	Floteret (L)
Færdig prøve (ml)	112	80	192	80	45	125	250	Færdig prøve (ml)
Cerealia indet.	904 (148)	788 (144)	1692 (292)	6	406 (122)	1536 (192)	1948 (320)	Korn
Cerealia indet., fragment	480 (60)	568 (71)	1048 (131)	728 (91)	304 (38)	1104 (138)	2136 (267)	Korn, fragment
Hordeum vulgare var. nudum	576 (76)	1004 (144)	1580 (220)	750 (111)	616 (98)	1520 (190)	2886 (399)	Nøgen byg
Hordeum vulgare	1616 (280)	1592 (265)	3208 (545)	1354 (248)	948 (198)	2752 (344)	5054 (790)	Byg
Avena sp.	8 (1)	0	8 (1)	0	0	16 (2)	16 (2)	Havre
Triticum sp.	-	0	0	0	0	8 (1)	8 (1)	Hvede
Triticum turgidum ssp. dicoccon /Triticum aestivum ssp. spelta	-	0	0	0	8/8 (1/1)	0	8/8 (1/1)	Emmer/Spelt
Triticum sp. - Avnbase (antal/antal kornkerner)	84/104 (21/26)	56/68 (27/33)	140/172 (48/59)	30/36 (15/18)	8/8	32/40 (8/10)	70/84 (31/36)	Avnbase indet. (antal/antal kornkerner)
Triticum turgidum ssp. dicoccon - Avnbase (antal/antal kornkerner)	16/16 (4/4)	48/56 (21/23)	64/72 (25/27)	20/24 (10/12)	9/9 (8/8)	16/16 (4/4)	45/49 (22/24)	Emmer – Avnbase (antal/antal kornkerner)
Triticum aestivum ssp. spelta - Avnbase (antal/antal kornkerner)	-	4/4 (1/1)	4/4 (1/1)	2/2 (1/1)	0	0	2/2 (1/1)	Spelt – Avnbase (antal/antal kornkerner)
cf. Triticum aestivum ssp. spelta - Avnbase (antal/antal kornkerner)	4/4 (1/1)	0	4/4 (1/1)	0	0	0	0	mulig Spelt – Avnbase (antal/antal kornkerner)
Triticum turgidum ssp. dicoccon/ Triticum aestivum ssp. spelta - Avnbase (antal/antal kornkerner)	4/4 (1/1)	0	4/4 (1/1)	0	0	0	0	Emmer/Spelt - Avnbase (antal/antal kornkerner)
Cerealia indet. - Aksdel (antal/antal led)	4 (1)	0	4 (1)	8 (4)	0	0	8 (4)	Korn - Aksdel (antal/antal kornkerner)
Cerealia indet. - Aksled (antal/antal led)	16/16 (3/3)	6/6 (2/2)	22/22 (5/5)	4/4 (2/2)	4/4 (3/3)	12/12 (3/3)	20/20 (8/8)	Korn - Aksled (antal/antal led)
Hordeum vulgare - Aksled (antal/antal led)	-	0	0	0	8/8 (1/1)	8/8 (1/1)	16/16 (2/2)	Byg - Aksled (antal/antal led)

Persicaria lapathifolia/maculosa	4 + 4f (1 + 1f)	4 (1)	8 + 4f (2 + 2f)	6 (3)	0	0	6 (3)	Bleg- /Fersken pileurt
Rumex acetosella	4 (1)	0	4 (1)	0	1	4 (1)	5 (2)	Rødknæ
Chenopodium sp.	-	0	0	2 (1)	0	0	2 (1)	Gåsefod
Poaceae	-	0	0	2 (1)	1f	24 (6)	26 (7) + 1f	Græs-familien
cf. Poaceae	-	0	0	0	1f	0	1f	mulig Græs-familien
Trifolium sp.	-	0	0	2 (1)	0	0	2 (1)	Kløver
cf. Fabaceae		0	0	0	0	8 (1)	8 (1)	mulig Ærteblomst
Indet.	24 (6)	8 (4)	32 (10)	36 (16)	17 (9)	16 (4)	69 (29)	Ubestemmelig
Corylus avellana	-	0	0	8f (1f)	0	0	8f (1f)	Hasselnøddeskal
Bær/nød?	-	0	0	8f (1f)	0	0	8f (1f)	Bær/nød?
Opvarmet deformeret organisk materiale	80 (10)	16 (2)	96 (12)	80 (10)	56 (7)	40 (5)	176 (22)	Opvarmet deformeret organisk materiale
Bemærkninger		<0,5 mm.: Der blev fundet fragmenter af makrofossiler, men der er ikke talt med grundet usikkerheden i, hvad de stammer fra.		Små kornkerner. Underudviklede kornkerner som er svære at bestemme.				Bemærkninger

Note 1. Kornfragmenter, eventuelle knoglefragmenter, mineralsk slagge og varmedeformeret organisk materiale er kun udsortet fra >2 mm-fraktionen. Det inden for parentes er de optalte, hvor det uden for parentes er det estimerede.

Tabel 6. Analysekema for kornrube 985.

P-nr.	164	165	166	167	168	164 + 165 + 166 + 167 + 168	P-nr.
A-nr.	988	988	988	988	988	988	A-nr.
Anlægstype	Korngrube	Korngrube	Korngrube	Korngrube	Korngrube	Korngrube	Anlægstype
K-nr.	-	-	-	-	-	-	K-nr.
Floteret (L)	5	5	5	5	5	25	Floteret (L)
Færdig prøve (ml)	375	260	150	275	540	1600	Færdig prøve (ml)
Cerealia indet.	3752 (373)	1064 (133)	2192 (274)	2992 (253)	1864 (137)	11864 (1170)	Korn
Cerealia indet., fragment	2656 (166)	2256 (282)	904 (113)	2272 (142)	6816 (426)	14904 (1129)	Korn, fragment
Hordeum vulgare var. nudum	3400 (239)	3376 (422)	1920 (240)	3456 (243)	8128 (533)	20280 (1677)	Nøgen byg
Hordeum vulgare	5488 (468)	3992 (499)	1880 (235)	3760 (331)	6416 (470)	21536 (2003)	Byg
Triticum turgidum ssp. dicoccon/Triticum aestivum ssp. spelta	64 (4)	40 (5)	32 (4)	0	56 (4)	192 (17)	Emmer/Spelt
Triticum aestivum ssp. aestivum/Triticum turgidum ssp. durum	0	24 (3)	16 (2)	0	0	40 (5)	Brødhvede/Durumhvede
Triticum sp.	0	0	0	0	24 (2)	24 (2)	Hvede
Triticum sp. – Avnbase (antal/antal kornkerner)	32/48 (2/3)	10/10 (5/5)	16/16 (2/2)	0	0	58/74 (4/10)	Hvede – Avnbase (antal/antal kornkerner)
Triticum turgidum ssp. dicoccon - Avnbase (antal/antal kornkerner)	0	0	0	8 (1)	0	8 (1)	Emmer – Avnbase (antal/antal kornkerner)
Cerealia sp. – Aksled (antal/antal led)	0	0	8/8 (1/1)	0	0	8/8 (1/1)	Korn - Aksled (antal/antal led)
Poaceae	0	8 (3)	8 (1)	0	4 (1)	20 (5)	Græs-familien
Bromus sp.	0	8 (1)	0	8 (1)	0	16 (2)	Hejre
Chenopodium sp.	0	2 (1)	8 (1)	0	0	10 (2)	Gåsefod
Plantago lanceolata	0	0	8f (1f)	0	0	8f (1f)	Lancet-vejbred
Fabaceae	0	0	0	0	24 (2)	24 (2)	Ærteblomst-familien
Persicaria lapathifolia/maculosa	0	0	0	0	8 (1)	8 (1)	Bleg - /Fersken pileurt
Indet.	240 (15)	10 (2)	40 (5)	16 (2)	4 (1)	326 (25)	Ubestemmelig

Quercus sp., halv	16 (1)	16 (2)	8 (1)	0	32 (2)	72 (6)	Agern, halv
Quercus sp., fragment	16 (1)	96 (12)	104 (13)	112 (7)	48 (3)	376 (36)	Agern, fragment
Opvarmet deformeret organisk materiale	0	48 (6)	40 (5)	112 (7)	32 (2)	232 (20)	Opvarmet deformeret organisk materiale
Bemærkninger				<0,5 mm.: Der er ikke fundet makrofossiler i prøven. Små sandkorn iblandet det forkullet materiale.			Bemærkninger

Note 1. Kornfragmenter, eventuelle knoglefragmenter, mineralisk slagge og varmedeformeret organisk materiale er kun udsortet fra >2 mm-fraktionen. Det inden for parentes er de optalte, hvor det uden for parentes er det estimerede.

Tabel 7. Analyseskema for korngrube 988.

P-nr.	150	P-nr.
A-nr.	940	A-nr.
Anlægstype	Stolpehul af muligt hegn	Anlægstype
K-nr.	-	K-nr.
Floteret (L)	2	Floteret (L)
Færdig prøve (ml)	27	Færdig prøve (ml)
Cerealia indet., fragment	8	Korn, fragment
Triticum turgidum ssp. dicoccon/ Triticum aestivum ssp. spelta	17	Emmer/Spelt
Triticum sp	22 (13)	Hvede
Triticum sp. - Avnbase	1968/2604 (488/647)	Hvede - Avnbase
Triticum turgidum ssp. dicoccon - Avnbase (antal/antal kornkerner)	692/899 (194/266)	Emmer - Avnbase (antal/antal kornkerner)
Triticum aestivum ssp. spelta - Avnbase (antal/antal kornkerner)	16/16 (4/4)	Spelt - Avnbase (antal/antal kornkerner)
Bromus sp./Avena sp.	48 (12)	Hejre/Havre
Bromus sp.	20 (5)	Hejre
Poaceae	192 (48)	Græs-familien
Fallopia convolvulus	4 (1)	Snerle-pileurt
Rumex acetosella	136 (34)	Rødknæ
Indet.	68 (17)	Ubestemmelig
Bemærkninger	En del små mulige aksdele	Bemærkninger
Note 1. Kornfragmenter, eventuelle knoglefragmenter, mineralisk slagge og varmedeformeret organisk materiale er kun udsorteret fra >2 mm-fraktionen. Det inden for parentes er de optalte, hvor det uden for parentes er det estimerede.		

Tabel 8. Analyseskema for stolpehul fra muligt læhegn A940.

P-nr.	156	P-nr.
A-nr.	1086	A-nr.
Anlægstype	Stolpehul	Anlægstype
K-nr.	-	K-nr.
Floteret (L)	4	Floteret (L)
Færdig prøve (ml)	19	Færdig prøve (ml)
Cerealia indet.	33	Korn
Cerealia indet., fragment	30	Korn, fragment
Hordeum vulgare var. nudum	20	Nøgen byg
Hordeum vulgare	61	Byg
Triticum sp.	2	Hvede
Triticum sp. - Avnbase (antal/antal kornkerner)	32/39	Hvede - Avnbase (antal/antal kornkerner)
Triticum turgidum ssp. dicoccon - Avnbase (antal/antal kornkerner)	21/24	Emmer - Avnbase (antal/antal kornkerner)
Persicaria lapathifolia/maculosa	2	Bleg- /Fersken pileurt
Indet.	1	Ubestemmelig
Opvarmet deformeret organisk materiale	5	Opvarmet deformeret organisk materiale
Bemærkninger	Flere små svampesporer	Bemærkninger
Note 1. Kornfragmenter, eventuelle knoglefragmenter, mineralsk slagge og varmedeformeret organisk materiale er kun udsortet fra >2 mm-fraktionen. Det inden for parentes er de optalte, hvor det uden for parentes er det estimerede.		

Tabel 9. Analyseskema for stolpehul 1086.

P-nr.	169	170	171	172	173	174	175	176	177	P-nr.
A-nr.	A923	A923 (1174)	A923	A923	A923	A923 (1174)	A923 (1175)	A923	A923	A-nr.
Anlægstype	Keramikkoncentration under A923	Stolpehul	Kulturlag	Kulturlag	Kulturlag	Stolpehul	Stolpehul	Kulturlag	Kulturlag	Anlægstype
Lag	-	1	2	3	4	5	6	1	-	Lag
Snit	-	1	1	1	1	1	1	2	4	Snit
K-nr.	18	18	18	18	18	18	18	18	18	K-nr.
Floteret (L)	4	4	4	4	5	3	5	3	5	Floteret (L)
Færdig prøve (ml)	27	4	9	2,2	1,5	4	75	7	70	Færdig prøve (ml)
Cerealia indet.	59	2	10	0	0	3	230 (183)	4	22	Korn
Cerealia indet., fragment	53	-	10	1	0	2	84 (42)	12	11	Korn, fragment
Hordeum vulgare var. nudum	1	-	0	0	0	0	160 (90)	3	6	Nøgen byg
cf. Hordeum vulgare var. nudum	-	-	8	0	0	0	0	0	0	mulig Nøgen byg
Hordeum vulgare	65	5	10	1	0	0	460 (283)	15	31	Byg
Triticum turgidum ssp. dicoccon/Triticum aestivum ssp. spelta	-	-	0	0	0	0	24 (12)	0	0	Emmer/Spelt
Triticum aestivum ssp. aestivum/Triticum turgidum ssp. durum	-	-	0	0	0	0	2 (1)	0	0	Brødhvede/Durumhvede
Triticum sp. – Avnbase (antal/antal kornkerner)	1/1	1/1	0	0	0	0	0	0	17/26 (12/18)	Hvede - Avnbase (antal/antal kornkerner)
Triticum turgidum ssp. dicoccon - Avnbase (antal/antal kornkerner)			0	0	0	1/1	10/14 (7/11)	0	5/5 (3/3)	Emmer - Avnbase (antal/antal kornkerner)
cf. Triticum turgidum ssp. dicoccon - Avnbase (antal/antal kornkerner)	1/2	-	0	0	0	0	0	0	0	mulig Emmer - Avnbase (antal/antal kornkerner)
Cerealia sp. - Aksled (antal/antal led)			0	0	0	0	32/38 (28/34)	0	1/1	Korn - Aksled (antal/antal led)
Hordeum vulgare - Aksled (antal/antal led)			0	0	0	0	50/72 (42/62)	0	0	Byg - Aksled (antal/antal led)
Cerealia sp. - Aksdel (antal/antal kornkerner)			0	0	0	1/1	32/32 (22/22)	0	5 (3)	Korn - aksdel (antal/antal kornkerner)

Poaceae			0	0	0	0	2 (1)	0	0	Græs-familien
Chenopodium sp.			0	0	0	0	1	0	0	Gåsefod
Plantago lanceolata	1 (2)	-	0	0	0	0	0	0	4 (2)	Lancet-vejbred
cf. Plantago lanceolata			0	0	0	0	0	1	0	mulig Lancet-vejbred
Persicaria lapathifolia/maculosa	1	1	0	0	0	0	0	1	4	Bleg - /Fersken pileurt
Rumex acetosella	1 (2)	-	0	0	0	0	0	0	2 (1)	Rødknæ
Polygonaceae			0	0	0	0	1	0	0	Syrefamilien
Amaranthaceae			0	0	0	0	0	1	0	Amarant-familien
Potentilla sp.			0	0	0	0	0	0	2 (1)	Potentil
Indet.	3 (6)	-	3	4	0	0	1	1	25 (15)	Ubestemmelig
Brændt ler	1	-	0	0	0	0	0	0	0	Brændt ler
Knop			0	0	0	0	2 (1)	0	0	Knop
Blomsterknopper			0	0	0	0	2	0	0	Blomsterknopper
Blomsterknopper på stængel			0	0	0	0	1	0	4 (2)	Blomsterknopper på stængel
Opvarmet deformeret organisk materiale			0	0	0	6	12 (6)	0	10	Opvarmet deformeret organisk materiale
Bemærkninger	Svampesporer. <0,5 mm: ingen arkæobotanisk materiale.		Ikke arkæobotanisk materiale i de to mindste delprøver. <0,5 mm.: flere småsten.		Små svampesporer huse. Der blev ikke fundet arkæobotanisk materiale i prøverne.		En del større trækulsstykker. Mulig få spirende nøgen byg. <0,5 mm.: ingen fund af makrofossiler.		Mange mellemstore trækulsstykker. <0,5 mm.: ingen fund af makrofossiler. Svampesporer huse i de mindste delprøver.	Bemærkninger

Note 1. Kornfragmenter, eventuelle knoglefragmenter, mineralsk slagge og varmedeformeret organisk materiale er kun udsortet fra >2 mm-fraktionen. Det inden for parentes er de optalte, hvor det uden for parentes er det estimerede.

Tabel 11. Analyseskema for K18.

Rapporterne fra Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum fremlægger resultater i forbindelse med specialundersøgelser af arkæologisk genstandsmateriale.

Hovedvægten er lagt på undersøgelser med en naturvidenskabelig tilgangsvinkel. Heriblandt kan nævnes arkæobotaniske undersøgelser, vedanatomiske undersøgelser, antropologiske undersøgelser af skeletter samt zooarkæologiske undersøgelser.

Der optræder også andre typer dokumentationsfremlæggelser, som f.eks. besigtigelse af marinarkæologiske lokaliteter og metodebeskrivelser af konserveringsteknisk karakter.

Alle rapporter kan downloades fra Moesgaard Museums hjemmeside.

Eftertryk med kildeangivelse tilladt.